

**ORTAOKUL 4. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN YAZILI ANLATIMDA  
FİİLİMSİLERİ KULLANMA BECERİLERİ ÜZERİNE BİR  
DEĞERLENDİRME**

Arzu ÇİMEN

Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Prof. Dr. Abdurrahman GÜZEL

Mart, 2014

Afyonkarahisar

**T.C.**  
**AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ**  
**SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**  
**TÜRKÇE EĞİTİMİ ANABİLİM DALI**  
**YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**ORTAOKUL 4. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN YAZILI**  
**ANLATIMDA FİİLİMSİLERİ KULLANMA**  
**BECERİLERİ ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME**

**Hazırlayan**  
**Arzu ÇİMEN**

**Danışman**  
**Prof. Dr. Abdurrahman GÜZEL**

**AFYONKARAHİSAR-2014**

## YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “**Ortaokul 4. Sınıf Öğrencilerinin Yazılı Anlatımda Fiilimsileri Kullanma Becerileri Üzerine Bir Değerlendirme**” adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Kaynakça’da gösterilen eserlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

30/03/2014

Arzu ÇİMEN

## TEZ JÜRİSİ KARARI VE ENSTİTÜ ONAYI

### JÜRİ ÜYELERİ

Tez Danışmanı : Prof. Dr. Abdurrahman GÜZEL

Jüri Üyeleri : Doç. Dr. Celal DEMİR

: Yrd. Doç. Dr. Bayram ÇETİNKAYA

İmza



Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı Tezli Yüksek Lisans öğrencisi Arzu ÇİMEN'in "Orta Okul 4. Sınıf Öğrencilerinin Yazılı Anlatımda Fiilimsileri Kullanma Becerileri Üzerine Bir Değerlendirme" başlıklı tezini değerlendirmek üzere 28.03.2014 günü saat 14:00'de Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Sınav Yönetmeliği'nin ilgili maddeleri uyarınca yukarıda isim ve imzaları bulunan jüri üyeleri tarafından değerlendirilerek kabul edilmiştir.

**Prof. Dr. Selçuk AKÇAY**  
**MÜDÜR**

## **ÖZET**

### **ORTAOKUL 4. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN YAZILI ANLATIMDA FİİLİMSİLERİ KULLANMA BECERİLERİ ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME**

**Arzu ÇİMEN**

**AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ  
SOSYAL BİLİMLER ÜNİVERSİTESİ  
TÜRKÇE EĞİTİMİ ANABİLİM DALI**

**Mart 2014**

**Danışman: Prof. Dr. Abdurrahman GÜZEL**

Bu çalışma 2005 Ortaokul Türkçe Öğretim Programı'nın öğrencilere fiilimsileri kullanma becerisi kazandırma konusundaki yeterlilik düzeyini belirlemek amacıyla yapılmıştır. “2005 Ortaokul Türkçe Öğretim Programı öğrencilere fiilimsi kullanma becerisi kazandırma konusunda yeterli midir?” sorusu araştırmanın temelini oluşturmaktadır. Ayrıca fiilimsi kullanma becerisinin öğrencilerin cinsiyetine, SBS puanına, toplamda kullandığı fiil sayısına, Türkçe not ortalamasına, ağırlıklı genel not ortalamasına, öğrencilerin toplamda okuduğu kitap sayısına, kurulan toplam cümle sayısına ve yazılı anlatım türüne göre değişiklik gösterip göstermediği sorularına da cevap aranmıştır. Bu soruya cevap bulabilmek için, çalışmanın evrenini oluşturan Ankara İli Çamlıdere İlçesine bağlı Merkez Atatürk Ortaokulunda eğitim görmekte olan ortaokul dördüncü sınıf öğrencilerine anı,

deneme, gezi yazısı ve öykü türlerinin, özellikleri öğrencilere hatırlatılarak, belirlenmiş konular doğrultusunda ödevlendirmeler yapılmıştır. Daha sonra elde edilen veriler ışığında değerlendirmelere gidilmiştir. Araştırma örneklemini 2012-2013 eğitim-öğretim yılında, Ankara İli Çamlıdere ilçesinde öğrenim görmekte olan ortaokul dördüncü sınıf öğrencileri oluşturmaktadır.

Araştırma sonucunda 2005 Ortaokul Türkçe Öğretim Programı'nın, yazılı anlatımda fiilimsileri doğru ve yeterli düzeyde kullanma becerisi kazandırma konusunda, yetersiz olduğu görülmüştür. Fiilimsileri kazandırma konusunda kız öğrenciler lehine anlamlı bir farklılık vardır. Ayrıca SBS puanı yüksek olan, toplamda kullanılan fiil sayısı fazla olan, Türkçe not ortalaması yüksek olan, akademik başarısı yüksek olan, kurduğu toplam cümle sayısı fazla olan ve kullandığı sözcük sayısı fazla olan öğrencilerin, fiilimsileri kullanma becerisi yönünden daha yeterli oldukları söylenebilir.

Bu sonuçtan hareketle, Türkçe ders kitaplarında yer alan fiilimsileri etkili ve doğru kullanma becerisi kazandırmaya yönelik etkinlik ve uygulamaların, dil bilgisi konularına ayrılan sürenin artırılması düşünülebilir. Fiilimsi konusunun programa yerleştirilmesinde ve kazanımların belirlenmesinde öğrencinin sözlü ve yazılı anlatımda güncel ihtiyaçların dikkate alınması gerekmektedir.

**Anahtar Kelimeler:** Beceri, fiilimsi, kazanım, yazılı anlatım, program, ilköğretim, ilkokul, ortaokul, dilbilgisi.

## **ABSTRACT**

### **AN EVALUATION ON THE 4TH GRADE SECONDARY SCHOOL STUDENTS' SKILL OF THE USE OF VERBALS IN WRITTEN EXPRESSION**

**Arzu ÇİMEN**

**AFYON KOCATEPE UNIVERSITY  
THE INSTITUTE OF SOCIAL SCIENCES  
DEPARTMENT of SOCIOLOGY**

**March 2014**

**Advisor: Prof. Dr. Abdurrahman GÜZEL**

This study has been carried out to identify the proficiency level about the students' use of verbals upskilled by the 2005 Secondary School Teaching Program. The question 'Is the 2005 Secondary School Teaching Program adequate in upskilling the students with the use of verbals?' forms the basis of the study. It also seeks answers to whether the skill of using verbals varies by the students' gender, SBS grade, total number of the verbs used, grade-point average of the Turkish subject, cumulative irade point average, total number of books read, total number of sentences formed and the type of written expression. In order to find answer to this question, 4th grade students who are studying at the Merkez Atatürk Secondary School in Çamlıdere town of the province Ankara forming the population of the study, were given assignments in line with the designated topics, the genres of memoir, trial, travel writing, and narrative being reminded with their characteristics. Later on, evaluations were made in the light of data obtained. 4th grade students who

studied at the Merkez Atatürk Secondary School in the 2012-2013 school year in Çamlıdere town of the province Ankara forms the study sample.

The study results showed that 2005 Secondary School Turkish Teaching Program was not adequate to help the students acquire the verbals. A meaningful difference exists in the acquisition of verbals on behalf of female students. Furthermore, students who have a high SBS grade, use more verbs in total, have a high Turkish subject grade and academic success, form more sentences and words in total turned out to be more proficient in terms of the skill to use the verbal.

Taking this result into consideration, the fact that activities on verbals that exist in course books should be in a convenient level for practice and grammar points should not only be taught in theory but also given in such a way to equip the students with the skill to use them in written expression will be a benefit for the students

**Key words:** Skill, verbal, acquisition, secondary school and written expression



## ÖNSÖZ

Dil, bir toplumu oluşturan bireylerin duygu ve düşüncelerini toplumca belirlemiş ortak kurallar aracılığıyla başkalarına aktarılmasına vesile olan çok yönlü ve gelişmiş bir sistemdir. Bir toplumun gelişmesi dil aracılığıyla, maddi-manevi ihtiyaçların karşılanması ile mümkündür.

Türklerin ana dili Türkçedir. Her Türk birey olarak, ulus olarak dilin inceliklerinin ve olanaklarının farkında olmalı, bunu sözlerinde, yazılarında ifade edebilecek beceriye sahip olmalıdır. Bu da ancak eğitimle mümkün olmaktadır.

Eğitim; bireyin davranışlarında, yaşantı yoluyla istendik yönde, kalıcı değişimler meydana getirme sürecidir. Dil de bireyi sosyalleştiren, toplumun bir parçası olarak, topluma adapte eden en önemli araç olduğundan dil eğitime ve öğretime önem verilmelidir. İstendik yönde gelişmeyen dil eğitimi ve öğretimi amaca ulaşamaz; kişinin davranışlarında da değişiklik meydana getiremez. Bu durumda dil eğitimi ve öğretimi bireye bir şey katmaz. Eğitimin temelinde, ana dilini iyi öğretilmesi yatar. Bu nedenle verilen dil eğitimi kaliteli ve işlevsel olmalıdır.

Çağdaş eğitim, bireyin ana dilini sağlıklı bir biçimde kullanılabilir duruma getirilmesini öngörür. Bu yönden ana dili eğitimi, beceri kazandıracak nitelikte, uygulamalı olarak verilmelidir. Ortaokullarda Türkçe dersleriyle öğrencilerin konuşma, yazma, okuma, dinleme, anlama becerilerinin gelişmesi istenmektedir. Bu durumda dil bilgisi öğretimi kendi başına bir araç değil; amaca ulaşmak için yararlanılacak bir çalışma alanıdır. Türkçe derslerinde onun kazanım alanı olan dil bilgisinin ortaokul programında özel bir yeri vardır. Türkçe derslerinin amaçlarının gerçekleşmesi için Türkçe dil bilgisi konu alanının amaçlarının da gerçekleşmesi şarttır.

Türkçe derslerinin çalışma alanı olan dil bilgisi konularında öğrencilerin belli kazanımları edinmeleri ve bunu beceriye dönüştürmeleri beklenmektedir. Bu noktada dil bilgisi konularının önemi ortaya çıkmaktadır. Bu çalışmada ortaokul öğrencilerinin dil bilgisi alanının konusu olan fiilimsileri kullanma becerisi konusundaki yeterlilikleri ortaya konulmuştur.

Çalışma süresince değerli görüş ve düşünceleriyle beni yönlendiren değerli danışman hocam Prof. Dr. Abdurrahman GÜZEL'e, yüksek lisans öğrenimim boyunca sabrı, ilgi ve alakasını, desteğini esirgemeyen değerli hocam, rehberim Doç. Dr. Celal DEMİR'e ve tezi yazma aşamamda yardımıyla desteğini esirgemeyen değerli öğretmen arkadaşım Öner SELDERESİ'ne teşekkürü bir borç bilirim.

**Arzu ÇİMEN**

## İÇİNDEKİLER

	Sayfa
YEMİN METNİ .....	ii
TEZ JÜRİSİ KARARI VE ENSTİTÜ ONAYI....Hata! Yer işareti tanımlanmamış.	
ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	vi
ÖNSÖZ.....	viii
İÇİNDEKİLER .....	x
TABLolar LİSTESİ.....	xii
GİRİŞ .....	1

### BİRİNCİ BÖLÜM

#### MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI 2005 TÜRKÇE DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMINDA YAZMA EĞİTİMİ-ÖĞRETİMİ

1. YAZMA EĞİTİMİ.....	11
2. 1981 PROGRAMINDA YAZMA EĞİTİMİ .....	19
3. 2005 PROGRAMINDA YAZMA EĞİTİMİ .....	21
4. 2005 PROGRAMINDA YAZILI ANLATIM TÜRLERİ.....	23
4.1. 6, 7 VE 8. SINIF TÜRKÇE ÖĞRETİM PROGRAMINDA YER VERİLMESİ GEREKEN TÜRLER.....	23
4.1.1. Roman .....	23
4.1.2. Öykü (Hikâye) .....	25
4.1.3. Şiir .....	29
4.1.4. Anı (Hatırat) .....	32
4.1.5. Tiyatro.....	34
4.1.6. Gezi Yazısı.....	36
4.1.7. Deneme .....	38
4.1.8. Makale.....	41
4.1.9. Eleştiri .....	43
4. 1.10. Fıkra .....	44

4. 2. 2005 PROGRAMINDA YAZMA EĞİTİMİ KAZANIMLARI.....	46
---	----

## İKİNCİ BÖLÜM

### 2005 TÜRKÇE DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMINDA DİL BİLGİSİ ÖĞRETİMİ VE KAZANIMLAR

1. 2005 PROGRAMININ GENEL ÖZELLİKLERİ .....	49
2. 2005 PROGRAMINDA DİL BİLGİSİ ÖĞRETİMİ.....	50
2. 1. DİL BİLGİSİ ÖĞRETİMİ .....	53
2. 2. 2005 İLKÖĞRETİM TÜRKÇE DERSİ PROGRAMINDA YER ALAN DİL BİLGİSİ KAZANIMLARI .....	57

## ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

### 2005 PROGRAMINDA FİİLİMSİ ÖĞRETİMİ

1. FİİLİMSİ .....	61
1. 1. İSİM FİİL .....	64
1. 2. SIFAT FİİL .....	65
1. 3. ZARF FİİL .....	68

## DÖRDÜNCÜBÖLÜM

### BULGULAR VE DEĞERLENDİRMELER

1. BULGULAR VE DEĞERLENDİRMELER.....	76
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	125
KAYNAKÇA .....	128
EKLER DİZİNİ.....	133
EKLER.....	134

## TABLolar LİSTESİ

Sayfa

<b>Tablo 1.</b> İlköğretim Türkçe Dersi (6, 7, 8. Sınıflar) Öğretim Programında Temel Dil Becerileri Oranı İçinde Dil Bilgisinin Ağırlığı.....	56
<b>Tablo 2.</b> İlköğretim Türkçe Dersi (6, 7, 8. Sınıflar) Öğretim Programında Temel Dil Becerileri Oranı İçinde Dil Bilgisinin Sınıflara Göre Dağılım Ağırlığı....	57
<b>Tablo 3.</b> Yazılı Dokümanlarda Yer Alan Veriler İçin Hazırlanmış Tablo .....	76
<b>Tablo 4.</b> Anı Türündeki Dokümanların Verileri .....	79
<b>Tablo 5.</b> Anı Türünde SBS Puanın Kullanılan Fiilimsilerle Çaprazlaması.....	82
<b>Tablo 6.</b> Anı Türünde Toplamda Kullanılan Fiil Sayısıyla Fiilimsilerin Çaprazlaması .....	83
<b>Tablo 7.</b> Anı Türünde Ortalama Türkçe Notu İle Kullanılan Fiilimsilerin Çaprazlaması .....	83
<b>Tablo 8.</b> Anı Türünde Genel Not Ortalaması ile Kullanılan Fiilimsi Sayısının Çaprazlaması .....	84
<b>Tablo 9.</b> Anı Türünde Okunan Kitap Sayılarıyla Fiilimsilerin Çaprazlaması.....	86
<b>Tablo 10.</b> Anı Türünde Kurulan Toplam Cümle Sayısıyla Kullanılan Fiilimsi Sayılarının Çaprazlaması.....	86
<b>Tablo 11.</b> Anı Türünde Kullanılan Toplam Çeşit Sözcük Sayısıyla Kullanılan Fiilimsi Sayılarının Çaprazlaması .....	87
<b>Tablo 12.</b> Anı Türünde Öğrencilerin toplamda kullandıkları sözcük türleri arasında fiilimsinin yeri. ....	88
<b>Tablo 13.</b> Anı Türünde Toplamda Kullanılan Fiilimsiler Arasında Fiilimsi Türlerinin Oranı. ....	88
<b>Tablo 14.</b> Anı Türünde Kız Ve Erkek Öğrenciler Arasında Kullanılan Fiilimsi Çeşitlerinin Oranları .....	89
<b>Tablo 15.</b> Deneme Türüne Ait Veriler .....	91
<b>Tablo 16.</b> Deneme Türünde SBS Puanın Kullanılan Fiilimsilerle Çaprazlaması .....	93
<b>Tablo 17.</b> Deneme Türünde Toplamda Kullanılan Fiil Sayısıyla Fiilimsilerin Çaprazlaması .....	94

<b>Tablo 18.</b> Deneme Türünde Ortalama Türkçe Notu İle Kullanılan Fiilimsilerin Çaprazlaması .....	95
<b>Tablo 19.</b> Deneme Türünde Genel Not Ortalaması İle Kullanılan Fiilimsi Sayısının Çaprazlaması .....	96
<b>Tablo 20.</b> Deneme Türünde Okunan Kitap Sayılarıyla Fiilimsilerin Çaprazlaması .	97
<b>Tablo 21.</b> Deneme Türünde Kurulan Toplam Cümle Sayısıyla Kullanılan Fiilimsi.	98
<b>Tablo 22.</b> Deneme Türünde Yazılı Anlatımda Kullanılan Toplam Çeşit Sözcük Sayısıyla Kullanılan Fiilimsi Sayılarının Çaprazlaması .....	99
<b>Tablo 23.</b> Deneme Türünde Öğrencilerin Toplamda Kullandıkları Sözcük Türleri Arasında Fiilimsinin Yeri. ....	100
<b>Tablo 24.</b> Deneme Türünde Toplamda Kullanılan Fiilimsiler Arasında Fiilimsi Türlerinin Oranı. ....	100
<b>Tablo 25.</b> Deneme Türünde Kız Ve Erkek Öğrenciler Arasında Kullanılan Fiilimsi Çeşitlerinin Oranları .....	101
<b>Tablo 26.</b> Gezi Yazısına Ait Veriler .....	103
<b>Tablo 27.</b> Gezi Yazısında SBS Puanın Kullanılan Fiilimsilerle Çaprazlaması .....	105
<b>Tablo 28.</b> Gezi Yazısında Toplamda Kullanılan Fiil Sayısıyla Fiilimsilerin Çaprazlaması .....	106
<b>Tablo 29.</b> Gezi Yazısında Ortalama Türkçe Notu İle Kullanılan Fiilimsilerin Çaprazlaması .....	107
<b>Tablo 30.</b> Gezi Yazısında Genel Not Ortalaması İle Kullanılan Fiilimsi .....	108
<b>Tablo 31.</b> Gezi Yazısında Okunan Kitap Sayılarıyla Fiilimsilerin Çaprazlaması ..	109
<b>Tablo 32.</b> Gezi Yazısında Kurulan Toplam Cümle Sayısıyla Kullanılan Fiilimsi ..	109
<b>Tablo 33.</b> Gezi Yazısında Yazılı Anlatımda Kullanılan Toplam Çeşit Sözcük .....	110
<b>Tablo 34.</b> Gezi Yazısında Öğrencilerin Toplamda Kullandıkları Sözcük Türleri Arasında Fiilimsinin Yeri. ....	111
<b>Tablo 35.</b> Gezi Yazısında Toplamda Kullanılan Fiilimsiler Arasında Fiilimsi Türlerinin Oranı. ....	111

<b>Tablo 36.</b> Gezi Yazısında Kız Ve Erkek Öğrenciler Arasında Kullanılan Fiilimsi Çeşitlerinin Oranları .....	112
<b>Tablo 37.</b> Öykü Türüne Ait Veriler .....	114
<b>Tablo 38.</b> Öykü Türünde SBS Puanın Kullanılan Fiilimsilerle Çaprazlaması .....	116
<b>Tablo 39.</b> Öykü Türünde Toplamda Kullanılan Fiil Sayısıyla Fiilimsilerin Çaprazlaması .....	117
<b>Tablo 40.</b> Öykü Türünde Ortalama Türkçe Notu İle Kullanılan Fiilimsilerin .....	118
Çaprazlaması .....	118
<b>Tablo 41.</b> Öykü Türünde Genel Not Ortalaması İle Kullanılan Fiilimsi Sayısının. 119	
Çaprazlaması .....	119
<b>Tablo 42.</b> Öykü Türünde Okunan Kitap Sayılarıyla Fiilimsilerin Çaprazlaması ...	120
<b>Tablo 43.</b> Öykü Türünde Kurulan Toplam Cümle Sayısıyla Kullanılan Fiilimsi ...	120
<b>Tablo 44.</b> Öykü Türünde Yazılı Anlatımda Kullanılan Toplam Çeşit Sözcük Sayısıyla .....	121
Kullanılan Fiilimsi Sayılarının Çaprazlaması .....	121
<b>Tablo 45.</b> Öykü Türünde Öğrencilerin Toplamda Kullandıkları Sözcük Türleri Arasında Fiilimsinin Yeri. ....	122
<b>Tablo 46.</b> Öykü Türünde Toplamda Kullanılan Fiilimsiler Arasında Fiilimsi Türlerinin Oranı. ....	122
<b>Tablo 47.</b> Öykü Türünde Kız Ve Erkek Öğrenciler Arasında Kullanılan Fiilimsi Çeşitlerinin Oranları .....	123
<b>Tablo 48.</b> Öykü Türünde Tüm Sözcük Türleri İçerisinde Türlere Göre Fiilimsiyi. 124	
Kullanma Dereceleri .....	124

## GİRİŞ

“Dil, her şeyden önce şuur işidir. Türk milletinin muhtelif kültür ve coğrafyalarda bulunmasına rağmen, unutamadığı ve bugüne kadar getirdiği millî bir dili vardır. Bu dil, gençlere sirayet ederken gelişen canlı bir varlıktır.”(Güzel, 2010: 19). Dil kuşaklar arası kültürü taşımada en önemli araçtır. Ana dili tanımı ise: “Bireyin önce yakın aile çevresinin bulunduğu ortamda edindiği ve daha ilişkili olduğu diğer çevrelerde geliştirdiği, toplumla en güçlü bağlarını oluşturan dildir.” (Ağca, 2001: 11). Ana dil insanın düşünsel hayatına yön verir. Bireyin düşünme yeteneğini geliştirebilmesi için ana diline hâkim olması gerekmektedir. Sağlıklı bir düşünme gücü ve çevresinde olup bitene hâkim olması ve çevresindeki olaylar hakkında görüş geliştirebilmesi ana dilini iyi kullanabilme yeteneğiyle paraleldir. Çocuklar okula başlamadan önce dilin kurallarını sezgi yoluyla anlamaya çalışır ve böylece konuşmaya çalışırlar. Anne ve babalarının yanlış yaptıklarında yaptıkları geri dönütler aracılığıyla dili işlevine uygun kullanmaya çalışırlar nitekim bu yeterli değildir ve okul vasıtasıyla çocuklar dilimizin temel kurallarını düzenli biçimde öğrenirler. İlk ve ortaokul döneminde öğrenciler okulda dili bir sistem içinde, yavaş yavaş dilin kurallarını sezer. Öğrenciler böylelikle dili bu kurallara uygun olarak kullanmaya başlarlar. Öğrenci dilinin özelliklerini iyice kavradıktan sonra belli bir dil bilinci de kazanarak diline saygı duymaya, dilini kullanmada özen göstermeye başlar. Zamanla dilinin özellik, incelik ve güzelliklerinin farkına vararak dilini daha çok sevmeye başlar.

“Bilindiği üzere eğitimin yaygın ve örgün olmak üzere iki boyutu vardır. Türkçe eğitim, Türk toplumu tarafından yaygın olarak gayet başarılı bir şekilde gerçekleştirilmiştir. Dilimiz nesilden nesile aktarılmış ve aktarılmaya devam etmektedir. Dilimizin, tarihî süreçteki toplumsal dalgalanmalar ve anlayış değişikliklerine rağmen gücünden hiçbir şey kaybetmeden zamanımıza kadar gelmesi, onu çok iyi sahiplenip yeni nesillere çok iyi öğrettiğinin delilidir.” (Yalçın, 2001: 434).

Türkçenin öğretimi 11. yüzyıla kadar dayanmaktadır. Türkçenin öğretimi alanında yazılmış ilk eser de Kaşgârlı Mahmut’un aynı yüzyılda yazmış olduğu Divanü Lûgat-it-Türk adlı eseridir. Araplara Türkçe öğretmek amacıyla yazılan bu eserde Türk diliyle birlikte Türk kültürünün öğretimi de esas alınmış, öğretimde



tümevarımcı bir yöntem izlenmiştir. (Onan, 2003:425). Türk kültür tarihi ve Türkçenin öğretimi tarihi açısından Divanü Lûgat-it-Türk büyük önem arz etmektedir. “Kaşgarlı Mahmud’un bu eseri, onun kişisel bilgi, beceri ve gayreti yanında böyle bir tarihî birikimin ürünü olarak da kabul edilmelidir. Çünkü Divanü Lûgat-it-Türk, dil öğretiminde bugün kabul edilen ilkelere bazılarının o dönemde Kaşgarlı tarafından bilinip uygulandığını gösteren özel bir belge niteliğindedir.” (Duman, 2013: 73). “On dokuzuncu yüzyıla kadar birçok dil bilgisi kitabı kaleme alınmıştır; ancak bu eserlerin çoğu yabancıların Türkçe öğrenmesi için hazırlanmıştır.”( Agar: 2001:7-8). “Kurumsal bir Türkçe eğitimi ancak birçok sosyal ve siyasi gelişmelere bağlı olarak Tanzimat döneminde gündeme gelmiştir. Tanzimat sonrası yenileşme hareketlerine paralel olarak Türkçenin öğretimi için de çalışmalar yapılmış, ders programları hazırlanıp geliştirilmiş, ders kitapları ve makaleler yazılmıştır.” (Duman, 2013: 75).

Cumhuriyetin ilanı ile birlikte her alanda olduğu gibi eğitim ve öğretim alanında da çalışmalar yapılmış. Bu doğrultuda öğretim programlarının üzerinde durulmaya başlanmıştır. “Cumhuriyet devrinde kurulan komisyonlarda, toplanan kurultaylarda Türkçenin eğitim, bilim ve kültür dili olarak daha güçlü hâle getirilmesi için tartışmalar yapılır, yollar aranır, yöntemler geliştirilmeye çalışılır”( Balcı, 2010:113). Öncelikle öğretim programları hazırlanmış, eğitim-öğretimin birleştirilmesiyle de 1924 yılında Türkçe öğretimi için program hazırlanmış, bu programı 1926, 1931, 1949,1968, 1981 ve son olarak da 2005 programları izlemiştir.

“Cumhuriyetin ilk yıllarında itibaren Türkçeye ve Türkçe öğretimine verilen önem 1974’lerden sonra azalmıştır. 1982 yılında, eğitim enstitülerinin üniversitelere bağlanıp fakülterle dönüştürülmesiyle Türkçe öğretmeni yetiştiren Türkçe öğretmenliği bölümleri Türk dili ve edebiyatı öğretmenliği bölümü adını almıştır. Türk dili ve edebiyatı bölümleri, sadece liselere edebiyat öğretmeni yetiştirmeyi hedeflemekteydi. Bu durum zaman içinde Türkçe öğretmeni ihtiyacını karşılamak maksadıyla, 1992-1993 eğitim ve öğretim yılında Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümüne bağlı, Türkçe Öğretmenliği Ana Bilim Dalı kuruldu.( Güzel, 2010: 374). “Prof. Dr. Abdurrahman Güzel’in gayretleriyle kurulan bu ana bilim dalı, müstakil bir bölüm olarak Türkçe öğretmeni yetiştirmeye devam etmektedir.”( Duman, 2013: 85).

Türkçenin milletimiz için ne kadar önem arz ettiğinin farkına varılması Osmanlının dağılma dönemine tekabül eder. Cumhuriyetin de kurulmasıyla diğer alanlarda olduğu gibi eğitim alanında da birtakım değişikliklere gidilmiş, yeni eğitim sisteminin ilk ve öncelikleri ana dilimiz Türkçenin geliştirilmesi ve öğretilmesine yönelik belirtilmiştir. Türkçenin öğretilmesi çok yeni bir tartışma alanıdır. “Ana dilini koruma, geliştirme ve onun imkânlarından yararlanma ancak bütün özelliklerini bilmekle, onu bütün incelikleriyle işletmekle mümkün olabilir. Bu nedenle “ana dili bilinci” ve “ ana dili eğitimi- öğretimi” gibi konularda çözüm bekleyen pek çok sorun bulunmaktadır.”(Demir ve Yapıcı, 2007: 180).

Türkçe öğretiminin amaçları arasında “öğrencilere Türkçenin temel kurallarının öğretilmesi” de vardır. Türkçe eğitimi ile sözcükleri çeşitli anlamlarıyla öğrenilmesi, sözcük dağarcığının geliştirilmesi, sözcükleri doğru anlama ve kullanmanın yanında Türkçenin dil bilgisi kurallarının da öğrenilmesi amaçlanmaktadır. Ana dili bilinci kazandırılmamış öğrenciye hangi amaç belirlenmiş olursa olsun bu mümkün olmayacaktır çünkü Türkçe öğretiminin öncelikli sorunu bu bilincin kazandırılmamasıdır. Bunun temel nedeni de yeniden düzenlenen programların ulusal bilinçten uzak olmasıdır.1924 Orta Mektep Müfredat Programından günümüzde geçerli olan 2005 Türkçe Dersi Öğretim Programına bakıldığında bir iyileşmenin söz konusu olduğunu söylemek mümkündür. Ana dili öğretimi yöntem ve teknikleri açısından öğretmenlere daha çok seçenek sunmaktadır. Bu da öğrenciye görelilik ilkesine bağdaşmaktadır.Ancak bu programın en büyük eksikliği yeni baştan sıfırdan başlamış olmasıdır. Eski programın geliştirilmiş hali olsaydı programın dinamikliğinden bahsetmek mümkün olurdu ancak bu yönüyle program bünyesinde büyük bir eksiklik barındırmaktadır: ulusal bilinç. Ana dili eğitim-öğretiminin verimli olabilmesi için ulusal bir program şarttır. Türkçenin öğretimi için ulusal bir program hazırlanmalı ve program uygulayıcısı olan öğretmenler alanlarında uzmanlaşacak derecede iyi bir eğitime tabii tutulmalıdır. Program hazırlanırken en belirleyici unsur ülke koşulları olmalıdır. Dille ilgili bilimsel çalışmaların henüz yeterli düzeye ulaşmadığı ülkemizde bu eksiklikten yola çıkarak gerekli çalışmaların yapılması sağlanmalıdır. Türkçenin öğretimindeki diğer bir sorun ise hedeflerin net bir şekilde belirlenmemiş olmasıdır. Doğru hedeflerin belirlenmesi için ülke düzeyinde dili kullanma derecesine göre tedbirlerin alınıp eksiklerin

belirlenmesi lazım gelmektedir. Bu da MEB ve üniversitelerin iş birliğiyle mümkündür.

Türkçenin öğretimindeki diğer bir sorun Demir ve Yapıcı'nın "Ana Dili Olarak Türkçenin Öğretimi ve Sorunları" adlı makalelerinde şu şekilde belirtilmektedir: "1981 İlköğretim Okulları Programı'na kadar uygulanan programlar, anlama ve anlatma becerileri (temel dil becerileri) ni sistemli olarak ele almamıştır. Türkçe öğretimi ile dil bilgisi öğretimi de birbirinden ayrı düşünülmüştür. Her ne kadar "Türkçe dersi bir bilim dersi gibi değil, sanat dersi gibi işlenmelidir." (Maarif Vekâleti, 1929). denilmiş ve Türkçe, dersi sanat dersi olarak tanımlanmış ise de belli bir yöntem önerilmemiştir. Programların uygulanması tamamen öğretmenin kişisel becerilerine bırakılmıştır. Yeni programlarda ise öncekilerin tersine eğitim öğretim etkinliklerinin tamamen kılavuz kitapta belirtildiği gibi yürütülmesi tavsiye edilmektedir. Kılavuz kitaplar ise öğretmeni yönlendirecek biçimde değil, yönetecek biçimde düzenlenmiştir. Bu nedenle, öğretmenin "çocuğa özel program" geliştirme ve yerel sorunlara çözüm üretme becerisini yok etmekte veya kullandırmamaktadır."(Yapıcı, 2007: 188-189 ). Bu tezin Türkçe öğretimi ile ilgili sorunların çözümüne getirdiği katkı ile Türkçenin ana dili olarak öğretilmesi konusunda yapılacak yorumların daha az yanlış içerecektir

1924 yılında Türkçe öğretimi için program hazırlanmış, bu programı 1926, 1931, 1949, 1968, 1981 ve son olarak da 2005 programları izlemiştir. Bu programlarda da gerekli görülen yerlerde değişikliklere gidilmiştir. 1981 programında "davranışçılık" kuramı esas alınırken, 2005 Türkçe Öğretim Programında "yapılandırmacı yaklaşım" esas alınmıştır. 1981 ve 2005 programları arasında ders işlenişi açısından da farklılıklar vardır. 2005 programında çalışma kitabıyla etkinliklere/alıştırmalara ağırlık verilirken, 1981 programında daha çok sözlü ifadeler önem kazanmaktadır. 1981 programının genel ve özel amaçlarını dikkate aldığımızda karşımıza dilsel beceriler çıkarken; 2005 Türkçe Öğretimi Programında Temel Dil Becerilerinin yanı sıra zihinsel becerilerin geliştirilmesinin önemli olduğu görülmektedir. 2005 programı 1981 programının yaparak-yaşayarak öğrenme eksikliğini tamamlar niteliktedir.

Bu araştırma sonucunda 2005 Türkçe Dersi Öğretim Programında fiilimsi kazanımlarına ne derece ulaşılabildiği ve fiilimsilerin görevine uygun kullanılıp

kullanılmadığı, anlamına uygun kullanıp kullanılmadığı, kullanım sıklığı bakımından diğer sözcük türleri içerisinde oranın ne olduğu, yüklemle ilgisi bakımından birleşik yapı oluşturma sıklığı ve durumları, düşünceleri eyleme bağlama durumu konusunda fikir sahibi olunabilecektir. Bu da bu alanda çalışmalar yapacak araştırmacılara, program hazırlayan uzmanlara ve programın uygulayıcısı olan öğretmenlere de katkıda bulunması açısından önem taşımaktadır.

## **1.ARAŞTIRMANIN AMACI, KAPSAMI VE TEMEL KAVRAMLARI**

Bu bölümde, araştırmanın amacı, önemi, sorun ve alt sorunları, varsayımları, sınırlılıkları ve yöntemi üzerinde durulacaktır.

Bu araştırma üç bölümden oluşmaktadır:

Birinci bölümde 2005 Türkçe Dersi Öğretim Programında Yazma Eğitimi- Öğretimi genel başlığı altında, yazma eğitimi, 1981 ve 2005 Türkçe Programlarında yazma eğitiminin nasıl ele alındığı, 2005 Türkçe Programında öğretilmesi hedeflenen yazılı anlatım türleri ve bu yazılı anlatım türleri açıklanmıştır.

İkinci bölümde 2005 Türkçe Öğretim Programında dil bilgisi öğretimi ele alınmıştır. Bu genel başlık altında 2005 Programının genel özellikleri, bu programda dil bilgisi öğretimi, programda yer alan dil bilgisi kazanımları ve son olarak 2005 Türkçe Öğretim Programında fiilimsilerin öğretilmesine yer verilmiştir.

Üçüncü bölümde ise 2005 Türkçe Öğretim Programı'nın ortaokul dördüncü sınıf öğrencilerinin yazılı anlatımda fiilimsileri doğru ve etkili kullanma becerisi kazandırma konusundaki yeterlik düzeyi belirlenmeye çalışılmıştır.

### **1.1.ARAŞTIRMANIN AMACI**

Bu çalışmanın amacı, 2005 Türkçe Öğretim Programı'nın ortaokul 4. sınıf öğrencilerine fiilimsileri kullanma becerisi kazandırma konusunda yeterlilik düzeyini belirlemektir. Araştırma, önceden belirlenmiş olan dört türde (öykü, gezi yazısı, anı ve deneme) her öğrenciye en az birer kompozisyon yazdırılmış ve değerlendirmeler bu yazılardan elde edilen veriler ışığında değerlendirilmiştir.

## **1. 2. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ**

Dil bilgisi doğru düşünme, doğru konuşma ve yazmaya yardımcı bir öğrenme alanıdır. Dil bilgisi öğretimiyle, öğrenciler dilin olanaklarını, sınırlarını ve gizli yönlerini ortaya çıkarırlar. Türkçe, bireyin okuma, anlama ve anlatma gücünü geliştiren bir derstir. Bu derste ana dil eğitimi ve öğretimi verilerek bireyin dilini iyi kullanması ve geliştirmesi amaçlanır. Bu da ancak kullanılan dilin bir sistem içinde verilerek, incelik ve güzelliklerinin sezdirilmesi ve kullandırılmasıyla mümkündür. Bu da iyi hazırlanmış bir program aracılığıyla işlevsel hale getirilebilir. Sözcüklerin doğru, düzgün ve seri bir biçimde okunması dil bilgisi eğitimi ile gerçekleşebilir. Anlayarak okuma da önce dil bilgisinin konu alanıdır. Dil bilgisine bu açıdan baktığımızda Türkçe dersi içinde önemli bir alan olduğunu görmekteyiz. Programda bunun göz önüne alınarak yeni düzenlemelere gidilmesinin yararlı olunacağı düşünülmektedir.

Bu araştırma sonucunda 2005 Türkçe Dersi Öğretim Programında fiilimsi kazanımlarına ne derece ulaşılabildiği ve fiilimsilerin görevine uygun kullanılıp kullanılmadığı, anlamına uygun kullanıp kullanılmadığı, kullanım sıklığı bakımından diğer sözcük türleri içerisinde oranın ne olduğu, yüklemle ilgisi bakımından birleşik yapı oluşturma sıklığı ve durumları, düşünceleri eyleme bağlama durumu konusunda fikir sahibi olunabilecektir. Bu da bu alanda çalışmalar yapacak araştırmacılara, program hazırlayan uzmanlara ve programın uygulayıcısı olan öğretmenlere de katkıda bulunması açısından önem taşımaktadır.

## **1.3. ARAŞTIRMANIN SORUNLARI**

2005 İlköğretim Ortaokul Türkçe Öğretim Programı öğrencilere fiilimsi kullanma becerisi kazandırma konusunda yeterli midir?

## **1. 4. ARAŞTIRMANIN ALT SORUNLARI**

Öğrencilerin yazılı anlatımda fiilimsileri kullanma becerisi;

- Cinsiyete göre,
- SBS puanına göre,
- Toplamda kullanılan fiil sayısına göre,
- Türkçe not ortalamasına göre,

- Ağırlıklı genel not ortalamasına göre,
- Öğrencilerin toplamda okuduğu kitap sayısına göre,
- Kurulan toplam cümle sayısına göre,
- Kullanılan toplam çeşit sözcük sayısına göre,
- Yazılı anlatım türüne göre değişiklik göstermekte midir?

#### **1. 5. ARAŞTIRMANIN VARSAYIMLARI**

- Araştırmada kullanılan örneklemin, evreni temsil ettiği düşünülmektedir.
- Veriler için kullanılan tablonun araştırmanın sorunlarını yansıtmak için yeterli olduğu düşünülmektedir.
- Öğrencilerin kendilerine yazdırıldığı yazılı anlatım türlerini istekli ve güdülenmiş olarak yazdığı düşünülmektedir.
- Öğrencilere yazdırılmak üzere seçilen türlerin öğrencilerin düzeylerine uygun olduğu düşünülmektedir.
- Öğrencilerin yazmaları için verilen sürenin öğrencilerin bilgi ve düşüncelerini yansıtmak için yeterli olduğu düşünülmektedir.

#### **1. 6. ARAŞTIRMANIN DENENCELERİ/HİPOTEZLERİ**

- 2005 İlköğretim Ortaokul Türkçe Öğretim Programı öğrencilere fiilimsi kullanma becerisi kazandırma konusunda yetersizdir.
- Öğrencilerin fiilimsi kullanma becerileri cinsiyete göre değişiklik göstermektedir.
- Öğrencilerin fiilimsi kullanma becerileri SBS puanına göre değişiklik göstermektedir.
- Öğrencilerin fiilimsi kullanma becerileri toplamda kullanılan fiil sayısına değişiklik göstermektedir.
- Öğrencilerin fiilimsi kullanma becerileri Türkçe not ortalamasına değişiklik göstermektedir.
- Öğrencilerin fiilimsi kullanma becerileri ağırlıklı genel not ortalamasına göre değişiklik göstermektedir.

- Öğrencilerin fiilimsi kullanma becerileri öğrencilerin toplamda okuduğu kitap sayısına göre değişiklik göstermektedir.
- Öğrencilerin fiilimsi kullanma becerileri öğrencilerin toplamda kurduğu cümle sayısına göre değişiklik göstermektedir.
- Öğrencilerin fiilimsi kullanma becerileri öğrencilerin toplamda kullandığı çeşit sözcük sayısına göre değişiklik göstermektedir.
- Öğrencilerin fiilimsi kullanma becerileri yazılı anlatım türüne göre değişiklik göstermektedir.

## **2. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI**

Araştırma; 2012-2013 Eğitim Öğretim Yılı içerisinde Ankara ilinin Çamlıdere ilçesinde bulunan Millî Eğitim Bakanlığına bağlı Merkez Atatürk Ortaokulunda öğrenim görmekte olan tüm son sınıf öğrencileriyle, uygulanan veri 4 türe ait kompozisyonlarla ve bu kompozisyonlarda yer alan verilerle sınırlıdır.

## **3.ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ**

2005 İlköğretim Türkçe Öğretim Programı'nda yer alan fiilimsi kazanımlarının, dersin öğretmeni tarafından öğrencilere kazandırıldığı düşünülmüş ve ortaokul son sınıf öğrencilerinin yazılı anlatım türleri içerisinde seviyelerine uygun görülen öykü, deneme, gezi yazısı ve anı türlerinin özellikleri hatırlatılarak onlara önceden belirlenmiş olan konularda yazma ödevi verilmiştir.

Bu ödevler teker teker incelenerek tüm sözcük türleri içerisinde fiilimsiler çeşitleriyle birlikte belirlenmiş, sayıları veri olarak önceden hazırlanmış olan tablolarda belirtilmiştir. Bu tablolarda öğrencilerin kullanmış oldukları tüm sözcük türleri belirtilmiş, fiilimsilerin bu türler arasında oranlarına yer verilmiştir. Ayrıca fiilimsi türleri de kendi içlerinde oranlandırılmış; öğrencilerin en çok kullanmış olduğu fiilimsi çeşidi belirlenmiştir. Bu veriler ışığında öğrencilerin fiilimsi kullanma becerileri değerlendirilmiştir.

Araştırmanın evrenini Ankara'da öğrenim görmekte olan ortaokul son sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemi ise, Çamlıdere Merkez Atatürk Ortaokul son sınıf öğrencileridir.

#### 4.ARAŞTIRMANIN TEMEL KAVRAMLARI

- **Beceri:** “Kişinin yatkınlık ve öğrenimine bağlı olarak bir işi başarma ve bir işlemi amaca uygun olarak sonuçlandırma yeteneği, maharet.” (TDK, 2009: 230).
- **Fiilimsi:** “Fiilimsiler, fiil kökenli olup çeşitli yapım ekleri alarak isim, sıfat ve zarf elde edilen sözcüklerdir.” (Kangal, 2005: 132).
- **Kazanım:** “Kazanımlar, öğretim sürecinde öğrencilerin edinecekleri bilgi, beceri ve alışkanlıkları kapsamaktadır.” (MEB, 2006: 8).
- **İlkokul:** “Öğrenim yaşına gelmiş çocukların temel eğitim ve öğretimini sağlayan 5 yıllık okul.” (MEB, 1995: 1378).
- **Ortaokul:** “ Öğrencileri genel eğitim yoluyla bir yandan hayata, bir yandan da liseye hazırlayan genellikle 3 yıllık ortaöğretim okulu.” (TDK, 2009: 1515).
- **İlköğretim:** “Eğitim ve öğretimin, okuma ve yazmayı öğreten ve temel bilgi ve alışkanlıkları kazandıran ilk basamağı.” (MEB, 1995: 1378).
- **Program:** “ Öğrenene, okulda ve okul dışında planlanmış etkinlikler yoluyla sağlanan öğrenme yaşantıları düzeneği olarak tanımlanabilir.” (Demirel, 2002: 5). Türkiye’de program geliştirme çalışmalarının öncülerinden Varış (1994: 18), eğitim programını “bir eğitim kurumunun, çocuklar gençler ve yetişkinler için sağladığı, milli eğitim ve kurumun amaçlarının gerçekleştirilmesine dönük tüm faaliyetleri kapsar” şeklinde tanımlamaktadır. “Eğitimin planlı organize olması gerekliliği eğitimin her aşamasının programa bağlanmasını zorunlu kılmaktadır.” (Küçükahmet, 2008:8).
- **Yazılı Anlatım:** “Yazılı anlatım, öğrencinin kendi gördüğünü, duyduğunu ve yaşadığını yazılı olarak anlatmasıdır.” (Kavcar ve diğerleri, 1997: 59).



- **Dil bilgisi:** “Dilin öz kurallarını göstererek doğru konuşmanın, düzgün yazmanın yollarını öğretir. Sesleri, kelimeleri, cümleleri inceler.”(Karaaliolu, 1975: 80).

# BİRİNCİ BÖLÜM

## MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI 2005 TÜRKÇE DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMINDA YAZMA EĞİTİMİ-ÖĞRETİMİ

### 1.YAZMA EĞİTİMİ

“Dil, insanlar arasında anlaşmayı sağlayan çift eklemli, toplumsal göstergeler dizgesidir. Dil, aynı zamanda topluma şekil veren, onu canlı kılan, bireyin çevresi ile iletişim kurmasını sağlayan ve bu yolla toplumları millet seviyesine yükselten temel kültür değeridir.” (Tosunoğlu, 2010: 680’dan akt. :Gömlüksiz, Sinan ve Demir, s. 1136-1173 ). Dilin tanıma MEB’ de şu şekilde yapılmaktadır: Dil, insanlar arasında iletişimi sağlayan ve bütün öğrenme faaliyetlerinde anahtar rol oynayan doğal bir araçtır. Dil edinimi ve eğitimi belli bir süreç içinde gelişir. Bireylerin öğrenmeye ve öğrendiklerini birleştirmeye olan doğal eğilimi, uygun yöntem ve teknikler kullanıldığında geliştirilebilir. İnsanın kendisini ve çevresindeki olayları anlamaya çalışırken kurduğu düşünce dünyası, kavramlar ve kavramlar arasındaki ilişkilerle biçimlenir. İnsan, kavramların bir dil bütünlüğü içinde kazandıkları değerlerle birlikte sosyalleşir ve dil yardımıyla öğrenme, öğrendiklerini uygulama, yorumlama gibi birtakım düşünme ve ifade etme faaliyetlerinde bulunur. Türkçe öğrenimi, anlama, yorumlama, iletişim kurma becerilerinin gelişmesine yönelik olan dinleme/izleme, konuşma, okuma, yazma temel dil becerileri ile dil bilgisinden oluşur. Sözü geçen temel dil becerileri birbiriyle etkileşim hâlinde olduğundan bir bütünlük içinde ele alınmalıdır. (MEB, 2006: 2). Programda belirtilen bu genel amaçlar doğrultusunda ilk ve ortaokullarda Türkçe öğretiminin nitelikli olması gerekir. Çünkü;

“Dil öğretimi beyni, dolayısıyla düşünceyi değiştirir, biçimlendirir. Sosyal yapının iç dokusunu anadili oluşturur.” (Kavcar, 2002: 27).

“Dil, bir toplumu oluşturan bireylerin düşünce ve duygularının o toplumda ses ve anlam bakımından geçerli ortak öğeler ve kurallardan yararlanılarak başkalarına aktarılmasını sağlayan çok yönlü ve gelişmiş bir sistemdir. ”(Korkmaz ve diğerleri, 2001: 2).

“İnsana özgü bir olgu olan dil, en küçük biçimiyle seslerden, seslerin belli bir düzen içerisinde bir araya gelmesiyle oluşan morfemlerden, kelimelerden ve kelimelerin belli kurallar içerisinde bir araya gelmesiyle oluşan cümlelerden meydana gelir.” (Demir, 2003: 15).

Dil içerisindeki bu yapıların kalıcılığını ve kuşaktan kuşağa aktarılmasını sağlayan en önemli unsur ise şüphesiz yazıdır.

“ Geçici sözün kalıcılığını sağlayarak, insanlığın kültürünü günümüze taşıyan önemli araçlardan birisi de yazı olmuştur. Bir yerde yazı, beynimizdeki soyut kurgulamaları somuta dönüştürmemiz esnasında diğer sanat biçimlerinin yanında kullandığımız, yine diğer sanat biçimlerinde olduğu gibi bir şeyleri somutlaştırarak kalıcı kılarken, kendisi somutu kullanan irreal bir varlık olarak görülebilir (Uysal, 2008: 304).

Anlatım dil aracılığıyla gerçekleşen bir durumdur, bu yüzden dil öğretimi üzerinde hassasiyetle durulması gereken bir konudur.

Anlatım, sözlü ve yazılı olmak üzere ikiye ayrılır. Sözlü anlatıma, konuşma da denilebilir. Konuşma, kişinin bir konuda duygu ve düşüncelerini sözle ifade etmesidir. Konuşması yeterli düzeyde olan öğrenciler genellikle dersleri anlama ve yorumlamada başarılı olurlar.

“Kişi, amacını söz ya da yazıyla anlatabilmek için zihninde düşüncelerini belirler, düzenler, kelimeler seçer, cümleler kurar, etkin anlatım yolları arar. Bir dili kazanmış sayılmak için, o dille duygu ve düşüncelerini sözlü veya yazılı olarak anlatabilmek gerekir.” (Göğüş; 1978: 167).

Konuşmayı öğrenmek, insanın kendini ifade etmesi için yeterlidir. Aynı şeyi yazılı anlatım için söylenemez çünkü yazılı anlatım belli bir eğitimi, belli bir alışkanlık kazandırmayı gerektirir. Bu bakış açısından yola çıktığımızda yazılı anlatımın önemli bir mesele olduğu görülmektedir. İnsanlar hemen her ortamda sözlü anlatıma başvurabilirken aynı şey yazılı anlatım için söylenemez.

“Yazılı anlatım, dil kurallarıyla ilgili öğrenilen bilgileri, uygulamaya dönüştürerek kullanabilmeyi gerektirir.” (Avcı, 2006: 27).

**“Yazılı Anlatım (Kompozisyon) :** Öğrencilere duygu ve düşüncelerini belirli bir sıraya koyup açık, etkili ve yazı kurallarına uygun bir biçimde anlatmalarını

öğretmek amacı güden ders, bu dersle ilgili yazılı çalışma”(Türkçe Sözlük: TDK, S.280).olarak ifade edilmektedir.

“Yazılı anlatım, öğrencinin kendi gördüğünü, duyduğunu ve yaşadığını yazılı olarak anlatmasıdır.” (Kavcar ve diğerleri, 1997: 59).

Bu beceri uygulayarak geliştirilebilecek bir beceridir. Bu nedenle ilköğretim okullarında yazma etkinliklerine önem verilmesi gerekir. Çünkü

“Duygu ve düşüncelerimizin düzgün ve etkili anlatımı demek olan kompozisyon, her şeyden önce düzenli düşünce alışkanlığı kazandırır. İnsan ve toplum ilişkilerinde büyük değer taşır. İnsanı sağlam bir dil kültürüne ve zengin bir kelime hazinesine sahip olmaya zorlar.” (Kavcar, 2004: 13).

Yazılı anlatımın bireye katacağı bu değerlerin öğrencinin başarısına etkisi de elbette olumlu olacaktır.

“Yazılı anlatım, öğrencinin, gördüğünü, duyduğunu, düşündüğünü, yaşadığı olayları ve bildiklerini; yazım (imlâ) ve dil bilgisi kurallarına uygun olarak açık, seçik ve doğru bir şekilde yazarak anlatmasıdır.” ( Tekışık, 1994, s.26). şeklinde tanımlanabilir. “Yazılı anlatım, her türlü olay, düşünce, durum ve duyguları, belli bir plan dâhilinde, dili en güzel şekilde kullanarak, belli bir plan dâhilinde, başkalarına ve yarınlar ulaştırmaya, böylece kalıcılığını sağlamaya fırsat veren bir araç olarak tanımlanabilir.” (Aktaş ve Gündüz, 2008, 163).

“Yazılı anlatım, eğitim öğretim faaliyetleriyle kazandırılan bilgilerin hayata yansıtılması aşamasında önemli rol oynar. Öğrenilen bilgilerin amacı, kişideki diğer bilgi ve becerilerle bir bütün oluşturarak hayata yansıtılmasıdır. Yazılı anlatım, kişideki bu yoğrulan bilgileri aktarmaya yarar.” (Deniz, 2000, s.60).

Anlatımın gerçekleşmesi bir birikimin olmasını gerektirir. Bu birikim anlatma isteğiyle ortaya çıkarılır. Başarılı bir anlatımın, dolayısıyla yazılı anlatımın gerçekleşmesi için bazı hususların bir araya gelmesi gerekir. Deniz (2000, s.60) ’e göre bunlar:

- Sağlam ve zengin bir kelime hazinesine sahip olmak,
- Bol ve dikkatli okumak,
- İyi bir gözlemci olmak,
- Başarmaya niyetli ve azimli olmak,
- Okul ve çevre eğitimi ile kendi kendine eğitime önem vermek,

- Dilin özelliklerini ve inceliklerini bilmek,
- Geniş düşünmek ve bol hayal kurmak,
- Bir amaca sahip olmak ve bu amacı açık olarak belirtebilmek,
- Yazma işini zevkle yapabilmek,
- Hitap edilen kişileri tanıyarak, onların zihinsel kapasitesi, kültür düzeyi ve ilgi alanını dikkate almak,
- Duygu ve düşünceleri mantıklı ve ahenkli bir düzen içine sokabilmek,
- Orijinal(özgün) olmaya çalışmaktır.

Özbay (1995, s.35)' a göre “yazma; araştırmaya, eksikliklerini tamamlamaya, yanlışlarını düzeltmeye yönelttiği için, insanın bilgi edinmesi, zihince olgunlaşması ve tutarlı düşünce alışkanlığı kazanması sonucunu da doğurur.” Bu yüzden yazma eğitiminin ihmal edilmesi, eğitimin ihmal edilmesi anlamına gelmektedir.

“Yazılı anlatım; dilimizde yazı yazmak, yazılı ifade, kompozisyon gibi adlarla anılır. Yazmanın; hayatı anlamak, anladıklarımız üzerinde düşünmek, başkalarına düşündürmek, işlenen konu üzerinde derinleşmek, yeni boyutları keşfetmek, bütün bunları sahip olunan dile hâkimiyet ölçüsünde planlı bir biçimde ifade etmek gibi çok yönlü imkânları vardır.” (Ağca, 1999: 109).

Yazılı anlatım sözlü anlatıma göre zordur çünkü konuşma anında yapılan hatalar anında düzeltilebilirken yazılı anlatımda bu zordur. Bu konuya Ramis Dara şu şekilde bir açıklama getirmektedir:

“Konuşmayı öğrenmek, insanın ömrünce sözlü anlatım yoluyla kendini ifade etmesi için yeterli olabilirken; yazmayı öğrenmek, tek başına, yazılı anlatımdan yararlanmaya yetmiyor. Yazılı anlatıma başvurmak, ille de buna ihtiyaç duymayı, belli bir eğitimi, belki de alışkanlık kazanmayı gerektiriyor. İnsanlar hemen her ortamda sözlü anlatıma başvurabilirken, yazılı anlatıma başvurmakta bunca istekli davranmıyor. Ayrıca istek duyulsa bile, sözlü anlatımın oluşum, ortaya çıkış koşullarının genişliği ve kolaylığı, yazılı anlatımın oluşum, ortaya konuş koşullarının darlığını ve zorluğunu karşılaştırmak bile gereksiz.” (Dara, 2000: 85).

“Yazılı anlatım; düşünce gücüne sahip olanların; görüş, fikir ve duygularıyla, gözlem deney ve tecrübelerini, seçilen konuyla ilgisi ölçüsünde planlayıp dilin kurallarına uygun yazma eylemidir.” Ağca'ya göre bu tanım tahlil edilirse yazılı anlatımın oluşmasında; Düşünme Gücü, Görüş-Fikir Üretme Gücü, Duygu Zenginliği, Gözlem-Deney ve Tecrübeler, Dili Kurallarına Uygun Olarak Kullanma

ve Planlama ana unsurlarının önemli rol oynadığı ortaya çıkmaktadır. (Ağca, 1999: 109).

“Yazma, kişiye bütün bildiklerini özgür bir düşünce ortamında tekrar etme ve unuttuklarını hatırlama olanağı sağlayan bir etkinliktir”. ( Demir, 2006: 159).

“Yazma, bireyin duygu ve düşüncelerini belirli semboller kullanarak bildirişim amaçlı kodlamasıdır.” ( Demir, 2010: 1137 ). Kompozisyon ya da yazı, birbiriyle ilgili paragrafların bir başlık altında oluşturduğu bütündür. Herhangi bir konuda duygu, hayal ya da özgün fikirleri bir düzen ve bütünlük içinde yazıya geçirme işine de yazma denir ( Göçer, 2010: 178 ). Yazma, duygu, düşünce, görüş ve hayallerin düzenli bir biçimde açık, canlı ve çarpıcı bir anlatımla ortaya konmasıdır ( Kavcar, 2002: 12) . Yazma, bilginin elde edilmesi ve bilginin ifade edilmesi ile ilgili süreçlerden oluşan bir beceridir ( Carter vd. , 2002: 246 ‘dan akt. : Göçer ). Yazma, sözlü sözsüz birtakım sesleri karşılıklı olan görsel sembollerle fiziksel olarak çevirme sürecidir ( Yavuzer, 2004: 50). Düşüncelerini ifade edebilmek için gerekli sembol ve işaretleri kurallara uygun kullanma ve okunaklı olarak düşünce üretebilmedir.( Akyol, 2000: 146). Yazma kişinin nitelikli kitapları okumasını ve okuduğu bu kitaplar üzerine düşünerek kendisini beslemesini gerektiren zorlu ve dikkatli bir çabadır ( Demir, 2010: 1138 ). Yazmak, bilinçle bilinçaltının birleşip bütünleşmesine yardımcı olan bir tür ruhsal – sinirsel kas etkinliğidir. Yazmak, düşünceyi damıtır, berraklaştırır ve netleştirir ( Covey, 2006: 153 ‘den akt. : Göçer ). Yazma edimi, sürekli bir düşünce alışverişini koşullayan interaktif bir etkinliktir... (İpşiroğlu, 2006: 33). Yazma (yazılı anlatım / kompozisyon ), düşünce gücüne sahip olanların görüş, fikir ve duygularıyla gözlem, deney ve tecrübelerini, seçilen konuyla ilgisi ölçüsünde planlayıp dilin kurallarına uygun biçimde anlatması olarak tanımlanabilir ( Ağca, 1999: 109 – 112). Kısacası beyinde yapılandırılmış bilgilerin yazıya dökülmesidir. Bir anlamda söz ile karşıt şekilde, bir iletişim ve saklama yöntemi, soylu bir anlatım biçimi; öznenin kendisini özel bir şekilde gerçekleştirdiği, anlam üreten bir sözceleme uygulamasıdır ( Barthes, 2007: 59 ‘tan akt. : Gömleksiz, Sinan ve Demir ). Yazıyı, okullarımızdaki yazı eğitimine yönelik hazırlanan yayınlarda, “Duygu ve düşüncelerimizi başkalarına bildirmek için, herhangi bir madde üzerine kazıyarak gösterdiğimiz işaretlere yazı denir” ( Uslay, 1975: 5 ). diye tanımlıyor ya da geleneksel olarak Türkçe derslerinde

öğrendiğimiz biçimiyle “ Konuşma dilinin simge ve sembollerle yüzeye aktarılmasına yazı denir.” şeklinde biliyoruz (Uysal, 2008: 305 ). Bu nesnelleştirme hem bilgiyi bağımsızlaştırma hem de bir anlamda soyutlamadır. Bu süreçte öncelikle bu bilgilerin soyutlanması ile başlanır, yazının amacı, yöntemi, konusu ve sınırları belirlenerek yazılacak bilgiler seçilir. Bu bilgilerle çeşitli zihinsel işlemlerden sonra düzenlenir. Bunlar sıralama, sınıflama, ilişki kurma, eleştirme, tahmin etme, analiz – sentez yapma, değerlendirme vb. olmaktadır ( Güneş, 2007: 59 ).

Yazma zor bir uğraş olarak kabul edilmesine karşın, öğrenilebilen ve sık sık yapılan etkinliklerle de geliştirilebilen bir beceridir ( Baş, 2002: 66 ). “Bu zor uğraşı bireylerin isteyerek ve severek yapabilecekleri bir alışkanlığa dönüştürmenin yolu, ilköğretimde verilen yazma becerisine yönelik eğitime bağlıdır.” ( Ayyıldız, 2006: 50). Ülkemizdeki eğitim sürecinin, öğrencilerin yazma becerisini geliştirmeye yönelik üst düzey hedeflerle biçimlendirildiğini ve sürdürüldüğünü belirten Göçer ( 2010: 179), bu çalışmalarla öğrencilere yazma becerisi kazandırmanın hedeflendiğinden ve süreç sonunda hedefe ulaşıldığını gösteren gözlenebilir öğrenci davranışlarının öğrencilerden beklendiğinden söz etmektedir.

“Yazma öğretiminin can damarı, öğrencilerin yazma ve yaratma gücünü harekete geçirmektir. Öğrencilerin yazma ve yaratma gücünü geliştirme, belirlenen amaçlar doğrultusunda anlatılmak istenene uygun sözcükleri seçme, bunları doğru cümlelere dönüştürme, doğru cümlelerle sağlam paragraflar kurma ve noktalama işaretlerini yerli yerince kullanarak yazma öğretimi vermeye bağlıdır. Bu bağlamda sözcüğün bir kavram birimi; cümlenin bir yargı birimi ve paragrafın da bir düşünce birimi olduğu kavratılmalıdır. Bunun gibi bir konuyu seçme, sınırlandırma, belirli bir amaca bağlama, bilgi toplama, planlama ve planlamayı yazıya dönüştürmeyi öğreten yazılı anlatım tekniklerini kavratmaya bağlıdır.” ( Özdemir, 1991: 116 -122).

Yazma becerisinde teknik bilgiye sahip olmak, ele alınacak konuyu bir plana göre aktarmayı kolaylaştıracak, öğrencinin zihninde oluşacak “nasıl” sorusunun cevabını bulmasına yardımcı olacaktır. Yazma becerisinde yöntem bilgisine sahip olmanın önemli olduğunu belirten Göçer ( 2010: 183 ): Seçilen konunun belli biçim ve içerik özelliklerine sahip bir şekilde ve bir plan dâhilinde anlatılması gerekir. Yazı yazma tekniği öğrencilere ilköğretim döneminde kavratılmaya çalışılmakta, daha sonraki eğitim kademelerinde de geliştirilmektedir, demektedir.

Bu durumda yazma becerisinin geliştirilmesinde ilk önemli adımın, öğrencinin yaratıcılık gücünün desteklenmesi ve daha sonra bu konuda gerekli teknik bilginin öğrenciye kazandırılması olduğu görülmektedir.

Bunun yanında belli özelliklere sahip olmak şartıyla seçilen konunun da becerinin geliştirilmesinde önemli bir yere sahip olduğunu vurgulamak gerekir. Bu noktada (Göçer, 2010: 183 ): Yazma konusu belirlenirken konunun öğrencinin yaşantısından alınmasına, soyut olmamasına, güncel sorunlarla ilgili olmasına özen gösterilmelidir. Öğrencilerin zorlanmadan yazacağı konular onların yaşamları ile ilgili konulardır. Öğrenciler duygu, düşünce, tasarı ve hayallerini; izledikleri bir filmi; yaptıkları bir geziyi yaratıcılıklarını da kullanarak daha rahat anlatabileceklerdir, demektedir.

“Yazma öğrenme alanı ile ilgili çalışmalarda ürünün içeriği kadar kenar, paragraf, satır boşlukları; düzgün, okunaklı, işlek bir yazı gibi biçimsel özellikler de önemlidir. Unutulmamalıdır ki ana dili öğretiminde ne anlatıldığı kadar nasıl anlatıldığı da önemlidir.” ( Gömleksiz, 2010: 1145). İyi bir yazıda içerik kadar kâğıt düzeni de yazının okunabilirliği bakımından büyük bir öneme sahiptir. “Kurallara uygun olarak düzenlenmiş, itina ile yazılmış bir yazı ilk bakışta okuma isteği uyandırır. Zaten kompozisyon sözcüğü, anlam itibarıyla, düzen, düzenleme, planlı olarak sıraya koyma anlamına gelmektedir.” ( Aktaş – Gündüz, 2003: 67).

Yazma becerisinin gelişmesinde teknik bilgilerin bilinmesi yanında bu konuda yapılan pratiğin de önemli olduğunu unutmamak gerekir. Yazma gibi bilişsel, duyuşsal ve psikomotor özelliklerin bir arada gelişmiş olmasını gerektiren bir beceri için zihinde mevcut bulunan; fakat kullanılmayan bir bilginin hiçbir öneme sahip olmayacağı bir gerçektir. “Yazma becerisi yazı yazmakla öğrenilir. Yazma eğitiminin temel ilkesi yazdırmaktır ( Demirel, 2006: 11 ). Burada yazma becerisinin geliştirilmesinde teknik bilginin yanında seçilen konunun niteliği, yazı güzelliği ve kâğıt düzeninin iyi olmasının ve bu konuda yapılacak pratiğin de önemli olduğu vurgulanmaktadır. Bunlar dışında becerinin geliştirilmesi için öğrencilerin sahip olması gereken diğer nitelikleri Göçer ( 2010: 182 ) şöyle sıralamaktadır:

“Öğrencilerin yazma becerisinde yetkin ve başarılı olabilmesi için birtakım niteliklere sahip olması gerekir. Örneğin, öğrencilerin bilgi birikimi ve kültürel



zenginliğinin olması; yaşam deneyiminin bulunması; Türkçeyi etkin ve doğru biçimde kullanabiliyor olması; olaylara farklı bakış açılarından bakarak sebep sonuç ilişkisi kurması, analiz, sentez ve değerlendirmeler yapabilmesi; farklı olay ve düşünceleri birtakım ölçütler doğrultusunda ayıklayabilmesi, sınıflayabilmesi gerekir.”

Öğrencinin anladığını söz ya da yazıyla anlatması her şeyden önce zengin bir kelime servetine sahip olmasıyla mümkündür. Yazma geliştirilmesinde bireyin sahip olduğu kişisel kelime servetini geliştirecek çalışmalara yer verilmesi oldukça önemlidir. “ İnsanlar söylenenleri ve yazılanları anlamak, duygu ve düşünceleri bir başkasına aktarmak için sözcüklere ihtiyaç duyarlar. Anlama ve anlatma temel dil becerilerinin etkin kullanımı ile sözcük dağarcığının zenginliği arasında yakın bir ilgi vardır. ” ( Karatay, 2007: 143 ). Oysa ülkemizdeki eğitim sürecinde kişisel kelime servetinin artırılmasıyla ilgili Demir (2006: 185):

“Okul öncesinde üniversiteye kadar, eğitimin her kademesindeki öğrencilerimizin kişisel kelime servetinde ciddi bir sorun olduğu doğrudur. Bu eğitim kademelerinin programlarında öğrencinin kişisel kelime servetini arttırmaya yönelik uygulanabilir özel amaçların olmadığı da doğrudur .” diyerek önemli bir tespitte bulunmaktadır. Yazma becerisini geliştirmede ve kişisel kelime servetini arttırmada ise “mektup yazma” önemini vurgulayan Demir (2006: 189), mektup yazmanın, yazma becerisini geliştirmeye bulunduğu katkıları şöyle sıralamaktadır:

“ Mektup yazmak, öğrencinin kişisel kelime servetini arttırmaktan başka ona güzel davranışlar da kazandıran bir etkinlik olacaktır. Öğrenci güzel ifadelerle karşıdakinin beğenisini kazanmak ister; bu nedenle cümlelerini düşünerek kurar ve düzgün cümle kurmayı öğrenir. Duygu ve düşüncelerini güzel anlatma gereği duyar ve bunun için yeni kelimeler, yeni deyimler, yeni sözler, yeni mısralar, yeni şiirler öğrenme ihtiyacı hisseder. Böylece kişisel kelime servetini zenginleştirir. Estetiğe önem verir, yazısı güzelleşir, kâğıdı daha düzenli kullanmayı öğrenir, bu yolla eşyayı temiz, dikkatli ve amaca uygun kullanma alışkanlığı kazanır (...) .Bildiği ancak kullanmadığı kelimeleri sırası geldikçe yazılarında kullanıp onları aktif hale getirir. Böylece sahip olduğu pasif kelime serveti ile aktif kelime serveti arasındaki sayısal farkı en aza indirir.”

Görüldüğü gibi mektup yazma, sadece kişisel kelime servetini arttırmakla kalmayıp yazma becerisinin gelişmesinde önemli bir yere sahip olan ve yukarıda saydığımız pek çok niteliği de kazandıran bir etkinlik olma özelliğini göstermektedir.

Yazmanın günlük yaşamdaki önemini göstermesi bakımından hedefe ulaşıldığında kanıt olabilecek gözlenebilir davranışlar aşağıdaki gibi sıralanmaktadır ( Göçer, 2010: 179 ) :

- Bir konudaki görüşlerini yazılı hale getirme.
- Öğrenmek istediği hususları, gerektiğinde ilgililere yazılı olarak sorma.
- Belirli günlerde ve belirli olaylarda ( bayram, düğün, hastalık, ölüm, doğum vb.) tanıdıklarına mektup, kart vb. yazma.
- Resmi kuruluşlardan olan isteklerini yazılı bir dilekçe halinde belirtme.
- Belli konulardaki yazılı istekleri yazılı olarak cevaplama.
- Okul veya sınıftaki duvar gazetelerine belli konulardaki görüşlerini belirten yazılar yazma.
- Dinlediği bir konuşmanın önemli kısımlarını yazılı olarak not etme.
- İlgi alanına giren yazıları (fıkra, makale, şiir vb. ) derleme.
- Belli konularda topladığı materyali, kendisinin aldığı çeşitli notları, kendilerinden sürekli yararlanabilecek hâle getirme (Tekin, 198: 85 ‘den akt. : Göçer).

## **2. 1981 PROGRAMINDA YAZMA EĞİTİMİ**

Bu programda yazma becerisinin “Anlatma” bölümünde yer alan “Yazılı Olarak” başlığı altında ve “ İlköğretim Okulu Türkçe Eğitimi Yazı Dersi Öğretim Programı” bölümünde ele alındığı görülmektedir.

“Yazılı Olarak” başlığı altında 6, 7 ve 8. sınıflarda yazma becerisi konusunda ulaşılması planlanan hedeflerin neler olduğu ayrı ayrı belirtilmektedir. Bu hedefler; 6. sınıfta 16, 7. sınıfta 18 ve 8. sınıfta 17 madde olarak belirlenmiştir. Hedeflerin

benzer nitelikler taşıdıkları görülmekle beraber bunlardan dikkat çeken bazı maddeler şöyle sıralanabilir ( Temizyürek, 2006: 374-379) :

6. sınıflar için belirlenmiş **12.Madde'de** : “Çevresinin doğal, toplumsal ve ekonomik olaylarını anlatabilmek. ” Bu madde 8.Sınıflar için hazırlanmış 13.Madde'de: “Yurt ve dünya sorunlarıyla ilgili düşüncelerini belirtebilmek. ” biçiminde genişletilmiştir.

6, 7 ve 8. sınıflarda yazma becerisini geliştirmeye yönelik bazı ortak maddeler bulunmaktadır. Bunlardan bazıları:

- 6. sınıfın 13. maddesinde ve 7. sınıfın 14. maddesinde ortak olan madde: Seçme şiirler defteri tutma zevk ve alışkanlığını kazanabilmek.
- 6. sınıfın 14. maddesinde ve 7. sınıfın 15. maddesinde ortak olan madde: Uygun bir parçayı, kişilerin özelliklerine göre karşılıklı konuşmalara dönüştürebilmek.

6, 7 ve 8. sınıflar için yer verilen ortak maddeyle ise: Yeteneği varsa öykü, şiir yazma gibi sanat etkinliklerinde bu yeteneğini geliştirmek, gibi yazma konusunda estetik haz boyutunu elde etmeyi sağlayacak, yaratıcılığın gelişmesini destekleyecek hedeflere yer verilmiştir.

**“İlköğretim Okulları Türkçe Eğitimi Yazı Dersi Öğretim Programı”** kısmında: “Açıklamalar, Yazı Yazmaya Hazır bulunuşluk, Kullanılacak Araç ve Gereçler, Yazı Öğretiminde İzlenecek Sıra, Ders Kitapları, Amaç ve Davranışlar, Ders İşleniş Örnekleri” ne yer verilmiştir.

**“Açıklamalar”** (Temizyürek, 2006: 403). bölümünde yazma dersine ayrılan sürenin haftada bir saat olduğu belirtilmektedir.

**“Yazı Yazmaya Hazır bulunuşluk”** (Temizyürek, 2006: 403-404). başlığı altında yazı yazmak için gerekli olan fiziksel ( oturma şekli, kâğıt ve göz arasındaki mesafe, kalem tutuş şekilleri vb.) ve psikolojik (motivasyonu sağlama ) hazırlıklarının nasıl yapılması gerektiği belirtilmektedir.

Kullanılacak “**Araç ve Gereçler**” (Temizyürek, 2006: 404-408) kısmında yazma becerisinin geliştirilmesi sürecinde kullanılacak malzemeler sıralanmış ve bunlara yönelik açıklamalara yer verilmiştir. Bu malzemelerden bazıları: kil, fasulye, kalem uçları, yazı mürekkepleri, yazı kâğıt ve kartonları vb.dir.

“**Yazı Öğretiminde İzlenecek Sıra**” (Temizyürek, 2006: 409-410) bölümünde 6, 7 ve 8. sınıfta yazma becerisini geliştirmek için hangi aşamaların takip edileceği belirtilmiştir. Altıncı sınıfta yazma becerisini geliştirmek için izlenen sırayı Temizyürek ( 2006: 409): Bu sınıfta tablalı uç kullanımına çizgi alıştırmasıyla başlanması, daha sonra sırasıyla dik temel yazı küçük ve büyük harfleri, eğik temel yazı küçük ve büyük harfleri yazma becerisinin kazandırılması, bu becerilerin blok yazma, dekoratif yazı, kompozisyon gibi alanlarda kullanılarak işler hale getirilmesi, şeklinde aktarmaktadır.

“**İlköğretim Türkçe (Yazı) 1-8 Dersi Programı Amaç ve Davranış Sayıları**” (Temizyürek, 2006: 411). başlığı altında, 6, 7 ve 8. Sınıflarda yazma dersi için, seçilen konulara göre belirlenen amaçlar ayrı ayrı ele alınmış, kullanılacak araç ve gereçler, öğrenme öğretme etkinlikleri, yapılacak ölçme değerlendirme çalışmaları ile yazı dersinin işleniş örnekleri sunulmaktadır.

Programın sonunda ise çalışmalarda kullanılacak kartonlar, yazı uçları, bu uçlarla yazılmış yazı örnekleri ile çizgi çalışmaları, öğretilecek yazı, rakam örnekleri ve tablalı uçlarla çizilmiş bezeme örneklerine yer verilmiştir.

### **3. 2005 PROGRAMINDA YAZMA EĞİTİMİ**

Yazılı anlatım, bireyin kendini doğru ve amacına uygun olarak ifade etmesinde ve iletişim kurmasında en etkili araçlardan biridir. Türkçe Öğretim Programı’nda yazma becerisinin geliştirilmesiyle; öğrencilerin duygu, düşünce, hayal, tasarı ve izlenimlerini dilin imkânlarından yararlanarak ve yazılı anlatım kurallarına uygun şekilde anlatmaları, yazmayı kendini ifade etmede bir alışkanlığa dönüştürmeleri ve yazma yeteneği olanların bu becerilerini geliştirmeleri amaçlanmaktadır. Uzun bir süreç isteyen yazma becerisinin kazanılması ve istenen

amaçlara ulaşılması, ancak çeşitli ve özendirici yazma uygulamalarıyla mümkün olur.

Yazma becerisinin bilgi, birikim ve dili etkili kullanmayı gerektirdiği göz önüne alınarak bu sürecin dinleme/ izleme, konuşma, okuma ve dil bilgisi etkinlikleriyle de desteklenmesi gerekmektedir. Hikâye, roman, şiir gibi türlerde ürün vermek, bireysel yetenek ve yaratıcılık gerektirse de öğrencilerin duygu, düşünce, hayal ve izlenimlerini doğru, açık, anlaşılır ve yazma kurallarına uygun şekilde anlatmaları yazma tekniğine uygun bilgi ve beceriler kazandırılarak sağlanabilir. Bu düşünceden hareketle programda yazmayla ilgili olarak yazma kurallarını uygulama, planlı yazma, farklı türlerde metinler yazma, kendi yazdıklarını değerlendirme, kendini yazılı olarak ifade etme alışkanlığı kazanma, yazım ve noktalama kurallarını kavrama ve uygulama” ile ilgili amaçlara yönelik kazanımlar yer almaktadır. Öğretmen, farklı yöntemlere uygun etkinliklerle yazmayı öğrenciler açısından zevkli hâle getirerek yazma alışkanlığı kazanmalarına yardımcı olmalı, öğrencilerin hangi türlerde yazmaya yetenekli olduğunu belirleyerek onları başarılı olduğu türlerde yazmaya yönlendirmelidir.

Yazma çalışmalarının istenen amaçlara ulaşabilmesi, yapılan etkinliklerin değerlendirilmesiyle mümkündür. Programda, öğrencinin kendi yazdıklarını değerlendirme ölçütlerine yer verilerek yalnızca öğretmenin değil, öğrencinin kendisinin ve arkadaşlarının da bu sürece katılması amaçlanmıştır. Bu tutum öğrencilerin eleştirme, değerlendirme ve yorumlama becerilerinin geliştirilmesine de yardımcı olacaktır.

İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı'nın genel amaçlarından ikisi doğrudan yazma becerisi ile ilgilidir. Bunlardan ilki, “öğrencilerin duygu, düşünce ve hayallerini sözlü ve yazılı olarak etkili ve anlaşılır biçimde ifade etmelerini sağlamak”, ikincisi, “öğrencilerin Türkçeyi, konuşma ve yazma kurallarına uygun olarak bilinçli, doğru ve özenli kullanmalarını amaçlamaktır” (MEB, 2006).

“Bitişik eğik yazı öğretimi, ilk okuma yazma öğretimiyle birlikte başlayıp ilk sınıflarda kazandırılacağından 6, 7 ve 8. sınıflarda bitişik eğik yazı için bir zaman dilimi ayrılmayacaktır. Ancak öğrencilerin bütün derslerde, bitişik eğik yazıyı işlek ve güzel kullanmalarına özen göstermeleri sağlanmalıdır.” (MEB, 2006: 7).

“Türkçe programlarında öğrencilerin yazma becerilerini geliştirmek için birtakım yöntem ve tekniklerden söz edilmektedir. Bu çerçevede yazmaya hazırlık, yazma amacını belirleme, amaca uygun yöntem seçme, konuyu sınırlandırma, dikkatini yoğunlaştırma ve kurallara uygun yazma üzerinde önemle durulmaktadır.”( Göçer, 2010: 192 ).

#### **4. 2005 PROGRAMINDA YAZILI ANLATIM TÜRLERİ**

##### **4. 1. 6, 7 VE 8. SINIF TÜRKÇE ÖĞRETİM PROGRAMINDA YER VERİLMESİ GEREKEN TÜRLER**

2005 Türkçe Öğretim Programında 6, 7 ve 8. Sınıflarda bazı yazılı anlatım türündeki metinlere mutlaka yer verilmesi gerektiği ve bu türler dışındaki türlerde de metinlere yer verilerek öğrencilerin farklı metinlerle karşılaşmalarının sağlanması gerektiği belirtilmiştir. Bu türler sınıflara göre aşağıdaki gibi sıralanmaktadır:

**6. Sınıfta;** şiir, hikâye, anı, masal, fabl, deneme, tiyatro, mektup.

**7. Sınıfta;** şiir, hikâye, anı, deneme, tiyatro, sohbet (söyleşi), gezi yazısı, biyografi.

**8. Sınıfta;** şiir, hikâye, anı, makale, roman, deneme, sohbet (söyleşi), eleştiri, destan.

##### **4. 1. 1. Roman**

Roman, toplum ve toplumun bir parçası olan insanın, hayatta yaşanmış veya yaşanması mümkün olayların, belli bir kişi etrafında hayatın ilgi çekici yönlerini, betimlemelerden ve tahlillerden yararlanarak anlatıldığı edebi türdür.“İnsanların başından geçebilecek, tasarlanmış olayları anlatan kurmaca metinlere **roman** adı verilir. ” (Aktaş ve Gündüz, 2008: 347). Olayların etrafında gerçekleştiği kişiye roman kahramanı, olayların yaşandığı ortama mekân, olayla ikinci ve daha sonraki derecelerde ilgili olan insanlara da şahıslar denir.

Romanlar gerçeklerden örülü oldukları için zaman boyutu da önem kazanır. Henry James romanın bu özelliğini “Romanın doğuşunun sebebi, hayatı temsil etmektir.” Cümlesiyle ifade eder. E. M. Forster de romanı şöyle tanımlıyor: “ Yapısal bakımdan bir başlangıç, gelişimi ve sonucu olan, uyumluluk, bütünlük ve süreklilik gösteren anlatımdır.” Stendhal ise romana “gerçek hayata tutulan ayna” gözüyle

bakar. Tanzimat devrinin ünlü fikir adamlarından aynı zamanda Türk edebiyatında ilk roman denemelerinin de sahibi olan N. Kemal'in romanı tarifi de şöyledir: "Romandan maksat, hayatta geçmemişse bile geçmesi mümkün olan bir olayı, ahlak, adaletler, hisler ve ihtimallere bağlı ayrıntılarıyla birlikte tasvir etmektir." Türk edebiyatında denemeleriyle tanıdığımız ve bize göre usta bir san'at felsefecisi olan Suut Kemal Yetkin'in romana bakışı şu cümlelerle ifade edilmektedir: "Hayatta ne varsa o, romana konu olur. Romana sınır çizilmez. Yeter ki gerçekten alınan unsurlar bütün bir iç zenginliğinin beslediği hayal gücü ile yeni varlıklar olsun. Hayattaki varlıklar bile sürükleyecek, onları gölgede bırakacak bir gerçek olsun." Türk romanında gerçek zirve olan Peyami Safa "Roman, bize yansıttığı cemiyetiyle beraber onu hükmü altında bulunduran düzenleyici fikrin de emrindedir. Bu ortak ölçü ile birlikte cemiyet ne ise roman da odur." şeklinde romanı tarif edilir.

Roman uzun yazılan bir edebi türdür. Roman bir olay etrafında gelişir. Aynı zamanda, ana olayı destekleyen ikinci dereceden olaylar yardımıyla da kahramanların duygularını incelemek kaydıyla derinleşir. İnsanı ilgilendiren olaylar romanda konu edilir. Bunlar insanların başından geçen olaylar, insanların değişik ruh halleri, önemli toplumsal olaylar, doğa olayları gibi insanın etrafında gelişen tüm hadiselerdir. Önemli olan şey bu olayların bir yerinden insanları yakalıyor olmasıdır.

"Roman, olay ağırlıklı edebi türler içinde çok yaygın olan, gerçekten san'at dehasına sahip olanların kaleme alabilecekleri bir yazılı anlatım türüdür. (Dürder, 1971: 168). Romanın dört temel unsuru vardır. Bunlar; bir olay, olayda yer alan kişiler (kahramanlar), olay zamanı ve olayın geçtiği yer yani mekândır. Ağca usta yazarlar elinden çıkmış romanlarda şu temel unsurların değişik boyutlarda bulunduğunu belirtmektedir:

- Roman kahramanı ve diğer şahıslar
- Olaylar
- Zaman
- Doğal ve kültürel çevre
- Ana fikir/ tez
- Kişisel üslup
- Teknik." (Ağca,2003:165).

Akalin romanın farklı adlar altında kümelendirilebileceğini belirtmektedir:

"Romanlar, sanatçının amacına göre (artistik roman, tezli roman), yazı türüne göre (biyografik roman, anı romanı, otobiyografik roman, mektup tarzı

roman, roman, dramatik roman...), yayın biçimine göre (tefrika roman, resimli roman) yazarın diline göre (yerli roman, çeviri roman, adapte roman), sanat ve edebiyat anlayışına göre (alegorik roman, egzistansiyalist roman, klasik roman, realist roman, natüralist roman, sürrealist roman, yeni roman, yeni dalga roman, post-modern roman...), okuyucu topluluğuna göre (çocuk romanı, popüler roman...), zamana göre (antik roman, tarihi roman, bilim-kurgu roman), okuyucudaki etkisine göre (didaktik roman, lirik roman, satirik roman, epik roman), anlatılan insan topluluğuna göre (burjuva romanı, egzotik roman, halk romanı, köy romanı, sosyete romanı, yerli roman), kahramanlarına göre (cin-peri romanı, fantastik roman, efsane romanı, pikaresk, macera romanı, polisiye roman, şövalye romanı, tip-karakter romanı), ele aldıkları konularına göre (felsefi roman, pastoral roman, politik roman, parodik roman, psikanalitik roman, psikolojik roman, sosyolojik roman...) farklı adlar altında kümelendirilebilir.” (Akalın, 1972: 159-160).

Romanlarda yazar dışında yazar adına konuşan bir anlatıcı vardır. Bu anlatıcılar roman kahramanları olduğu gibi yaşadıklarını birinci kişi ağzından anlatabilirler ya da kahramanları uzaktan incelemek kaydıyla gördüklerini yorumlayan, kahramanın zihninden geçenleri okuyan anlatıcılar olan ve olacakları değerlendiren kişilerdir.

Romanın öyküden ayrılan yönleri, romanın ana olayı, olayları, kalabalık kişiler dünyası, çeşitli mekânlar ve değişik zamanları kapsayacak şekilde geliştirilmesi ve öyküye nazaran ayrıntılı gözlem ve anlatım tekniğidir.

#### **4. 1. 2. Öykü (Hikâye)**

Öykü, yaşanmış ya da yaşanılabilen olayları yer, zaman ve şahıs göstererek anlatan yazılı anlatım türüdür. Öyküde amaç insanları duygulandırmak ya da heyecanlandırmak için kahramanların başlarından geçen ya da geçebilecek olayları sanatlı bir biçimde anlatmaktır. Öykü türünün konusu yaşanmış ya da yaşanabilir olaylardır. Öyküde belli bir olay, mekân (yer), olayın gerçekleştiği zaman ve olayı yaşayan kişiler vardır. Bunlar hikâye (öykü) türünün önemli unsurlarını oluşturmaktadır. Hikâyeler romanların kısa yazılmış halidir, romanlarda olaylar daha ayrıntılı ve uzundur öyküde ise olaylar kısa ve ayrıntısızdır.

“Hikâye, gerçek ya da gerçeğe yakın olayları yer, zaman ve kişi göstermek suretiyle anlatan yazı türüdür.” (Bülbül, 2000: 138). Yaşanmış ve yaşanması olası



olayların kısa ve plan içerisinde anlatıldığı yazılara hikâye denir. Hikâyelerde tasvir az, tahliller yüzeyseldir. Zaman ve mekân sınırlandırılmıştır.

Öyküde kişiler romanlarda olduğu gibi derinliğine incelenmez. Yaşam öykülerinin tamamı yerine kısa bir bölümü anlatılır. Öyküler yaşamı tanımak ve yorumlamak için birer araçlardır. Öykülerde olay, bir konunun dayandığı oluşlar zinciridir. Öykülerde diğer edebi türlerde olduğu gibi en önemli öge üsluptur. Öykülerde de bir amaç ve bir ana fikir vardır. Öyküye hikâye de denilmektedir.

Öykü konusu bulmak için iyi bir gözlemci olmak ve çevrede olup bitenler üzerinde kısaca düşünmek yeterli olacaktır. Bu olup bitenler ilgi çekici olmalı, okuyucunun ilgisini çekerek okumaya güdüleyici olmalıdır. Bunun için de seçilen öykü konusunun ayrıntısı coşku ve ilgi uyandırıcı konulardan seçilmelidir. Bu ayrıntılar yerinde ve yeterli düzeyde verilmelidir. Okuyucu sıkı bir ture dönüşerek okuma isteğini azaltan bir hal alır. Anlatılan olayların kimin ağzından verildiği de önemlidir. “Olay, bir mektup, bir anı defteri türünde ise birinci kişinin ağzından, yerine göre ikinci kişi ve üçüncü kişi ağzından verilebilir.” (Aktaş ve Gündüz, 2008: 339).

Öykülerin başlangıcı birbirinden farklı olabilir. Bazen yaşanan yerin betimlemesi ile bazen bir kişinin tanıtılması ile ya o kişilerin ilişkilerinin verilmesi ile ya da çatışmaya konu olan olayın anlatılması ile başlanır. Bazen de şahıslar ve onların ilişki içinde buldukları kişilerin yaşamlarından kesitler sunulur. Böylece öykü ortasından başlanır, sonra başa dönülür.

“Bazen ise öykü karşılıklı konuşmalar ile başlar. Bu konuşmalar aracılığıyla mekân ve kişiler hakkında kısa açıklamalar yapılır. Buna dramatik metot adını verilir. Ya da konu bir olayın dramatisasyonu ya da anlatımıyla başlar, olay zincirleri birbirlerine eklenerek temel olay çevresinde bir halka oluştururlar ve nihayet bir olay ile biter. Başlangıçta verilen olay bir denge üzerine kurulmuştur. Sonra bu denge asli kişinin aleyhine bozulur, birtakım savaşimler sonunda yeni bir denge kurulur ama bu yeni denge de asli kişinin konumu, başlangıçtaki durumundan tamamen farklı olur.” (Aktaş ve Gündüz, 2008: 340).

Öyküler dört bölümden oluşur:

**1. Serim:** Anlatılan olayın ve bunu yaşayan kişilerin genel olarak tanındığı bölümdür.

**2. Gelişme:** Anlatılan olayın ve yaşayan kişilerin belirgin niteliklerinin ortaya konulduğu bölümdür.

**3. Düğüm:** merak ve heyecanının en son noktaya çıktığı bölümdür.

**4. Sonuç-çözüm:** Merak ve heyecanın dağıldığı bölümdür.

Hikâyenin üç ögesi vardır:

**1. Olay:** Öyküde olay ve olaylar dizisinin zamana bağlı olarak neden-sonuç ilişkisi çerçevesinde sunulmasıdır. (Gürel, Temizyürek ve Şahbaz, 2007:108). Olay akışının sunulmasında kişiler, yer ve zaman işlevseldir. Olay öyküde sınırlı olduğundan öykü serim, düğüm ve çözüm olarak üç bölümden oluşan kısımlarda verilmektedir. Olay serim bölümünde genel hatlarıyla sezdirilir. Düğüm bölümünde, olay bütün ayrıntılarıyla ortaya konur. Olay uzun uzadıya düğüm bölümünde anlatılır. Çözüm bölümünde olay açığa kavuşur, çözüme ulaşır.

**2. Kişi ya da kişiler:** Öyküde olayı yaşayan insanlar ya da insan kimliği kazandırılmış varlıklar ve kavramlardır. (Aktaş, 1991: 148). Bir öyküde başkahraman ve yardımcı kahramanlar bulunur. Öykünün içinde daima olayın etrafında geliştiği kişi başkahramandır. Başkahraman olmazsa olaylar yaşanmaz. Başkahramanın yanında olaylar esnasında çıkan ama olayların seyrinde doğrudan etkisi bulunmayan kişiler de vardır. Bu kişiler yardımcı kahramanlardır. Bunların öyküdeki görevi öyküyü kişi bakımından zenginleştirmektir. Bu kişiler aynı zamanda başkahramana da yardımcı olmaktadır.

Öyküde işlenen insan faktörünü Kaplan, Hikâye Tahlilleri (1986) adlı eserinde şu şekilde ifade eder:

“ Dikkatini kendi “ben” inde çok başkalarına yönelten hikâyeci, insanı anlamaya çalışan psikolog, sosyolog veya filozofa yakışır. Öyle sanıyorum ki hikâyeci, insanı ilim adamlarından daha iyi anlar. Çünkü onun konusu “ genel” olarak insan değil “özel” olarak insandır, yani “şahsiyet” ve “fert” tir. Her insan ayrı bir dünya teşkil eder. Güzel hikâyelerde biz, belli zaman, belli mekânlarda yaşayan, kendine has bir dünyası olan “gerçek insan” ile karşılarız. Roman bize onu daha geniş olarak tanıtır. Fakat başarılı küçük hikâyelerde de “gerçek insan” birçok yönleriyle gözükür.

Her hikâyeci bize eseri ile hayatın ve insanın ayrı bir yönünü gösterir. “Hikâye, anlaşılması son derece güç olan hayatın ve insanın içine adeta bir pencere açar. Günlük hayatta biz hayatı ve insanı dıştan görürüz ve pek az anını biliriz.

Hikâyeci, bu dış görünüşün arkasındaki gerçekleri keşfeder. Güzel hikâyelerin hemen hepsinde, bilinmeyen bir gerçeğin ifşası vardır. Bütün sanat eserlerinde olduğu gibi, hikâyede de güzelliği temin eden bütünlük, ana fikir ile ayrıntı arasındaki münasebettir. Dil ve üslup, tek başına bir değer ve mana ifade etmez.” (Kaplan, 1986: 10’dan akt. : Gürel, Temizyürek ve Şahbaz ).

**3. Yer:** Öyküde kahramanların yaşadığı mekânlar yer unsurunu oluşturur. Yer, olayın akışına ve kahramanların okuyucuya yansıyan özelliklerini doğrudan etkiler. Öyküde kişilerin olduğu yerin de sunumunda betimlemelerden yararlanır. Öykülerde anlatılan yerler okuyucuya çok uzak gelecek şekilde olmamalı, okuyucunun yaşadığı yerlerden, yakın çevrelerinden uzaklara doğru bir açılım göstermesine dikkat edilmelidir. Betimlemeler canlı ve hareket unsuru sürükleyici olmalıdır. Betimlemeler dikkat çekici ve okuyucu öyküye güdüleyici olmalı, yalınkat olmamalıdır. Aksi durumda okuyucunun okuma isteği söner. Öyküde kişi ve yer uyumlu olmalı, alakasız olmamalıdır.

Öyküler türü 19. asırdan sonra hızlanmıştır. Biz de ilk örnekleri Tanzimat’tan sonra verilmiştir. İlk hikâyecilerimiz arasında Refik Halit Karay, Memduh Şevket Esenal, Ömer Seyfettin, Sait Faik, Haldun Taner’i sayabiliriz.

Öyküler ile roman arasında benzerlikler bulunmaktadır: Hikâye de romanda olduğu gibi yaşanmış ya da yaşanması olağan olayları konu alır, roman ve hikâye aynı planı içerir.

Öyküler ile roman arasında benzerliklerin olduğu gibi farklılıklar da mevcuttur. Bu ayrıcalıklar şu şekildedir:

1. Roman uzun, hikâye kısadır.
2. Romanda kişiler çok, hikâyede azdır.
3. Romanda kişiler çeşitli, hikâyede tek yönden ele alınır.

“Öyküler, insanların başlarından geçenleri anlatma gereksiniminden doğmuştur. Hikâyenin dili sade, cümleleri kısa, tasvirleri ölçülüdür. Hikâyede, fiiller görülen geçmiş zaman kipinde kullanılmalıdır.” ( Bülbul, 2000: 139 ).

Öyküyü tekdüzelikten kurtarmak için aynı olayı farklı kişiler ağzından da aktarılabilir. Bazen de bir olayda yer alan ve olaya tanık olan ikinci dereceden önemsiz kişinin ağzından aktarılır. Verilen bilgilerde anlatımının kültür düzeyi, söyleyiş tarzı, bilgi ve görgüsü de öyküleme de dikkate alınmalıdır. Öyküde sunuş

biçiminin olduğu kadar, olayın ne zaman, nerede geçtiği de önemlidir. Mekânda gereksiz tanıtımlar yerine oluşumundaki önemine göre belirgin ve ayırıcı özelliklere yer verilmez. Bu öykünün özelliği gereğidir çünkü öyküler romanlara göre daha kısa yazılırlar. Aynı şekilde kişilerin tanıtımı da ayrıntılı değil de diyaloglar içinde verilir. Bu diyaloglar sıradan konuşmalardan öte konuşanın haleti ruhiyesini yansıtabilecek nitelikte olmalıdır.

“Edebiyatımızda Batı edebiyatından geçen öykü, zaman zaman geleneksel anlatma formu içinde yer alan kısa ile karıştırılmaktadır. İç ve dış gözlem yapılmadan anlatılan, sadece insanlara yararlı bir ders çıkarma amacı taşıyan böyle kısa öykülere, geleneksel kültürümüzde kısa adı verilmektedir. Geleneksel öykücülük ve kısa kültürümüzün en belirgin özelliği, olayın geçtiği yer ve zamana önem verilmemesidir. Bu tür öykülerde ağırlık kazanan tek şey, olay ve bu olaydan insanlara yararlı olacak bir ders çıkarmaktır. Modern tarzda yazılmış öykülerde ise iç ve dış gözlemlerden yararlanılır; kişi, zaman ve yer betimlemeleri önem taşır. Kısa adı verilen geleneksel kalıplara göre oluşturulmuş öyküler, bu yönleriyle de modern öykülerden ayrılırlar.” (Aktaş ve Gündüz, 2008: 340).

Öyküler, konularını yazarın tasarladığı bir olaydan aldığı gibi, anılara da dayanabilir. Bu tür öykülere anı öykü, öykülerin şiir formu biçiminde yazılmış olanlarına ise manzum öykü adı verilir. (Tansel, 1978: 109-128 özet).

#### **4. 1. 3. Şiir**

Şiirin herkesin üzerinde uzlaştığı bir tanımı yoktur. Şiir, bütün edebi türlere kaynaklık etmiştir. Türkçe sözlükte ( TDK 2005) şiir, “Zengin sembollerle, ritimli sözlerle, seslerin uyumlu kullanımıyla ortaya çıkan edebi anlatım biçimi, manzume, nazım” şeklinde tanımlanmaktadır.

“Her sanatçı ya da edebi hareket sanat anlayışına bağlı olarak şiiri tanımlamıştır. Mallarme, şiire “kelimeler dini”dir der. “Şiir, lisan musikisinde erimiş bendir” (Kaya Bilgegil), şiir musiki ile söz arasında, sözden ziyade musikiye yakın”dır (Ahmet Haşim), “bütün hususiyeti edasında olan söz sanatıdır.” (Orhan Veli Kanık) “Şiir mutlak hakikati arama işidir” (Necip Fazıl Kısakürek). “Şiir türlü menfaat endişesinden uzak, gayesini yalnız kendisinde bulan bir mükemmeliyettir.”(Ahmet Hamdi Tanpınar). Cahit Sıtkı için şiir, “kelimelerle güzel şekiller kurmak sanatıdır.”Kimine göre şiir, “sessizlik”(İlhan Berk), kimine göre “çare” dir. (Afşar Timuçin)” (Gürel, Temizyürek ve Şahbaz, 2007: 198).

Şiir, insanın anlatma, duygu düşünlerini dile getirme ihtiyacından doğan türlerden biridir. “Şiir en eski anlatım türüdür. Şiirin tarihi, ilk insanlara kadar uzanır. Normal olarak her insan şiirle ilgilenmiştir ve ilgilenir. Böylesine yaygın bir anlatım türü olan şiirin başlıca tanımı, zengin hayallerle ritimli sözlerle, seslerin uyumlu kullanımıyla ortaya çıkan edebiyat türüdür. (Kavcar, Oğuzkan ve Aksoy, 2009: 70). Şiirde günlük dil kullanılarak bu kelimelere özel anlamlar yüklenir. Duygu düşüce ve izlenimler hayallere, sembollere, söz sanatlarına başvurulur. Bazı şiirler kafiye düzenine, ölçüye, bazı kurallara uyularak yazılır. Bazı şiirler ise biçim bakımından serbest olur. Şiir nesirden tamamen farklıdır. Şiirde sesler uyum içersindedir, kulağa hoş gelecek biçimde, şarkıya benzer tarzda yazılır ve hayallere yer verilir.

Şiirin içeriğine “muhteva” adı verilir. Bir şiiri oluşturan mısraların kendi aralarında kümelenişi ve uyak düzenine “nazım şekli” denir. Mısralar bir kurala gibi dizilmek zorunda değildir, gelişigüzel de sıralanabilir. Bu anlatıya göre nazım şekilleri iki türdür:

-Kurallı nazım şekilleri

-Kuralsız nazım şekilleri

19. yüzyıl sonların kadar sürüp gelen klasik bölümlenmeye göre, beş çeşit şiir vardır: Lirik şiir, pastoral şiir, epik şiir, didaktik şiir ve dramatik şiir. Şiir türlerini birbirinden ayırmak zor olsa da bu şekilde ayırmadan söz edilir. Bir eserin şiiri sayılabilmesi için lirizm gereklidir. Lirizm tüm şiir çeşitlerinde bulunmaktadır.

**4. 1. 3. 1. Lirik Şiir:** İçten gelen duyguları coşkulu bir dille anlatan şiir türüdür. “Lir” telli bir çeşit sazdır ve ilk şiirler bu saz eşliğinde söylendiği için içe doğan türlü duyguları dile getiren şiirlere “lirik şiir” denilmiştir. Lirizm kelimesi lirik olma durumunu ifade eder ve bu yönüyle lirik şiir de kişisel duyguların coşkulu ve etkili anlatımını ifade eder. Şiirin en yaygın türü bireysel duyguları yoğun olarak dile getirmesi bakımından liriktir. Lirikte işlenen konular toplumsal konular olabileceği gibi aşk, ayrılık, özlem, ölüm acısı gibi bireysel konular da olabilmektedir. Bu tür şiir dünya edebiyatında en çok işlenen şiir türüdür. Lirik şiir, Türk edebiyatında da en çok kullanılan şiir türlerinin başında gelir. Divan edebiyatında Fuzuli, Nedim; Halk tasavvuf edebiyatında Yunus Emre, din-dışı Halk edebiyatında Karacaoğlan, yeni edebiyatta Yahya Kemal, Ahmet Haşim, Cahit Sıtkı gibi şairler, bu alanda eserler vermiş şahsiyetlerdir. Divan edebiyatında gazeller,

şarkılar; halk edebiyatında koşmalar, semailer lirik şiir türüne örnektir. (Kavcar, Oğuzkan ve Aksoy, 2009: 86).

**4. 1. 3. 2. Pastoral Şiir:** Doğa güzelliklerini, orman, yayla, dağ, köy ve çoban yaşayışını, bunlara duyulan sevgi ve özlemleri anlatan şiir türüdür. Pastoral kelimesi “çobanla ilişkin” demektir. Batı edebiyatlarında doğrudan doğruya doğa manzaralarını canlı biçimde anlatan şiirlere idil, konuşma biçiminde yazılan pastoral şiirlere de eglog denir. Türk edebiyatında, doğa ve kır güzelliklerini öven çok birçok halk şiirleri vardır. (Kavcar, Oğuzkan ve Aksoy, 2009: 86).

**4. 1. 3. 3. Didaktik Şiir:** Belli bir düşüncüyü aşlamak veya belli bir konuda öğüt, bilgi vermek, bir ahlak dersi çıkarmak amacıyla öğretici nitelikte yazılan, duygu yönü az olan şiir türüdür. Didaktik şiir, öğretici şiir demektir. Manzum hikâyeler ve fabllar da bu gruba girer. Eski çağlarda şairlere öğretici, eğitici, yol gösterici olduğu bir rol yüklenmiştir. Didaktik şiir, Türk edebiyatında çok yaygın olarak kullanılan bir şiir türüdür. Bu şiir türüne Türkçenin ilk büyük eserlerinden biri sayılan Yusuf Has Hâcib ’in Kutadgu Bilig (mutluluk veren bilgi) ’ ini örnek vermek mümkündür. Âşık Paşa’nın Türklere tasavvufu öğretmek için yazdığı Garibnâme, ünlü Divan şairi Nabi’nin oğluna eğit vermek amacıyla yazdığı Hâyriyye adlı mesneviler, bu türün ünlü örnekleridir. Tanzimat’tan sonraki Türk edebiyatında Ziya Paşa’nın Terkib-i Bend, Tevfik Fikret’in Haluk’un Defteri ve Şermin, Mehmet Akif’in Süleymaniye Kürsüsünde, Asım adlı eserleri de, didaktik şiirini ünlü örnekleri arasındadır. Didaktik şiir, akla seslenen bir eserdir. Duygudan çok akla dayanır. Yergi, fabl, manzum hikâye gibi başka şiir adlarını da içine almaktadır. (Kavcar, Oğuzkan ve Aksoy, 2009: 88 ).

**4. 1. 3. 4. Epik Şiir:** Savaş, kahramanlık, yiğitlik ve yurt sevgisi gibi konuları işleyen şiir türüdür. Bu türde tarihsel bir olay coşkulu bir anlatımla uzunca ele alınır. Bu anlama gelen destanî şiir, hamasi şiir ve kahramanlık şiiri terimleri de kullanılmaktadır. Epik kelimesi destansı, kahramanlıkla ilgili anlamlarına gelmektedir. Destan, bir milletin yaşayışını yakından ilgilendiren savaş, göç vb. gibi tarih ve toplum olaylarının çerçevesi içinde kahramanlık ve olağanüstülük üzerine kurulmuş uzun manzum hikâyedir. Destan ilk insandan beri ileri gelmiş sanat ürünlerinden biridir. Destanlar yapay ve doğal olmak üzere ikiye ayrılır. Türklere ait destanlar da mevcuttur. Bunlar: Saka Destanı, Su Destanı, Kun Destanı, Kök Destanı ve Uygur Destanı’dır. Türkler arasında Müslümanlığın kabulünden sonra da yazılmış olan destanlar vardır: Manas destanı, Battal Gazi destanı gibi...(Kavcar, Oğuzkan ve Aksoy, 2009: 87 ).

**4. 1. 3. 5. Dramatik Şiir:** Yukarıda bahsedilen dört şiir türünün dışında bir de dramatik şiir vardır. Bu kelime Yunanca drama kelimesinden türemiştir. “Drama, hareket halindeki olay demektir.” Bu bağlamdan hareketle dramatik şiir tragedya, komedy, dram gibi tiyatro türlerinde yazılmış şiirler için, nazım halinde yazılmış tiyatro eserleri için kullanılır. Dramatik şiir, tiyatro eseri içinde incelenmekte ve değerlendirilmektedir. (Kavcar, Oğuzkan ve Aksoy, 2009: 88).

Şiirde böyle kesin bölümlenmeler pek geçerli değildir, günümüzde şiir türlerini birbirinden ayırmak zordur. Bir şiirde birkaç türün özellikleri bulunabilir.

#### **4. 1. 4. Anı (Hatırat)**

“Yazarın yaşamış olduğu olayları edebi değer taşıyan bir dille ve öyküleme anlatım biçimi ile yazdığı yazılara, anı (hatırat) denir.” (Kantemir, 1997: 237). Anıyı şu şekilde tanımlayanlar da vardır:“Anı, bilim, sanat, politika alanında ün yapmış kişilerin başlarından geçen önemli olayları, ya da yaşadıkları dönemin önemli olduğunu düşündükleri özelliklerini gözlemlerine ve bilgilerine dayanarak anlattıkları edebi türün adıdır.” (Aktaş ve Gündüz, 2008: 317 ). Diğer yazılı anlatım türlerinde olduğu gibi anıda da yazarın duygularını, düşüncelerini ve birtakım tecrübelerini okurlarla paylaşma amacı vardır. Yaşanmışlıklardan insan hafızasına yer etmiş geçmişi yeniden yaşamak ve yargılamak amacı vardır. Bu konuda Nurullah Ataç şunları söylemektedir:

“Hayatın asıl zevklerinden biri de hatırlamak, mütemadi oluş halindeki dünyaya bırakmayıp içimizdeki olmuş âlemi seyretmek zevki değil midir? Yaşadığımızı onunla anlıyoruz; her saadet de her felaket de ancak biz onları içimizden seyredince, yani bizden uzaklaşmağa, bizim gönlümüzün zenginliğini, asıl hayatımızı kurmuyor mu? Hayat hatıralardan ibarettir; hatta ümitler, gelecek günlerden beklediklerimiz de birer hatıradır: Geçmiş değil, gelecekte birer hatıra. Biz onları anarız, hatırlarız, onlarda eski günleri gördüğümüz gibi görürüz, onlar da çoğu zihnimizden gelecek değil, geçmişin kisvesi ile ‘edeceğim, olacağım’ diye değil, ‘ ettim, oldum’ diye geçer. (Ataç, 1998: 30-31).

Kişinin başından geçenlerle, eskiden görüp işittiklerini, anının konusunu oluşturur. Bunlar ya hafızada saklı anılardır, zamanla kaybolur ya da yazılı olarak anılardır ki edebi değer taşıyanları, yüzyıllardan yüzyıla ulaştır. Anılarda yaşananların tamamının eksiksiz yazılması gerekmez.

“Anılarda olaylar ve kişiler gerçek olduğu için yazan kişi bunları değiştiremez. Ancak yazıyı sıkıcılıktan kurtarmak için yer yer izlenime yer vererek yorumlar katılabilir. Bunu yaparken de yapmacık söyleyişten kaçınmak gerekmektedir. Bütün bu özellikleriyle anı türü eleştiriden biyografiye, romandan şiire kadar pek çok türe kaynaklık eder.”(Özdemir, 1992: 400 ).

Anılar günü gününe yazıldığı gibi yazarın anımsamalarından sonra da yazılabilir. Ancak aradan uzun zaman geçmemiş olması gerekmektedir. Bu yazarın bazı olayları eksik hatırlamasına neden olabilir, bu da yanlışlıklara sebep olabilir. Anılar yerine göre belgelere dayandırılmalıdır. Her şeye rağmen anılar bir belge niteliği taşımazlar. Ancak ünlü kişilerin anıları tarihsel olayların aydınlatılmasına yardımcı olurlar. Anı yazılarını, yazarın dünya görüşü, yaşantıları ve kişisel izlenimleri belirler. Anı, biyografi ve tarih yazıları ile karşılaştırılmamalıdır. Anılar tek bir kişiyle ilgili olmadığı için biyografilerden ayrılır. Anlatılanların kanıtlanması, doğrulanması gibi bir gereklilik olmaması yönünden de tarihten ayrılır. Anılarda düşüncelerden çok olaylar anlatılır. Olayların anlatımında öyküleme ve betimlemeler önemli bir yer tutar.

Anılar; ilim, fen, sanat, edebiyat, siyaset, felsefe alanlarında başarı sağlamış, büyük atılımlar yapmış, ün kazanmış kişilerin çalışma, yükselme dönemlerini anlattığı gibi onların gizli kalmış yönlerini, özel yaşantıları içinde, iç dünyalarını, duygu, düşünce ve görüşlerini ya kendi kaleminden ya da yazarların kaleminden vererek tanıtır.

“Anı türü, yazarının mesleğine göre, siyasi anı, askeri, edebi anı gibi isimler alır. Siyasi, edebi ve askeri anılar önemli birer belge özelliği taşır. Bunlar kültür ve edebiyat tarihi açısından olduğu kadar genel tarih açısından da sürekli başvuru yazılardır. Anı yazarı her ne kadar yaşadığı veya tanık olduğu olaylar karşısında tamamen tarafsız olamasa da, tarafsızlığı en azından bir ilke olarak benimsemelidir.”

( Yakıcı vd. 2006: 275-276).

Anıların yazılış sebepleri anı yazarının siyasal kimliğine, ruhsal durumuna ve tarihsel konumuna göre farklılık göstermektedir. İbrahim Olgun, bu farklılıkları ve nedenlerini şöyle sıralamaktadır:

-Unutulma korkusundan kurtulmak,



- Kişinin kaybolup gitmesine razı olmayacağı bir gerçeği ortaya koymak,
- Yazma alışkanlığı içinde bulunmak,
- Birlikte yaşadığı kişilerden kimilerine karşı duyduğu hayranlığı belirtmek,
- Tarih ve kamuoyu karşısında hesaplaşmak, pişmanlık duygularını anlatarak rahatlamak, bir çeşit günah çıkarmak,
- Gelecek kuşaklara ders vermek,
- Siyasal rakiplerini kötölemek ya da kendini savunmak.(Aktaş ve Gündüz, 2008: 317, Olgun, Anı Türü ve Türk Edebiyatında Anı, s.405'ten akt. ).

Anılar yalın, akıcı bir üslupla yazılmalı, yeni kuşaklara ders verici nitelikte olmalı, genç kuşakları yazmaya özendirici tarzda olmalıdır. Aşırı duygusal anlatımdan kaçınılmalıdır.

Türk edebiyatında bu türe örnek teşkil edecek birçok eserler mevcuttur. Kantemir ( 1997: 237 ) bu örnekleri şu şekilde sıralamaktadır: Ziya Paşa, “Defter-i A' mâl”; Muallim Naci, “ Ömer'in Çocukluğu”; Ahmet Rasim “Falaka”; “Muarrir, Şair- Edip”; “Şehir Mektupları”; Halit Ziya, “Kırk Yıl”, “Saray ve Ötesi”; Hüseyin Cahit Yalçın, “Edebi Hatıralar”; Yakup Kadri Karaosmanoğlu, “Zoraki Diplomat”; Falih Rıfkı Atay, “Zeytin Dağı”, “Çankaya”.

Anı türü, İlköğretim 1-5. Sınıflar Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda önemsenmiş ve öğrencilerin ilköğretim ikinci sınıftan itibaren günlük ve anı yazmaları amaçlanmıştır.

“ Günlüklerinde günü gününe yazılan anılar olduğu düşünülürse, öğrencilerin anı yazabilmeleri için bu türde yazılmış nitelikli örneklerle karşılaştırılması zorunluluğu açıktır. Bu amaçla, anı türünde büyükler için kaleme alınmış eserlerden çocukların ilgisini çekecek sade dille yazılmış olan parçalar bir araya getirilerek, öğrencilerin daha nitelikli metinlerle karşı karşıya gelmeleri sağlanmalıdır.”( MEB, İlköğretim 1-5. Sınıflar Türkçe Dersi Öğretim Programı, s. 62,s. 81, s.104, s. 129' dan akt. : Gürel, Temizyürek ve Şahbaz, 2007: 186).

#### **4. 1. 5. Tiyatro**

“Yaşanmış ya da yaşanabilir olayların belirli kişilerle konuya uygun bir dekor içinde, belli bir sahne düzeninde topluluk önünde canlandırma sanatına verilen genel addir. ” (Aktaş ve Gündüz, 2008: 353). Şerif Aktaş'ın da bahsettiği gibi tiyatrunun konusunu yaşanmış ve yaşanabilir olaylar oluşturur.

Tiyatro eseri gerçeğe uygun bir kurgusu ve kişileri olan, oynanmak için yazılmış edebi bir metindir. Tiyatronun kendine özgü bir yazılış tekniği vardır. Bu tekniğin başında perde ve sahne gibi bölümlemeler gelir. Büyük bölümlemelere perde, bunun bölümlerine sahne adı verilir. “Büyük bölümlemelere perde, bunun bölümlerine sahne adı verilir. Eskiden perdeye fasıl, fasıl, sahneye meclis denilirdi. Oyun sayısı değiştikçe sahne sayısı da değişir. Genel olarak bir tiyatro en az bir en çok üç perde olur. Başta trajediler olmak üzere beş ya da daha fazla perdelik tiyatro eserleri de vardır.” (Kavcar, 1999: 103 ).

“Tiyatronun birçok sanat dalıyla ilişkisi vardır: müzik, edebiyat, dans vb. Tiyatro bu sanat dallarından yararlanır. Tiyatronun kendine özgü terimleri vardır. Rol alan erkeklere aktör, bayanlara aktris; olayı sahneye koyan kişiye yönetmen/rejisör, oyunculara sahne arkasından unuttukları yerleri fısıldayan görevliye suflör, olayın geçtiği yere sahne, sahne ve dekorun değişmesiyle meydana gelen bölümlere perde, sahnedeki konuya uygun eşya ve sahne düzenine dekor, oyuncuların giysilerine kostüm, bir kişinin tek başına konuşmamasına monolog, karşılıklı konuşmasına diyalog, tiyatro eseri yazana oyun yazarı, eseri değiştirerek sahneye koymaya uyarlama, edebi eseri oyunlaştırmaya dramatisasyon, oyuncunun sözü karşısındakine bırakılırken söyleyeceği son söze replik, uzun konuşmalara tirad adı verilir.” (Aktaş ve Gündüz, 2008: 353 ).

Tiyatro eseri, kişilerinin tamamını değil, bir bölümünü ele alır ve sahnede canlandırır. Canlandırılmayan bölümler ise özetlenerek anlatılır. Amaç, seyircilere bir düşünceyi, hareket ve konuşmalarla sunmak ve bu yolla onlara ders vermektir. Tiyatro eserinde de roman ve öyküde olduğu gibi serim, düğüm ve çözüm bölümlerinden meydana gelir. Olaylar, kişilerin konuşmalarıyla, davranışlarıyla ve tutumlarıyla verilir. Kişiler canlandırdıkları kişilerin karakterine bürünerek konuşmalarına biçim ona göre biçim verirler. Eseri çekici kılmak için konuşmaların sıkıcılıktan kurtarılmalı ve konuşmalar kısa tutulmalıdır.

Oyunlarda konuları toplumsal sorunlar ve evrensel duygular oluşturur. Tiyatro eserlerinde oyunlar bu konu üzerinde gelişir ve sahneye konulur. Bu yolla toplumsal olaylar ve sorunlar seyircilere ulaştırılır.

Diğer yazılı anlatım türlerinde olduğu gibi oyunlarda da kişiler, olay, olayın geçtiği yer, olay zamanı olmak üzere dört temel unsur vardır. “Her milletin edebiyat

dünyasında tiyatro türünün çok özel bir yeri vardır. Edebi türler içinde tiyatro, tarihi geçmişi en uzun olan türler arasında yer alır. Edebi bir üslupla yazılan tiyatro eserlerinin sahneye uygulanışında genelde yeniden ve uyarılmanın şartları gereği bazı değişiklikler yapılarak yazılması gerekebilir. Bu yeni şekilde düzenlenen tiyatro eserlerine yaygın olarak “senaryo” denilmektedir.” ( Taşer, Senaryo Tekniği, s. 50’ den akt. : Ağca, 2003: 166 ).

Oyunun türleri konunun işlenişi, sahneye konuş biçimi, olaylara bakış tarzı ve yararlanılan unsurlar bakımından farklı isimler alırlar:

**4. 1. 5. 1. Trajedi (Tragedya):** Acıklı olayları konu alan türde konu tarihten alırlar. Kişiler, tanrılar, kutsal varlıklar, kral, asilzade gibi soylu kişilerden seçilmiştir. Tek bir olay, belli bir mekânda ve belli bir zaman diliminde geçer. Ele alınan olay büyük ve acıklı bir olaydır. Bu türde bayağı konuşmalara yer verilmez. Genel ahlak kurallarının dışına çıkılmaz. (Aktaş ve Gündüz, 2008: 353 ).

**4. 1. 5. 2. Komedi (Comedia) :** İnsanların davranışlarını ve olayları gülünç bir tarzda sahneye koyan insanları güldürüp ve eğlendirirken düşündüren ve iğneleyen tiyatro türüne komedi denir. Töre, karakteri lirik, tarihsel, romantik, pastoral, epizotlu türleri de vardır. (Aktaş ve Gündüz, 2008: 354 ).

**4. 1. 5. 3. Dram:** Trajedi ile komedi arasında bir tür. Dilimizde acıklı olay anlamında kullanılmaktadır. Konularını günlük olaylardan ve tarihten alır. Kişiler hem soylu hem de halk arasından seçilebilir. Olay acıklı ya da güldürücü nitelikte olabilir. (Aktaş ve Gündüz, 2008: 354 ).

**4. 1. 5. 4. Müzikli Tiyatro:** Bu tür oyunlarda sözlerin çoğu koro, solo biçiminde şarkılı olarak söylenir. Operet, opera komik, vodvil, bale gibi türleri vardır. (Aktaş ve Gündüz, 2008: 354 ).

Tiyatro metinlerinde kişilerin konuşmaları konuşma çizgisi ya da tırnak içinde gösterilir. Satır başlarında kişilerin adları yazılır, konuşma çizgisinden sonra verilir.

#### **4. 1. 6. Gezi Yazısı**

“Bir yazarın gezdiği, gördüğü ve incelediği yerlerden edindiği bildiği bilgi, görgü ve izlenimleri yansıtan yazıya gezi yazısı denir.”(Kavcar, Oğuzkan ve Aksoy, 2009: 204). Bir yazarın yurt içinde ve dışında yaptığı gezilerde gördükleri yerlerin ilgi çeken, değişik, olan taraflarını yalın ve samimi bir anlatımla yansıttığı yazılara gezi yazısı denir. Bu tür eserlerde gezgin, gezip gördüğü bir toplumun yaşamını

bütünüyle değil, o toplumun okuyucunun ilgisini çekeceğini umduğu yaşayışını, kendi gözlemlerine dayanarak anlatır.

“Tanımak, incelemek, değerlendirmede bulunmak gibi düşüncelerle insanlar çok eski çağlardan beri gezerler. Bu gezilerin sanatçı kalemi ile ifadesi o çevre, tarihî eser veya tabiat hakkında bilgisi olmayanlara bilgi sunacağı gibi yeni bakış açısı, edebî tat vereceği muhakkaktır.” (Kavruk vd. 2003: 171). Bu yönüyle gezi yazıları bilgi içerikli bir edebi türdür.

Gezi yazılarında gezilip görülen yerlerin doğal özellikleri anlatılır. “Gezi yazılarında sadece gezilip yerler anlatılmaz, o yerdeki insanların gelenek, görenek ve zevkleri de tanıtılır” ( Yakıcı vd. 2006: 275-177). Bu yönüyle gezi yazılarının kültür paylaşımına katkı sağladığını söylemek mümkündür.

Gezi yazılarında yer alan bilgiler doğru ve gözlemlere dayalı olduğunda tarih, coğrafya ve toplumbilim gibi bilim dalları için kaynak teşkil ederler. Bu tür yazılar okurların genel kültürünü artırmada önemli yere sahiptir. Çünkü gezi yazıları gözlem ürünüdür ve yazılarda yer alan bilgiler gerçektir.

“Yaşanılan mekânın dışına çıkma, merak edilen yerleri görme isteği, insanın doğasında vardır. Gezi yazıları işte böyle bir merakın ürünüdür. Gezi yazısı biraz da gezginin gördüğü yerleri başkalarıyla paylaşma isteğinden doğar.” (Aktaş ve Gündüz, 2008: 307). Bu paylaşım okuyucuların bilgilerinin artmasına katkı sağlar.

Yalçın (1991: 320-321) bir gezi yazısında bulunması gereken özellikleri şöyle sıralamaktadır:

1. Gezip görülen yerlerin doğal yapısı, çevre özellikleri, coğrafi konumu tanımlanmalıdır.
2. Sosyo - ekonomik yapısı incelenmelidir.
3. Kültür hayatı incelenmelidir.
4. Din, ahlak, gelenek ve göreneklerin gösterdikleri özellik gözlenmelidir.
5. Tarihi anıtlar, sergi ve fuarlar, fabrikalar gezilip görülmelidir.
6. Çalışma ve eğlenme hayatı birlikte incelenmelidir.
7. Eğitim ve öğretim durumu, spor faaliyetleri araştırılmalıdır.
8. O yerin politik durumu, jeopolitik konumu belirlenmelidir.
9. Görülen şeyler hakkında yoruma dayalı bir yazı yazılmalı ve bir sonuca ulaşılmalıdır.

10. Sade, akıcı ve zevkle okunan bir anlatıma yer verilmelidir.

“Eskiden gezi yazılarının görevini, gördüğü her şeyi seçime tabi tutmadan anlatan seyahatnameler karşılıyordu. Günümüzde ulaşım araçlarının artması ve turizm etkinlikleri gezi yazarlarının sayısının artmasını sağlamıştır. Bu duruma göre gezi yazısının sayısı da artmıştır.”( Özdemir, 1999: 214-218).

Gezi yazıları edebi bir tür olduğu için yazarın konuya yaklaşımı ve bakış açısı bu çerçevede geniş olmalıdır.

“Gezi yazılarında yazarlar, gezip gördükleri yerlerle ilgili dikkatli bir gözlem yaparlar ve bu gözlemlerini okuyuculara edebî üslupla aktarırlar. Yazarlar gördüklerini anlatırken hatıralarından bahsedebilir, karşılaştırmalar yapıp, bazı kaynaklardan faydalanabilirler. Fakat bu noktada esas olan, yazarların yaptığı bütün faaliyetlerin daha önceden yapılan dikkatli gözlemlere dayanmasıdır. (Gürel, Temizyürek ve Şahbaz, 2007:177).

“Görevi gereği ülke dışına çıkan ya da bağlı buldukları yayın organları tarafından görevlendirilen pek çok yazar gittikleri yerlerle ilgili izlenimlerini kitap olarak ya da gazete ve dergilerde tefrika etmek suretiyle yayımlamışlardır. Bunlardan Ahmet Midhat Efendi, Ahmet İhsan (Tokgöz), Selim Sırrı Tarcan, Cenap Şahabettin, Falih Rıfkı Atay, Mehmet Enis, Ali Suat, Burhan Felek, Celal Nuri (İleri), Ahmet Rasim, İsmail Habip Sevük, Nadir Nadi, Samet Ağaoğlu, Bedii Faik, Burhan Arpad, Fuat Carım, Sadun Bora, Erdal Öz, Melih Cevdet Anday, İlhan Selçuk, İbrahim Olgun, Haldun Taner, Mustafa Balbay, Yılmaz Çetiner, Füzuran, Üstün Akman, Zeynep Oral, Nedim Gürsel, Yavuz Bülent Bakiler, Coşkun Aral bizdeki başlıca gezi yazarlarıdır”. (Aktaş ve Gündüz, 2008: 309).

#### **4. 1. 7. Deneme**

Deneme insanla ve insanla ilgili sanat, edebiyat doğa, yaşam, dünya görüşü gibi herhangi bir konuda yazarın kendi duygu ve düşüncelerini kesin sonuçlara varmadan ve belli kurallara uyma zorunluluğu duymadan iddiasız bir biçimde ele aldığı yazı türüdür. Deneme için bu alanın uzmanları farklı tanımlamalar yapmaktadır:

“Deneme, bir yazarın serbestçe seçtiği herhangi bir konu üzerinde, özel görüş ve düşüncelerini, kesin kurallara varmaksızın yalın bir dille anlattığı orta uzunluktaki düzyazı türüdür. Yazar, denemeyi yazarken, konu ile ilgili kendi duygu ve düşüncelerini der araştırır, eleştirmesini içtenlikle bir anlatımla kaleme alır”. (Bülbül,

2000: 99). A. Necip Hatipoğlu deneme için bir tanım yapmak gerekirse şunları söyleyebiliriz demektir: “deneme; bir yazarın, herhangi bir konu üzerinde, özel görüş ve düşüncelerini hiçbir iddiaya yer vermeden kesin yargılara varmadan anlattığı yazı türüdür.”(Hatipoğlu, 1994: 233).

Deneme Edebiyatımıza “tecrübe-i kalemiye- kalem tecrübesi” ve “muhasabe” gibi adlar altında girmiştir. Özellikle de Cumhuriyetle birlikte gelişme göstererek, fikir ve edebiyat dünyasında yerini almıştır. Denemenin konusunu hayat, ölüm, aşk, gurbet, sanat, felsefe, din, ahlak, gelenek, politika gibi kişi ya da toplumu ilgilendiren her konu üzerinde deneme yazılabilir. Her edebi tür gibi deneme için de net bir tanım vermek zordur. Deneme hemen hemen tüm yazı türleriyle iç içe geçmiş, bu yazı türlerine doğru bir yayılma göstermektedir. Bu türler içinde en çok eleştiriyi bir arada anıldığı görülmektedir.

“ Denemenin konuları genellikle edebiyat, sanat, bilim, felsefe... vb. dir. Denemede belli bir konu sınırlılığı, belli bir biçim de yoktur. Yazar, konu seçmede tam bir özgürlüğe sahiptir. Denemenin yazarı kendi kendisiyle sonuca varmak amacı güdülmez. Deneme de konu sınırlılığı ve biçim zorunluluğu yoktur. Yazar istediği konuyu, kendi kendisiyle konuşur gibi kaleme almaktadır. Denemenin sonunda kesin bir yargıya, sonuca varmak gibi bir amaç da güdülmez”. (Bülbül, 2000: 101).

Demir ve Yılmaz ( 2009: 253) denemenin özelliklerini şöyle sıralamaktadır:

1. Deneme toplumsal konulardan çok kişisel konuları evrensel bakış açısıyla ele alır.
2. İç hesaplaşma niteliği de gösteren, kendi kendisiyle konuşur gibi bir üsluba sahiptir.
3. Kanıt kaygısı taşımaz, bilimsel niteliği yoktur.
4. Konu sınırlandırması yoktur.
5. Ciddi bir kültür ve bilgi birikimini, öznel bir bakış açısını gerektirir.
6. Okuyucu yormayan, ilgisini canlı tutan yazılardır.

Kaynaklarda (Bülbül, 2000: 101) denemenin içerik ve yapı olarak farklı iki başlık altında ele alınmış olduğu görülmektedir. Deneme “içerik” ve “yapı” olarak çeşitlere ayrılmaktadır. İçerik olarak deneme çeşitleri:

**1. Klasik Deneme:** Hoşça vakit geçirmek için yazılmış izlenimi yaratan, düşüncelerin en hafif biçimde yer aldığı yazılardır. Denemeler genelde bu çeşide

girerler. Klasik denemelerde insanın kendi kendini eleştirmesi daha doğrusu özeleştirisini egemendir. Duygusalılık, içtenlik önemli özelliklerdir. Yer yer anılardan da yararlanılmakta ve bunlar tatlı bir söyleşi havasında yazılmaktadır.

**2. Edebî Deneme:** Edebi konulara ağırlık veren denemelerdir. Düşünceler edebi boyutlar içinde geliştirilmektedir. Konulara değişik açılardan bakılmakta ve ilginç görüşler geliştirilmektedir.

**3. Felsefi Deneme:** Yazarın doğru ve aydınlık yolu bulma adına kaleme aldığı yazılardır. Bu tür denemeler, kişileri tutarlı ve bilinçli bir dünyaya götürme amacına yöneliktir.

**4. Eleştirisel Deneme:** Bir konu ya da sorunun iyi ya da kötü yanlarını ele alan yazılardır. Bu tür yazılar, ne tam olarak deneme, ne de tam olarak eleştiri sayılmaktadır.

Yapı Olarak Deneme Çeşitleri:

1. Kişisel sanatsal deneme,
2. Öğretici, eleştirisel deneme,
3. Hikmetli, özsözlü deneme.

Denemeler genellikle makale uzunluğunda yazılır, bazen de bir kitap büyüklüğünde olabilir. Deneme yazarının sağlam bir bilgisi, geniş bir dünya görüşü, açık seçik, yalın ve içtenlik dolu bir anlatıma sahip olmalıdır.

Anı veya günlük havası taşıyan denemeler, makale gibi kesin bir sonuca varma amacı gütmeyen, eleştiri gibi de bir değer yargısına varma amacı taşımaz. Deneme yazarı kendi kendisiyle konuşur gibi bir hava taşır. Bilimsel niteliği yoktur. Sahip olduğu samimi üslubuyla sohbeti benzetilebilir. Köşe yazılarında olduğu gibi denemelerde de düşünce ortaya konur.

Deneme belli bir plan dâhilinde yazılmasına rağmen Kantemir (1993: 227) denemenin plan aşaması için şunları dile getirmektedir: Denemenin, düzenli bir gelişimi güzel yazılışı vardır. Yazar, kendi kendisi ile konuşuyormuş gibidir, belli bir planı yoktur. Yazarın, sağlam bir bilgisi, geniş bir dünya görüşü, açık seçik, yalın ve içtenlik dolu bir anlatışı olmalıdır. Edebiyat türleri içinde en zor yazılan fakat en ilgi çekici olanıdır. Monoloğu hatırlatırken anılar defteri ya da günlük havası taşır ama ne makale gibi bir düşünceyi kesin sonuca bağlar ne de eleştiri gibi bir değer yargısına varma amacı güder.

Ünlü deneme yazarlarımız arasında Cenap Şahabettin, Ahmet Rasim, Yakup Kadri, Ruşen Eşref, Falih Rıfkı, Nurullah Ataç, Hasan Ali Yücel, Necip Fazıl Kısakürek, Sabahattin Eyüpoğlu, Suut Kemal Yetkin, Prof. Dr. Mehmet Kaplan, Salah Birsal ve Cemil Meriç vb. gibi adlar yer almaktadır.

#### **4. 1. 8. Makale**

“ Bir konuyu, bir olayı, bir eseri ele alıp çeşitli özelliklerini ayrıntılarıyla inceleyen ve onunla ilgili birtakım sonuçlara ulaşan; ya da bir görüşü, bir savı belge ve kanıtlarla destekleyerek savunan yazılara makale denir.” (Aktaş ve Gündüz, 2008: 262). Makalelerde amaç herhangi bir konudaki görüş, düşünce ve önerileri ileri sürmek, savunmak ya da desteklemek için bilimsel yazılar ortaya koymaktır. Bu yönüyle makalelerde senli benli konuşmalara, günlük dilde kullanılan kelimelere ve süslü anlatıma yer verilmez.

“Makalelerde temel öge fikirdir. Makale, bir fikri, bir görüşü, bir amacı, bir gerçeği geniş halk kitlelerine sunarken yol gösterici, inanç verici, görev ve sorumluluk duygusunu aşılama özelliği de taşımalıdır.” (Kantemir, 1997: 223). Makale yazarı bu özelliklere sahip olurken aynı zamanda tarafsızlık olmak zorundadır. Ağca’ ya göre de (2003: 191 ) makale yazarları alanlarında uzman kişiler olmalı, ele aldıkları konularla ilgili geniş araştırmalar yapmalı, akıcı bir üslup kullanmalıdırlar. Makale yazarı anlatımında kaynaklara başvurulmalı, savunduğu düşüncenin samimiyetine inandığını belirtecek bir anlatım gücüne sahip olmalıdır. Yazılan konuyla ilgili en son yapılmış araştırmalardan faydalanarak düşünceler ifade edilmelidir.

Makaleler de fıkra gibi gazete ve dergi yazılarıdır. Doğuşu ve gelişimi gazeteler ile olmuştur. Deneme ve fıkra olduğu gibi makaleler de bir düşünceden yola çıkılarak yazılırlar fakat konuyu işleyiş bakımından bu iki yazı türünden ayrılır. Makalenin fikradan ayrılan bir diğer yönü günü gününe yazılma zorunluluğu yoktur. Yakıcı vd., ( 2006 : 242) makalenin de fikranın da birer düşünce yazısı olduğunu, gazete veya dergilerde yayımlandığı belirtir. Yine Yakıcı vd.’ne göre (2006: 242) ikisi arasında önemli farklar vardır. Bu farkları şöyle sıralamaktadır:

- Makalede, ileri sürülen görüşlerin kanıtlarla desteklenmesi gerekir; fıkra, buna gerek yoktur.



- Makale yazarı, görüşlerini benimsetmek ister, fıkra yazarı, görüşlerini belirtir ama benimsetme amacı taşımaz.
- Makalede bir sonuca ulaşır; fıkroda sonucun okuyucu tarafından çıkarılması beklenir.
- Makalede ciddi bir anlatım görülür; fıkroda ise, düşünceler, esprili bir şekilde aktarılır.
- Makalede, ele alınan konu, ayrıntılarıyla değerlendirilir ve yorumlanır; fıkroda ayrıntıya girilmez.

Makalenin dili ve anlatımı yalın ve anlaşılır olmalı, dolaylı anlatım tercih edilmemelidir. Düşünce ya da öne sürülen sav yazının başından itibaren okurun ilgisini çekecek nitelikte olmalıdır. Makale yazarı geniş bir kültür birikimine sahip olmalıdır. Sorunlara tarafsız bir gözle bakabilmeli, ifadeleri somutlaştırabilmeyi başarmalıdır.

Makalenin konusu için kesin sınırlar çizilemez. Makale yazarı toplumsal ve bilimsel konulardan, günlük olaylara, ülke sorunlarına kadar her konu da yazabilir. Bu yüzden makalelere sadece bilime katkı yönüyle bakılmaz, aynı zamanda toplumsal sorunları gündeme getirerek çözüm öneri sunar; bu da onun sahip olduğu değeri ve önemi artırır.

Makalelerde belli bir plan vardır. Ele alınan düşünce, sav yazının girişinde ortaya konur. Eğer okur bu ilk bölümü benimserse devamını da okuma olasılığı artar. Bu nedenle de makalenin giriş bölümü çok önemlidir. Yazarını düşüncelerinin kanıtlanması gelişme bölümünde olur. İleri sürülen sav belgelerle kanıtlanır. Makalenin gelişme bölümünde kullanılan düşünceyi geliştirme yollarından açıklama, kanıtlama, örneklendirme, karşılaştırma ve nesnel verilerden yararlanma yolları kullanılır. Sonuç bölümünde söylenenler eldeki veriler ve belgelerden yola çıkılarak bir yargıya bağlanır.

Makale alanında uzmanlaşmış kişilerce yazılır, bu yönüyle bilimsel anlatım ağır basar. Yazı da terimlere ve teknik deyimlere yer verilir. Öznel anlatımdan kaçınılmalıdır. Çünkü makaleler bilimsel bilgiler ışığında yazılır. Araştırma yapmak bu yazı türü için oldukça önemlidir. Yazıyı bilimsel kılan yönler de yapılan araştırmalar ışığında ortaya konan düşüncelerdir. Anlatım üçüncü kişi ağzından yapılır. Birinci tekil anlatımdan olabildiğince uzak durulmalıdır. Bunun nedeni makalenin nesnel anlatımla yapılması gerekliliğidir. Makale her hangi bir kişi

tarafından yazılamaz çünkü makale yazmak kapsamlı bir araştırma yapmayı gerekli kılar.

#### 4. 1. 9. Eleştiri

“Türü, özelliği ne olursa olsun her türlü sanat çalışmalarını, sanat eserini ya da bir kişinin herhangi bir konudaki görüşlerini okuma ve inceleme sonucunda ortaya koyan değerlendirmenin genel adıdır.” (Aktaş ve Gündüz, 2008: 275).

Eleştiri yazarlara eleştirmen adı verilir. “Eleştirmeci bir sanat eserinin gerçek değerini, özünü, yapılışını, değerli- değersiz yanlarını ortaya koyar. Eleştirmecinin görevi güzellik yaratmak değil, yaratılmış güzelliği yargılamak, okurlara tanıtmaktır.” ( Hatipoğlu, 1994; 235). Eleştirmenler ele aldıkları esere ya da düşünceye farklı dikkatlerle yaklaşır. İyi bir eleştiri için dikkatli bir okuyucu olmak şarttır. Bir eleştirmen bir eserin değerlendirmesini yapıyorsa bu eserin içeriğinde yer alan konulara olmalıdır.

Eleştiri yazarı olmak belli bir deneyimi gerektirir. Belli kurallar çerçevesinde eser ele alınıp incelenmelidir. Bir eleştirmen bir eseri incelerken eserin farklı boyutları üzerinde durur: yazarın okuyucu üzerinde bıraktığı etki, içtenlik, olayı aktarmadaki başarısı, hayal gücünden yararlanma yeteneği, eserdeki duygu ile yazar arasındaki bağ, yazarın ana dilini kullanma becerisi ve planlamadaki başarısını ayrı ayrı inceleyip bu parçalardan bir bütüne ulaşır, genel bir yargıya varır. Eleştirmenin bir eser için sadece iyi ya da kötü demesi yeterli değildir. Eser hakkında bir yargıya ulaşıyorsa bunun nedenlerini belirtmesi gerekmektedir

Eleştiri yapılırken kırıncı olmamalıdır. Eleştiri yazarın şahısına değil, esere yapmaya, tarafsız olmaya çalışmalı; olumsuz yanları kadar olumlu yanlarına da dikkat edilmelidir.

Eleştiriler, eseri işleme biçimleri ve esere yaklaşım tarzları bakımından farklı adlar altında gruplandırılabilirler. Emin Özdemir’in ( 2008: 89) sınıflandırması şu şekildedir:

**Öznel eleştiri:** İzlenimlerin önem kazandığı bu tür eleştiride kendini okur yerine koyan eleştirmen, eserin kendi üzerinde bıraktığı etkiden yola çıkar. Bu eleştiri öznel eleştiridir. Kurallarla sınırlı olmadığı için deneme havası taşır. Bu tür eleştirilerin belirli bir savları da yoktur. Belki eleştiriden çok denemeye yakındır.

**Tarihsel ve sosyolojik eleştiri:** İngiliz eleştirmen Hyppolite Taine' in ırk, çevre ve zaman faktörüne göre esere yaklaşmaktır. Eserin oluşumunu etkileyen tarihsel ve toplumsal koşulları belirleyip onlar yardımıyla eseri açıklamaya çalışır. Gerçekten de her eser, yaratıldığı zamanın koşullarına göre şekillenir; tadını, kokusunu, rengini yazıldığı dönemin ve o dönemdeki toplumun değer yargılarından alır. Eleştirmen eserle ilgili yorumlarını yazarın yaşam deneyimleriyle ve öteki eserleriyle karşılaştırmak suretiyle zenginleştirir. Topluma yönelik eleştirinin bir başka cephe sosyolojik açıdan esere yaklaşmalıdır. Bu tarz eleştiri eleştirmeni nesnel bir tutum içine sevk ettiğinden dolayı büyük bir değer taşır. Eleştirmen her şeyden önce esere toplumsal bir belge olarak bakar. Eseri estetik açıdan değil, yaratıldığı dönemin toplumsal özelliklerini dikkate alarak değerlendirir.

Sosyolojik eleştirinin bir başka cephesi ise daha çok Marksistlerin başvurduğu tarihsel süreç içindeki ekonomik koşulları temel ölçüt alan eleştiridir. Yani eser açıklanırken ekonomik nedenlere dayalı, toplum düzenine ve sınıf çatışmalarına dikkat edilir. Bu üç yöntemi birleştiren eleştirileri de burada anmalıyız. Yazıya/sanatçıya yönelik eleştiri: Eleştirmen eseri açıklamak için eser ile yaratıcısı arasında ilgi kurar. Sanatçının hayatını ve kişiliğini inceler. Elde ettiklerini belge olarak kullanır.

#### **4. 1. 10. Fıkra**

“Gazete, dergi gibi süreli yayınların belirli sayfa ve sütunlarında düzenli olarak yer alan, güncel, siyasal, toplumsal konu ve sorunları ele alan; bunları ayrıntılara inmeden samimi bir anlatımla işleyen kısa yazılara denilir.” (Babacan, 2010: 162). Aktaş ve Gündüz de fıkraya şöyle bir tanımlama yapar: “Gazete ya da dergilerin belli köşelerinde yayımlanan, belgelendirme ve kanıtlama gereği duyulmadan günlük olayları, ülke sorunlarını veya yazarın bir konu hakkındaki görüş ve düşüncelerini çeşit yönlerden inceleyen ve yorumlayan kısa yazılara fıkra (kronik) adı verilir. ” (Aktaş ve Gündüz, 2008: 275). Fıkra günümüzde köşe yazısı adıyla anılmaktadır. Eskilerde edebiyatçıların ilgilendiği bu iş zamanla gazetecilerle birlikte köşe yazısı adıyla anılmaya başlanmıştır.

“Köşe yazıları, toplumsal, siyasal, kültürel gerçekleri ortaya dökmeyi, bu yolla kamuoyu oluşturmayı ve kamuoyunu yönlendirmeyi amaçlar. Rahat, kolay, anlaşılır, konuşma diline yakın, kimi zaman da nükteli ve iğneleyici bir anlatımla

yazılır.” (Adalı, 2003: 319). Yansıtılan görüş ve düşüncelerin hareket noktası günlük olaylardır. Okuyucuların ilgisini canlı tutmak için yazarlar işledikleri konuda tekrara düşmemelidirler. Yazarlar herhangi bir konuda kendi görüş ve düşüncelerini yansıtırlar. Bu düşünceler, rahat ve içten bir üslupla, metnin akışı içinde geliştirilip bir sonuca ve ana düşünceye bağlanır. Fıkra ve sohbet yazıları, makale gibi bilimsel araştırmalara ve kaynaklara dayanarak yazılamaz. Makale yazarları gibi fıkra yazarları düşüncelerini delillerle kanıtlamak zorunda değildir.

Fıkra türünün bir yazım planı vardır. Önce sorun ortaya konur, sonra düşüncel çeşitli yöntemlerle geliştirilir. Kanıtlama yoluna gidilmez. Köşe yazısı yazmak zor bir iştir, zengin bir bilgi birikimi gerektirir. Yazar sürekli kendini yenilemek zorundadır, tekrara düşmemelidir. Fıkra yazarlığı zor bir uğraştır, bu yazılar gününbirlik yazılar olduğu için yazar sürekli olarak gündemi takip etmeli ve yakalamalıdır. Köşe yazıları kalıcı değildir, bir günlüktür. Bu nedenle yoğun ve yalın bir anlatım içerir.

“Üç tür fıkradan söz etmek mümkündür: Birincisi edebi fıkra; Bu tür fıkralar günlük olayları ele alsalar bile üslupları bakımından kalıcıdır. Ahmet Rasim’in, Ahmet Haşim’in, Yusuf Ziya Ortaç’ın, Falih Rıfki Atay’ın, Şevket Rado’ nun, Peyami Safa’nın, Oktay Akbal’ın, Engin Ardiç’in vb.nin fıkraları bu türe örnek olarak verilebilir.

İkincisi gazetelerde günlük yazılarda köşe yazılarıdır. Bu tür fıkraların okunabilirlikleri zamanla sınırlıdır. Büyük bir bölümü yazıldığı günlerde etkili olsalar da aradan bir süre geçtikten sonra değerlerini yitirirler. Bu yüzden gazete köşe yazıları yıllar çeşitli zamanlarda yazdıkları köşe yazılarını belli bir ayıklamaya ve düzenlemeye tabi tutarak güncelliğini yitirmeyen yazılarını kitaplaştırırlar. Günlük ve haftalık gazetelerdeki köşe yazılarının büyük bir bölümünü fıkranın bu türüne örnek olarak verebiliriz.

Fıkra yazılarının üçüncü çeşidi makaleye benzeyen yazılardır. Fıkra yazarı konusunu günlük olaylardan almakla birlikte yeri geldikçe düşüncesini bilimsel verilerle açıklayan, kanıtlayıcı bir tavır alır. Günümüzde gazete fıkraçılığı daha çok fıkranın bu türüne yaklaşmaktadır. Zira gazete yazarı okuyucularını sıkmadan bilgilendirmek amacındadır.” (Aktaş ve Gündüz, 2008: 300- 301 ).

Okuyuculara sosyal, politik, toplumsal bir sorunun varlığına inandırmak fıkra yazarlarının takındığı üsluptur. Bu yolla okurlarını bilme ve öğrenme isteğini karşılarlar. Bu tür fıkralarda yorum ağır basmaktadır. Bunu yaparken fıkra yazarları

okuyucuya çekici gelecek bir dille yazısını kaleme almalıdır. Bu yönüyle fıkra yazısı denemeye yaklaşıp denebilir. Ağca' ya göre (2003: 199 ) fıkra yazarlarının derin bir gözlem gücüne, bilgi ve tecrübeye dayanan geniş bir kültüre ve mümkün olduğu kadar tarafsız tutuma ihtiyaçları vardır. Yine Ağca' ya göre başarılı bir fıkra yazarının en büyük desteği, doğru tasnif edilmiş bir arşiv ve sağlam bir hafızadır.

“Fıkroda yazar, konuyla ilgili anılarına kısaca yer verebilir. Güncel olaylar bir düşünceye bağlanarak nükteli ve iğneleyici bir anlatımla yorumlanır. Fıkra yazarı, ele aldığı konuyu işlerken atasözleri ve özdeyişleri de çokça kullanır.” (Yakıcı vd., 2006: 239 ).

Makale ile fıkra türünün benzer yönleri dolayısıyla karıştırılması olasıdır. Kantemir' e göre (1997: 234) makale ile gazete-fıkra yazıları arasındaki en önemli fark, makalenin daha uzun yazılıp kesin bir yargı ve kanıtlamaya gidilmesine karşılık, fıkranın kısa, etkili ve dokunaklı bir sonuca varmak amacını gütmesidir. Makaleleri, daha çok bilimsel dergilerde yayımlanan yazılar çerçevesinde ele almak gerekir.

#### **4. 2. 2005 PROGRAMINDA YAZMA EĞİTİMİ KAZANIMLARI**

“Kazanımlar; öğretim sürecinde öğrencilerin edinecekleri bilgi, beceri ve alışkanlıkları kapsamaktadır. Öğrencilerin dil becerilerinde gelişme sağlamaları, bu kazanımların edinilmesine bağlıdır. Dil bilgisi ve yazım ve noktalama ile ilgili kazanımlar, öğrencilerin gelişim düzeyine göre altıncı sınıftan sekizinci sınıfa doğru aşamalı olarak verilmiştir. Temel dil becerilerine yönelik kazanımların sıralanmasında bu yaklaşım gözetilmemiştir.” (MEB, 2006: 8).

Milli Eğitim Bakanlığının yayımlanmış olduğu 2005 Türkçe Öğretim Programında da belirtildiği gibi kazanım öğrencinin kazanması beklenen bilgi, beceri ve alışkanlıkların tümüdür. Bu programda diğer alanlarda olduğu gibi yazma alanı ile ilgili 6, 7 ve 8. öğrencilerinin edinilmesi beklenen kazanımlar yer almaktadır. Bu kazanımlar; yazma kurallarını uygulama, planlı yazma, farklı türde metinler yazma, kendi yazdıklarını değerlendirme, kendini yazılı olarak ifade etme alışkanlığı kazanma ve yazım ve noktalama kurallarını uygulama başlıkları altında her kazanım her amaca uygun olacak biçimde sıralanmıştır. Bu sıralama şu şekildedir:

“1. Yazma kurallarını uygulama

- Kâğıt ve sayfa düzenine dikkat eder.
- Düzgün, okunaklı ve işlek “bitişik eğik yazı”yla yazar.
- Elektronik ortamdaki yazışmalarda biçim ile ilgili kurallara uyar.
- Standart Türkçe ile yazar.
- Türkçenin kurallarına uygun cümleler kurar.
- Yabancı dillerden alınmış, dilimize henüz yerleşmemiş kelimelerin yerine Türkçelerini kullanır.
- Olayları ve bilgileri sıraya koyarak anlatır.
- Yazısında sebep-sonuç ilişkileri kurar.
- Yazısında amaç-sonuç ilişkileri kurar.
- Tekrara düşmeden yazar.
- Yazım ve noktalama kurallarına uyar.

## 2. Planlı yazma

- Yazma konusu hakkında araştırma yapar.
- Yazacaklarının taslağını oluşturur.
- Yazısını bir ana fikir etrafında planlar.
- Yazısının ana fikrini yardımcı fikirlerle destekler.
- Konun özelliğine uygun düşünceleri geliştirme yollarını kullanır.
- Atasözü, deyim ve söz sanatlarını uygun durumlarda kullanarak anlatımını zenginleştirir.
- Yazdığı metni görsel materyallerle destekler.
- Yazısına konun ve türün özelliğine uygun bir giriş yapar.
- Yazıyı etkileyici ifadelerle sonuca bağlar.
- Yazıya, konuyla ilgili kısa ve dikkat çekici bir başlık bulur.
- Dipnot, kaynakça, özet, içindekiler vb. kısımları uygun şekilde düzenler.
- Yazma yöntem ve tekniklerini kullanır.

## 3. Farklı türde metinler yazma

- Olay yazıları yazar.
- Düşünce yazıları yazar.
- Bildirme yazıları yazar.
- Şiir yazar.

#### 4. Kendi yazdıklarını değerlendirme

- Yazdıklarını biçim ve içerik yönünden değerlendirir.
- Yazdıklarını dil ve anlatım yönünden değerlendirir.
- Yazdıklarını yazım ve noktalama kurallarına uygunluk yönünden değerlendirir.

#### 5. Kendini yazılı olarak ifade etme alışkanlığı kazanma

- Duygu, düşünce hayal, izlenim ve deneyimlerini yazarak ifade eder.
- Yeni öğrendiği kelime, kavram, atasözü ve deyimleri kullanır.
- İlgili alanına göre yazar.
- Şiir defteri tutar.
- Günlük tutar.
- Beğendiği sözleri, metinleri ve şiirleri derler.
- Okul dergisi ve gazetesi için yazılar yazar.
- Yazdıklarını başkasıyla paylaşır ve onların değerlendirmelerini dikkate alır.
- Yazdıklarından arşiv oluşturur.
- Yazma yarışmalarına katılır.

#### 6. Yazım ve noktalama kurallarını uygulama(6, 7 ve 8. Sınıf)

- Yazım kurallarını kavrayarak uygular.
- Noktalama işaretlerini işlevine uygun olarak kullanır.” (MEB, 2006: 30-40).

Yukarıda belirtildiği gibi yazma becerisiyle ilgili olarak toplamda 6 amaç, 46 kazanım olduğu görülmektedir.

## İKİNCİ BÖLÜM

### 2005 TÜRKÇE DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMINDA DİL BİLGİSİ ÖĞRETİMİ VE KAZANIMLAR

#### 1. 2005 PROGRAMININ GENEL ÖZELLİKLERİ

“Türkçe Öğretimi Ders Programı, öğrencilerin kazanımlar ve etkinlikler yoluyla dinleme/izleme, konuşma, okuma, yazma becerilerini geliştirmeleri, dilimizin imkân ve zenginliklerinin farkına vararak Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanmaları başta olmak üzere sorgulayıcı, araştırmacı, yaratıcı, eleştireci düşünen ve estetik zevke sahip olan bireyler yetiştirmeyi amaçlamaktadır.” (MEB, 2006).

Program yapısal olarak, “*genel amaçlar, temel beceriler, temel dil becerileri ile dil bilgisi ve bu becerilere yönelik belirlenmiş kazanımlar, etkinlik örnekleri ile açıklamalar*” bölümlerinden oluşmaktadır. Bu doğrultuda Türkçe Dersi Öğretim Programı ile Türk Millî Eğitimi’nin genel amaçları ve temel ilkelerine uygun olarak dilimize ve kültürümüze ilişkin olumlu tutumları ve üst düzey bilişsel becerileri kapsayan on bir genel amaç belirlenmiştir. Söz konusu amaçlardan sonraki bölümde yatay olarak bir yılın sonunda, dikey olarak da sekizinci sınıfın sonunda kazanacakları ve hayat boyu kullanacakları “Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma, eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme, iletişim kurma, problem çözme, araştırma, karar verme, bilgi teknolojilerini kullanma, girişimcilik” olmak üzere dokuz temel beceri yer almaktadır. Bir sonraki bölümde temel dil becerilerinin (dinleme/ izleme, konuşma, okuma ve yazma) ve dil bilgisi alanının her birinin tanımı, amaçları ve kazanımlarla ilişkileri gibi bilgilere yer verilmiştir. Sonraki bölümlerde kazanımlar, etkinlikler ve açıklamaların programdaki işlevleri yer almaktadır. Programda okuma ile ilgili beş hedef ve elli iki kazanıma, yazma ile ilgili altı hedef ve kırk iki kazanıma, konuşma ile ilgili beş hedef ve kırk iki kazanıma, dinleme/izleme ile ilgili beş hedef ve kırk iki kazanıma ve dil bilgisi ile ilgili olarak 6. sınıfta iki hedef ve on altı kazanım, 7. sınıfta beş hedef ve yirmi kazanım, 8. sınıfta üç hedef ve on yedi kazanıma yer verilmiştir. Yazım ve noktalama ile ilgili hedef ve kazanımlar, yazma becerisi altında üç sınıf seviyesine ayrılarak yer almıştır.



Programda toplam olarak otuz bir hedef ve iki yüz otuz bir kazanım bulunmaktadır. Programın yapısal özellikleri bölümünde son olarak da ara disiplinler ve zorunlu tema olan Atatürkçülük temasına değinilmiş, söz konusu temanın programda yer alan Atatürkçülükle ilgili konular kapsamında ilgili olduğu belirli gün ve haftalarda işlenmek üzere ele alınacağı belirtilmiştir. Programın yapısal olarak tanıtımından sonra öğrenme-öğretme süreci ve ders kitaplarında bulunması gereken özellikler, temel dil becerilerinin ve dilbilgisi alanının kendi içerisindeki dağılımı, programda kullanılan sembolleri açıklayıcı tablo, kazanımlar-etkinlik örnekleri-açıklamalar tabloları ve programla ilgili açıklamalar ve ekler bölümlerine yer verilmiştir.” (MEB, 2006: ).

## **2. 2005 PROGRAMINDA DİL BİLGİSİ ÖĞRETİMİ**

Dil bilgisi, bir dili ses, şekil, kelime grubu, cümle ve anlam yapıları gibi çeşitli yönlerden inceleyip bunlarla ilgili kuralları tespit eden bir bilgi kolu olarak tanımlanabilir. (Dolunay, 2013: 382).

Dil bilgisi; bir dilin dinleme/izleme, konuşma, okuma, yazma temel becerilerini destekleyen kurallar bütünüdür. Öğrenci açısından Türkçenin yapısını oluşturan ve işleyiş kurallarını tanımlayan bilgilere sahip olmak oldukça önemlidir; ancak daha da önemli olan bu kuralların konuşma, yazma, dinlemeyle ilgili dil etkinliklerinde uygulanmasıdır. Dolayısıyla dil bilgisi öğretimi kuramsal bilgilere değil, uygulamaya dayanmalıdır. Bu amaçla dil bilgilerinin öğretiminde, kuralların verilmesinin yanında, bu kuralların kelime, cümle ve metin düzeyindeki uygulamaları amaçlanmıştır.

Türkçe Dersi Öğretim Programı'nın 2005 yılında taslak basımı yapılmıştır. 2006 yılında birtakım değişikliklerle Talim Terbiye Kurulu'nun internet sayfasında yayımlanmıştır. Bu programda dil bilgisi ayrı bir başlık altında ele alınmıştır. Program'da dil bilgisi ile tanımlayama yer verilerek, dil bilgisi öğretiminin amaçları açıklanmıştır:

“ Dil bilgisi, bir dilin dinleme/izleme, konuşma, okuma, yazma temel becerilerini destekleyen kurallar bütünüdür. Öğrenci açısından Türkçenin yapısını oluşturan ve işleyiş kurallarını tanımlayan bilgilere sahip olmak oldukça önemlidir;

ancak daha da önemli olan kuralların konuşma, yazma, dinlemeyle ilgili dil etkinliklerinde uygulanmasıdır. Dolayısıyla dil bilgisi öğretimi kuramsal bilgilerle değil, uygulamaya dayanmalıdır. Bu amaçla dil bilgilerinin öğretiminde, kuralların verilmesinin yanında, bu kuralların kelime, cümle ve metin düzeyindeki uygulamaları amaçlanmıştır.” (2006:7-8).

Türkçe ders programında içerik düzenleme konusu, her program çalışmasında en çok tartışılan konulardan birisidir. Özellikle okuma metinlerinin seçiminde, dil bilgisi kurallarının öğretiminde nasıl bir yol izleneceği önemli olmaktadır. (Demirel, 1999: 29). Program’da Türkçenin kazanımları öğrencilerin seviyelerine uygun olarak aşamalı bir biçimde verilmiştir. Dil bilgisi konuları sıralanırken kolaydan zora ilkesi izlenmiş, konuların birbiriyle ilişkilerine dikkat edilmiştir.

Dil bilgisi öğretimi dünyada ve ülkemizde bazı dil öğretim yaklaşımları esas alınarak yapılmıştır. Şuanda ülkemizde uygulanmakta olan Türkçe dersi öğretim programlarında temel alınan dil öğretim yaklaşımı “yapılandırıcı” dil öğretim yaklaşımıdır. Jean Piaget, Lev Semenivich Vygotsky ve J. S. Bruner bu yaklaşımın en önemli temsilcileridir. Yapılandırıcı dil öğretim yaklaşımında öğrenme, bireyin aktif çabalarıyla oluşmakta ve zihinde yapılandırılmaktadır. Dil öğrenme de böyle olmaktadır. Piaget, dilin zihinsel işlemlerle ilişkili olduğunu vurgular. Bu bakımdan Chomsky ile aynı görüşte değildir. Yapılandırıcı yaklaşım, dil bilgisi öğrenme sürecine gelişim ve etkileşim açısından yaklaşmaktadır. Dolayısıyla çocukta dil öğrenme sürecini bebeklikten başlayarak ele almakta ve üst düzey öğrenmeye kadar incelemektedir. Aynı zamanda dil öğrenmeyi zihinsel becerilerin gelişimiyle ilişkilendirmektedir. Dil öğrenme sürecinde, çocuk ile anne- yetişkinler arasındaki etkileşim üzerinde ağırlıklı olarak durmaktadır. Bu yaklaşıma göre çocuk tek başına değil, başkalarıyla etkileşerek dili öğrenir. ( Boileau, 2002; Kirady 2000; Boysson-Bardies, 1996; Houdé, Bideaud, Pardinielli, 1992; Bruner, 1987, 1983; Oléron, 1979; Piaget, 1976’dan aktaran aktaran Dolunay, 2013).

Türkçe dersi kendi içinde bir bütündür. Ders, her ne kadar okuma, yazma, anlatım vb. birtakım alanlara ayrılmışsa da öğretim sırasında bu alanlar ayrı ayrı birer dersmiş gibi düşünülmemektedir. 2006 Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda dil bilgisi öğretimiyle ilgili birtakım tavsiyelerde bulunulmuştur:

“Türkçeyle ilgili kural ve bilgilerin örneklerden hareket edilerek verilmesi daha doğru olacaktır. Derslerde konularla ilgili farklı uygulama örneklerinin yer aldığı çalışma kâğıtlarının kullanılması ve konuların görsel materyallerle desteklenmesi öğrenimi kolaylaştıracaktır. Ayrıca dil bilgisi konularının anlama olan katkısına özellikle dikkat edilmesi, konuların birer beceriye dönüşmesine yardımcı olacaktır. Bu bağlamda konuların konuşma ve yazma beceriyle ilişkilendirilmesi gerekmektedir.

Dil bilgisiyle ilgili kazanımların değerlendirilmesinde, kuralların metin veya cümle bütünlüğü ve bağlamı içerisinde ele alınması, diğer becerileri desteklemesi açısından oldukça önemlidir.” (2006: 7-8).

Programda, Türkçenin kurallarıyla ilgili kazanımlar, öğrencilerin düzeylerine uygun olarak ve aşamalı bir biçimde verilmiştir. Dil bilgisinde kolaydan zora ilerleyen bir sıra izlenmiş olup konuların birbiriyle olan ilişkileri gözetilmiştir. Türkçeyle ilgili kural ve bilgilerin örneklerden hareket edilerek verilmesi daha doğru olacaktır. Derslerde konularla ilgili farklı uygulama örneklerinin yer aldığı çalışma kâğıtlarının kullanılması ve konuların görsel materyallerle desteklenmesi öğrenimi kolaylaştıracaktır. Ayrıca dil bilgisi konularının anlama olan katkısına özellikle dikkat edilmesi, konuların birer beceriye dönüşmesine yardımcı olacaktır. Bu bağlamda konuların konuşma ve yazma becerileriyle ilişkilendirilmesi gerekmektedir.

“Günümüzde, Temel Eğitim basamağındaki Türkçe öğretiminde, dil bilgisi konu alanının öğretimi ve eğitimine yeterince yer verilmediği, bu alanın Türkçe öğretimi içindeki öneminin görmezlikten geldiği herkesçe bilinmektedir. Bu yüzden ülkemizde dil bilgisi öğretiminin dolayısıyla Türkçe öğretiminin genel durumu iyi değil, sorunları da fazladır. Konuyla ilgili çözüm önerileri ise hemen herkesin uzlaştığı, ancak iyileştirilmesi hususunda kimsenin bir katkıda bulunmadığı sözler olarak yazılmakta, okunmakta, konuşulmaktadır.” (Sağır, 2002: 27).

Mukim Sağır ülkemizde uygulanmakta olan programa dil bilgisi öğretimi yönüyle bu açıdan bakmakta, programı yeterli görmemektedir.

## 2. 1. DİL BİLGİSİ ÖĞRETİMİ

“Eğitim bireyler için önemli olduğu gibi milletlerin geleceği açısından da önemli olgudur. Bu yüzden, günümüzde eğitime büyük yatırımlar yapılmakta ve projeler geliştirilmektedir. Örgün eğitim kurumları, ülkenin eğitim sisteminde temel vazifesi görür. Bu eğitim öğretim kurumlarında beden eğitimi, resim-iş eğitimi, matematik eğitimi, sosyal bilgiler eğitimi ve ana dili eğitim gibi değişik alanlarda belli yaş gruplarındaki öğrencilere belli seviyelerde eğitim verilir. Bu alanlardan her birinin öğrenci için ayrı önemi vardır.” (Dolunay, 2013: 381).

Dil, bir toplumun sahip olduğu değerleri ve kültürü aktarmayı sağlayan unsurlardan en önemlisidir. Dil aynı zamanda insanların sosyalleşmesine de katkı sağlar. Dil insan ve toplum için önemi ne denli önemli ise dil eğitimi de bir toplumun gelişmesi ve kalkınması için o denli önemlidir. Bu nedenle dil eğitimi, eğitim alanında üzerinde durulması gereken önemli bir meseledir. Her şeyden önce iyi bir vatandaş olmanın en önemli şartı ana dilini çok iyi bilip, onu tam mânasıyla kullanabilmektir. Bu açıdan düşünüldüğünde ana dili eğitimi ve dil eğitimi, eğitimde üzerinde hassasiyetle durulması gereken bir meseleyi oluşturur. Ergin de ( 1976: 10) bu konuyla ilgili şunları ifade etmektedir:

“Aydın insan kendi dilini iyi kullanan insan demektir. Hayatta başarının ilk şartı da, kullandığı dile hakkıyla vâkıf olmak, onu iyice bile bile kullanmaktır. Onun içindir ki her millete bütün öğretimin temeli millî dilin öğretimidir. Hiçbir millet, çocuklarının yalnız çevrede öğrendiği pratik dil ile yetinmez. Her millet onları ayrıca okullarında kendi millî dilinin yapısını iyice belleten bir dil bilgisi öğretiminden geçirir. Böylece diğer bütün derslerin ve hayatta her sahadaki başarının temel şartı sağlanmış olur.

Çünkü insan dil ile düşünür; her şeyi dil ile anlar, anlatır, tasarlar, ifade eder. Diğer bütün öğretim alanları, diğer bütün dersler dil temeli üzerine oturur. Bütün bilgilerin ve ilimlerin müşterek vasıta ve aleti dildir. İlk ve ortaöğretim okullarında bütün derslerin başında temel ders olarak millî dil derslerinin gelmesi bu sebeptendir.”

Dil eğitiminin amacı bireyin düşünme diğer insanlarla iletişim kurma yetisini geliştirmektir. Ana dili eğitiminin de önemli kısımlarından birini de dil bilgisi oluşturur. “ Dil eğitimi, kişilerin düşünme ve iletişim becerilerini geliştirmeyi

amaçlar. Dil yoluyla iletişimin bir yönünü anlatma, öteki yönünü de anlama oluşturur. Bu yüzden bütün ülkelerin eğitim sistemlerinde dil eğitimine, özellikle ve öncelikle ana dili eğitimine büyük önem verilir.” (Kavcar, 1998: 12).

İlköğretim okullarındaki Türkçe öğretiminin genel amaçlarından 3. Madde şöyledir:

“Öğrencilere Türk dilini sevdirmek, kurallarını sezdirmek; onları Türkçeyi gelişim süreci içinde bilinçli, özenle ve güvenle kullanmaya yöneltmektir.”

Burada açıkça belirtildiği gibi öğrencilere Türk dilini sevdirmek, onlara kural ezberleterek değil, kuralları sezdirerek öğrencilerin Türkçeyi bilinçle, özenle ve güvenle kullanmaları sağlanmalıdır. “Her dil kendi kurallarını kendisi yaratır ve kurallar içinde yaşar, gelişir.”(Sağır, 2002: 3).

“İlköğretim döneminde okul, dil öğrenimini önce bir sistem içine sokar ve yavaş yavaş öğrencilere dilin kurallarını sezdirir; onların, dillerini bu kurallara uygun olarak kullanmalarında bir bilince varmaları sağlar. Öğrenci bu bilinci kazandıktan sonra diline saygı duyar. Dili kullanmada özen gösterir. Giderek Türkçenin özellik, incelik ve güzelliklerini sezip dilini sever. Dil bilgisiyle ilgili kazanımların değerlendirilmesinde, kuralların metin veya cümle bütünlüğü ve bağlamı içerisinde ele alınması, diğer becerileri desteklemesi açısından oldukça önemlidir.” (MEB, 2006, s.7).

Türkçenin öğretiminin amaçları arasında öğrencilere Türkçenin temel kurallarının öğretilmesi de vardır. Türkçe öğretimi ile bilgi ve beceri kazandırma yönünden de sözcükleri çeşitli anlamlarıyla öğrenerek sözcük dağarcığının geliştirilmesi kadar doğru anlamaya temel olması bakımından Türkçenin dil bilimsel kurallarının da öğrenilmesi amaçlanmaktadır.

İlköğretim okullarındaki Türkçe öğretiminin genel amaçlarından 5. Madde de şöyle denmektedir:

“Türlü etkinliklerle öğrencilerin sözcük dağarcığını zenginleştirmek.”

6. ,7. , 8. sınıfların programlarında; cümle içinde sözcükleri doğru vurgulama, açık, anlaşılır, yalın ve doğru cümleler kurma, yöresel ağızlardaki söyleyişlere yer vermeden konuşma çalışmaları pekiştirilerek sürdürülmektedir. Sözcüklerin sözlük, deyim, terim, mecaz anlamlarını bilmek ve kullanmak, yeni yeni sözcükleri

anlamlarına uygun olarak kullanabilmek okuma etkinlikleri içinde yer verilen dil bilgisi çalışmalarınıdır. Cümle içindeki sözcükleri anlam ilişkilerine uygun olarak kullanabilme, ünlü uyumlarını, ses olaylarını kavrayarak ilgili kuralları uygulayabilme yine bu sınıfların güçlendirerek davranışa dönüştürülmeye çalışılan dil bilgisel hedefleridir. Sözcük türlerini, sözcüklerin yapılarını, türeme yollarını kavrayarak ilgili davranışların gerçekleştirilmesi yine bu sınıfların programları içindedir.

“Dil eğitimi, kişilerin düşünme ve iletişim becerilerini geliştirmeyi amaçlar. Dil yoluyla iletişimin bir yönünü anlatma, öteki yönünü de anlama oluşturur. Bu yüzden bütün ülkelerin eğitim sistemlerinde dil eğitimine, özellikle ve öncelikle ana dili eğitimine büyük önem verilir.” (Kavcar, 1998: 12). Ana dilinin önemli bir yönünü de dil bilgisi öğretimidir.

“İlköğretim kurumlarında dil bilgisi öğretimi, öğrencilerin ana dillerini etkili ve güzel bir şekilde kullanmayı öğretip anlama ve anlatma becerilerini kazanarak birbirleriyle ve içinde yaşadıkları çevreyle iletişim kurmalarını amaçlar.” (Dolunay: 2013: 383). Bu açıdan bakıldığında dil bilgisi öğretimi için Türkçenin öğrenme alanlarının geliştirilmesine yardımcı bir alandır denilebilir.

Dil bilgisi öğretimi üzerinde durulması gereken önemli bir eğitim sorunsalıdır. Nitekim Barın ve Demir (2008: 4) bu konuda şunları ifade etmektedir:

“Başarılı bir dil bilgisi öğretimi, dört temel dil becerisinin kazandırılmasına, kullandığımız dile ilişkin yanlışların azaltılmasına, zihnin gelişmesine, iyi bir iletişim kurmaya, dile ilişkin öz güvenin ve hoşgörünün kazanılmasına, bir yabancı dilin daha rahat öğrenilmesine yardımcı olmaktadır. Şüphesiz, ana dilinin dil bilgisini iyi bilmeyen bir kimsenin başka bir dili tam öğrenebilmesi mümkün değildir. Kullandığımız dile ait yanlışlar da ancak dil bilgisi kurallarıyla karşılaştırılırsa belirlenir ve düzeltilebilir. İnsanlarla olan iletişimin sağlıklı ve etkili olabilmesi de dili doğru bilmeye ve iyi kullanmaya bağlıdır.”

Dil bilgisi öğretimi belli temellere dayandırılarak verilmelidir. Belli amaçlar doğrultusunda verilen bir dil bilgisi öğretiminin faydası görülecektir. Demirel (2002: 114), dil bilgisi öğretiminin amaçlarını kısaca üç madde hâlinde belirtmiştir. Buna göre dil bilgisi öğretimi;

1. Öğrencilerin bilinçaltı yapılarını bilinç seviyesine çıkarmayı ve bunları kullanım alanına getirmeyi,
2. Dilin işleyiş düzenini öğrencilere kavratmayı,
3. Öğrencilerin bir iletişim aracı olarak dili doğru ve etkili bir biçimde kullanmalarını sağlamayı amaçlar.

“Dil bilgisi eğitimi ve öğretimi teorik bilgiler vermez ve vermemelidir. Amaç, öğrenciye birtakım tanımlar ve kurallar belletmek de olmaz. Bu öğretim sayesinde birey; ana dilinin canlılığını, anlatım gücü ve imkânlarını görerek ondan sözlü ve yazılı anlatımda yeterince yararlanabilmelidir. Böylece bilginin kaynağı olan cümle kavranarak cümleyi oluşturan kurucular, kelime grupları, kelimeler ve sesler tanınmalıdır. Öğrenciler Türkçenin kullanımını öğrenerek dilin birimleriyle anlam arasındaki ilgiyi kavramalı; sağlam anlatım ne olduğunu sezerek dili o yönde kullanmaya yönelmelidirler. ( Sağır, 2002: 32). Bu şekilde yapılan Türkçe öğretimi amacına ulaşacaktır.

Türkiye’de dil bilgisi, her kademedeki okulda ayrı, bir ders olarak okutulmaz. Okuma, anlatma, konuşma, yazma çalışmaları ile birleştirilir. Büyük harflerin ve noktalama işaretlerinden en yaygınlarının kullanılış yerleri, daha ilkökul birinci okuma-yazma öğretilirken açıklanır ve kullanılması izlenir. İlkokulun ikinci döneminde, doğru yazıma yardımcı ses uyumu kuralları, doğru anlatıma yardımcı cümle kuruluşu ve eylem çekimleri öğretilir.

**Tablo 1:** İlköğretim Türkçe Dersi (6, 7, 8. Sınıflar) Öğretim Programında Temel Dil Becerileri Oranı İçinde Dil Bilgisinin Ağırlığı

<b>Temel Dil Becerileri Ve Dil Bilgisi Oranları</b>	<b>Oran (%)</b>
<b>Temel Dil Becerileri</b>	
Dinleme/İzleme	15
Konuşma	20
Okuma	30
Yazma	20

**Tablo 2:** İlköğretim Türkçe Dersi (6, 7, 8. Sınıflar) Öğretim Programında Temel Dil Becerileri Oranı İçinde Dil Bilgisinin Sınıflara Göre Dağılım Ağırlığı

<b>Dil Bilgisi</b>	
<b>Sınıflar</b>	<b>Oran (%)</b>
6	15
7	15
8	15

## **2. 2. 2005 İLKÖĞRETİM TÜRKÇE DERSİ PROGRAMINDA YER ALAN DİL BİLGİSİ KAZANIMLARI**

İlköğretim Türkçe Dersi (6. 7. 8. Sınıflar) Öğretim Programında (2006), dil bilgisiyle ilgili kazanımlar, öğrencilerin düzeylerine uygun olarak ve aşamalı bir biçimde verilmiştir. Dil bilgisinde kolaydan zora ilerleyen bir sıra izlenmiş olup konuların birbiriyle olan ilişkileri gözetilmiştir. Dil bilgisi konularının anlama olan katkısı özellikle vurgulanmıştır. Bu bağlamda konular konuşma ve yazma becerileriyle ilişkilendirilmiştir. Program derslerde konularla ilgili farklı uygulama örneklerinin yer aldığı çalışma kâğıtlarının kullanılmasını ve konuların görsel materyallerle desteklenmesini öngörmektedir.

2005 Türkçe Öğretim Programında yer alan dil bilgisi kazanımları 6, 7 ve 8. Sınıflarda ayrı ayrı belirtilmiştir.6. sınıfta 2 amaç ve 16 kazanım, 7. Sınıflarda 5 amaç ve 20 kazanım, 8. Sınıflarda ise 3 amaç ve 17 kazanım cümlesi yer almaktadır. Bu amaç ve kazanımlar şu şekildedir:

“1. Kelimenin yapı özellikleriyle ilgili bilgi ve kuralları kavrama ve uygulama (6. Sınıf)

- Kök ve eki kavrar.
- İsim kökü ile fiil kökünü ayırt eder.
- Yapım eki ile çekim ekini ayırt eder.
- Gövdeyi kavrar.



- Yapım eklerinin işlevlerini ve kelimeye kazandırdığı anlam özelliklerini kavrar.
- Birleşik kelimeyi kavrar.
- Basit, türemiş ve birleşik kelimeleri ayırt eder.

## 2. Kelime türleriyle ilgili bilgi ve kuralları kavrama ve uygulama (6. Sınıf)

- İsimlerin cümledeki işlevlerini kavrar, isimleri işlevlerine uygun olarak kullanır.
- Zamirlerin cümledeki işlevlerini fark eder, zamirleri işlevlerine uygun olarak kullanır.
- Hâl eklerinin işlevlerini kavrar.
- İyelik eklerinin işlevlerini kavrar.
- İsim tamlamalarının kuruluş ve anlam özelliklerini kavrar.
- Sıfatların cümledeki işlevlerini fark eder, sıfatları işlevlerine uygun olarak kullanır.
- Sıfat tamlamalarının kuruluş ve anlam özelliklerini kavrar.
- Edat, bağlaç, ünlemlerin işlevlerini ve cümleye kazandırdıkları anlam özelliklerini kavrar; bu kelimeleri işlevlerine uygun olarak kullanır.
- Kelimeleri cümlede farklı görevlerde kullanır.

## 1. Kelime türleriyle ilgili bilgi ve kuralları kavrama ve uygulama (7. Sınıf)

- Fiillerin anlam özelliklerini kavrar.
- Kip ve çekimli fiili kavrar.
- Bildirme kipleriyle dilek kiplerini ayırt eder.
- Bildirme kiplerinin kullanım özelliklerini kavrar.
- Dilek kiplerinin kullanım özelliklerini kavrar.
- Fiillerin olumlu, olumsuz, soru ve olumsuz soru çekimleriyle ilgili uygulamalar yapar.
- Zarfların cümledeki işlevlerini fark eder, zarfları işlevlerine uygun olarak kullanır.
- Kelimeleri cümlede farklı görevlerde kullanır.

2. Fiillerin yapı özellikleriyle ilgili bilgi ve kuralları kavrama ve uygulama (7. Sınıf)

- Cümlede zaman kavramını belirleyen/destekleyen zarfları fark eder.
- Fiil kiplerinde zaman ve anlam kaymasının nasıl gerçekleştiğini kavrar.
- Fiil kiplerini farklı zaman ve anlamları ifade edecek şekilde kullanır.

3. Ek fiille ilgili bilgi ve kuralları kavrama ve uygulama (7. Sınıf)

- Zaman ve kip çekimlerindeki birleşik yapıların oluşumunda ek fiilin işlevini kavrar.
- Zaman ve kip çekimlerindeki birleşik yapıların işlevlerini ve kullanım özelliklerini kavrar.
- Zaman ve kip çekimlerindeki birleşik yapıları özelliklerine uygun biçimde kullanır.

4. Ek fiille ilgili bilgi ve kuralları kavrama ve uygulama (7. Sınıf)

- İsim türünden kelimelerin kip ve kişi açısından biçimlenerek çekimlenebildiğini kavrar.
- İsimlerin kip eki almasında ek fiilin rolünü kavrar.
- İsimlerin ek fiil aracılığıyla hangi kiplerde çekimlenebildiğini kavrar.
- Ek fiili işlevine uygun olarak kullanır.

5. Zaman ve kip çekimlerindeki birleşik yapıların özellikleriyle ilgili bilgi ve kuralları kavrama ve uygulama (7. Sınıf)

- Zaman ve kip çekimlerindeki birleşik yapıların oluşumunda ek fiilin işlevini kavrar.
- Zaman ve kip çekimlerindeki birleşik yapıların işlevlerini ve kullanım özelliklerini kavrar.
- Zaman ve kip çekimlerindeki birleşik yapıları özelliklerine uygun biçimde kullanır.

1. Fiilimsiler ile ilgili bilgi ve kuralları kavrama ve uygulama (8. Sınıf)

- Fiilimsiyle, fiil ve isim soylu kelimeler arasındaki farkları kavrar.
- Fiilimsilerin işlevlerini ve kullanım özelliklerini kavrar.

- Fiilimsileri özelliklerine uygun biçimde kullanır.
- Cümlede, fiilimsiye bağlı kelime veya kelime gruplarını bulur.

## 2. Cümleyle ilgili bilgi ve kuralları kavrama ve uygulama (8.Sınıf)

- Cümlenin temel öğelerini ve özelliklerini kavrar.
- Cümlenin yardımcı öğelerini ve özelliklerini kavrar.
- Cümlede vurgulanmak istenen ifadeyi belirler.
- Cümledeki fiillerin çatı özelliklerini kavrar.
- İsim ve fiil cümlelerini, anlam ve kullanım özelliklerine uygun biçimde kullanır.
- Kurallı ve devrik cümleleri, anlam ve kullanım özelliklerine uygun biçimde kullanır.
- Cümlelerin, yapı özelliklerini kavrar.
- Kalıplaşmış cümle yapılarının kuruluş ve kullanım özelliklerini kavrar.
- Cümlenin ifade ettiği anlam özelliklerini kavrar.
- Cümleler arasındaki anlam ilişkilerini kavrar.
- Cümleye hâkim olan duyguyu fark eder.

## 3. Anlatım bozukluklarını belirleme ve düzeltme (8. Sınıf)

- Cümlede anlatım bozukluğuna neden olan kullanımları belirler.
- Anlatım bozuklarını düzeltir.” ( MEB, 2006: 41-50).

# ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

## 2005 PROGRAMINDA FİİLİMSİ ÖĞRETİMİ

### 1. FİİLİMSİ

Türkçenin dil bilgisi ile ilgili incelemelerde fiilimsiler konusundaki tanım ve açıklamalar, fiilimsi sayılan fiil şekilleri- mastarlar, sıfat-fiiller, zarf-fiiler- üzerinde yoğunlaştığı için genellikle kısa ve yetersizdir. Fiilimsilerin benzer yönleri, farklılıkları ve diğer fiil şekillerinden ayrılan yönleri üzerinde pek durulmamıştır.

“Fiil kelimesinden benzerlik ve gibilik ifade eden –imsi ekiyle türetilmiş olan “fiilimsi” terimine karşılık Tahsin Banguoğlu, diğer gramer çalışmalarından farklı olarak “yatık fiiller”, Vecihe Hatipoğlu, “eylemsi”, Doğan Aksan da “eylemsiler” terimini kullanır. Osmanlıcada “fer’i fiil” terimiyle karşılanan fiilimsi terimine İngilizcede verbalia, Fransızcada “quasi- proposition” adları verilir.”(Üstüner, 200: 7).

Eylemsiler yan cümlecikler kurarak birleşik cümle oluşturur. Bu durum Türkçede anlatıma bir kıvraklık ve rahatlık kazandırır. Çünkü çoğu zaman bağlaçlar kullanılmadan eylemsiler yardımıyla kısa cümleler kurulur. “Fiilimsiler bir anlatım gücü ve kıvraklığı kazandırır, anlatılacakları kısa yoldan aktarmayı sağlar. Bu özellik hemen hemen başka dillerde hiç yoktur.” (Hengirmen, 200: 248). Banguoğlu fiilimsiler için “yatık fiil” ifadesi kullanarak şunları ifade eder:

“Fiillerin isimleşmiş şekilleri sayılan yatık fiiler fiil kişi ekleri almazlar ( fakat ad olarak iyelik ekleri alanları vardır) ve anlamca tamamlanmamış bir yargıya yüklem olurlar. Dilde ad, sıfat ve zarf işleyişinde görülen yatık fiilleri öbür fiil üremelerinden ayıran vasıf da onların sözdizimindeki bu özel işleyişleri, yani tamam olmasa da bir yargıya yüklem olabilmeleridir. ” ( Banguoğlu, 2004: 419).

Hengirmen Türk Dil bilgisi kitabında eylemsilerin genellikle iki türlü görev üstlendiklerini söylemektedir: (Hengirmen, 2003: 248).

1. Bazı eylemsiler ad, sıfat, belirteç gibi ad soylu sözcüklerin görevlerini yapar:

Ad: Çalışmak insanları başarıya götürür.

Okuma, insanın ruhunu zenginleştirir.

Sıfat: Kızarmış patates ister misiniz?

Gittiğimiz ülkede pek çok tanıdık dostumuz var.

Belirteç: Çevreye bakarak yürüyordum.

Küçük çocuk annesinde ayrılırken çok ağladı.

2. Eylemsiler yan cümleler kurarak bileşik cümleler oluşturur. Bu durum Türkçede anlatıma büyük kıvraklık ve rahatlık kazandırır. Çünkü çoğu zaman bağlaçlar kullanılmadan eylemsiler yardımıyla kısa cümleler kurulur. Genellikle ulaç ve ortaçların üstlendikleri görevlerle kurulan bu cümleler, başka dillerde bağlaçların yardımıyla kurulur. Türkçede bu özelliğe şu örnekler verilebilir:

Adam dün evi kiraladı ve parayı ödedi.-----Dün evi kiralayan adam parayı ödedi.

Nurten Hanım gazetesini okudu ve uyudu.----Gazetesini okuyup uyudu.

Kemal Bey manava gitti ve üzüm aldı.-----Manava giderek üzüm aldı.

Fiilimsilerin bir kelime türü olarak genel özellikleri kaynaklarda (Kangal, 2005: 132, Hengirmen, 2003: 249, Koç, 1996: 388, Ediskun, 1999: 246 ) şu şekilde açıklanmaktadır:

- Fiilimsiler adların ve ad soylu sözcüklerin tüm özelliklerini gösterir. (Hengirmen, 2003: 249).
- Fiilimsilerin kip ve şahıs ekleri yoktur, bu nedenle çekimli fiil olarak değerlendirilemezler.( Koç, 1996: 388 ).
- Fiilimsiler, sözcük türü olarak fiilden türemiş isim olarak değerlendirilmektedir. Fiillerin isim halini almış şekilleridir (Kangal, 2005: 132 ).

Balayında Karadeniz'e gitmeyi düşünüyoruz.

Git-mek-i: Burada fiilimsinin aldığı ek hâl ekidir. Çünkü fiilimsiler fiillikten çıkmış, isim görevinde kullanılmıştır, bu nedenle kip eki almazlar.

- Fiilimsiler, yapı bakımından fiilden türemiş isim niteliğinde oldukları için isim çekim eklerini alabilirler:( Kangal, 2005: 132 ).

Bakışların beni rahatsız ediyor.

Bak-ış-lar-(1)n bak- fiilinden türemiş bu fiilimsi, hem çokluk hem 2. Tekil kişi iyelik eki almıştır.

- Fiilimsiler, bir cümlede fiil gibi yüklem olmazlar; fakat isim görevini üstlendiklerinde isim soylu sözcükler gibi ek fiil olarak cümlenin yüklemi olabilirler. ( Kangal, 2005: 132 ).

✓ Dünyanın en güzel şeyi duygularını yazıya dökmektir.

Burada dök- fiil kökü –mek ekini alarak fiilimsi olmuştur. Cümlenin sonunda –dir ek fiilini alarak yüklem olmuştur.

- Fiilimsiler isimler gibi isim hâl eklerini, fiiller gibi olumsuzluk ekini ve çatı eklerini alabilirler.( Kangal, 2005: 132 ).

✓ Hayatta karşılaştığım olumsuzlukları görmemeyi ve gördürtmemeyi çok isterdim.

Karşılaş-tık-(1)m derken fiilimsinin isim gibi aitlik eki almış olduğu görülmektedir.

Gör-me-me-(y)i derken –me olumsuzluk ekini ve –i belirtme hâli ekini almış olduğu görülmektedir.

Gör-dür-t-me-me-(y)i derken hem çatı eki hem olumsuzluk eki hem de hâl eki alarak isim gibi kullanılsa da tüm bu ekleri alabildiği görülmektedir.

✓ Baharda açan çiçekler ne güzel kokar! (yüklem)

Bu cümlede yüklem dışındaki fiil köklü kelime, aç- fiil köküdür.

Aç-an kelimesi aç- fiil köklü olup cümlede çiçekleri niteleyen sıfat görevinde kullanılmıştır.

✓ Okuldan eve koşa koşa geldim. (yüklem)

Bu cümlede yüklem dışında fiil köklü kelimeler koş-a koş-a ikilemesindeki koş- fiil köküdür.

- Fiilimsiler, tümce kurdukları zaman, çekimli eylem (yüklem) gibi özne, tümleç ve olumsuzluk eki alırlar; sınırlı ölçüde de olsa zaman kavramı verirler. (Koç,1996:388).
- Genellikle çekimleri yoktur. Çekimleri olmadığı için, kurallı cümle sonunda bulunamazlar. Ancak bir ek-fiil ulandığı zaman, cümle sonunda bulunabilirler. ( Ediskun, 1999: 246).

Fiilimsiler üçe ayrılırlar:

1-İsim fiiller (ad eylem / mastarlar)

2-Sıfat-fiiller (sıfat eylem / ortaçlar)

3-Zarf-fiiller (bağ- fiiler / ulaçlar )

### 1.1. İSİM FİİL

Hem ad, hem eylem görevinde bulunan sözcüğe adeylem denir. (Gencan, 2001: 413). Ergin isim- fiiler için “ partisip” ifadesi kullanarak isim fiileri şu şekilde ifade etmektedir: “ partisifler nesnelere hareket vasıflarını karşılayan fiil şekilleridir. Partisiflerin asıl isimlerden farkı nesneyi hareketine göre adlandırması, onu asıl varlığı ile şu veya bu kalıcı vasfı ile değil, hareketi ile ifade etmesidir. Partisiplere fiillerin isim şekilleri, kısaca isim fiil diyebiliriz.”( Ergin, 2006: 333). Eylemlerin adını bildiren, tümleç olan ve ad gibi kullanılan sözcüklere eylemlilik (mastar) denir. Ediskun da (1999: 247) isim fiili şöyle tanımlar: “Bir yandan bir eylem oldukları için isim, öbür yandan da özne, nesne, tümleç aldıkları için fiil olan kelimelerdir.” “Eylemlilikler adların ve ad soylu sözcüklerin tüm özelliklerini gösterir. Cümle içinde özne ya da tümleç olarak kullanılırlar. Ad durum eklerini, çatı eklerini ve olumsuzluk eklerini alır. Eylemlilikler, zaman küplerine bağlı değildirler. Eylem çekimine girmez. Bu yönleriyle de eylemlerden ayrılır.” (Hengirmen, 2002: 249). Hengirmen mastarların türlerini aldıkları ekler göre ayrı başlıklar halinde ele almaktadır. Eylemlilik ekleri başlığı altında; –mak ( -mek ), -ma ( -me ), -ış ( -iş, -uş,-üş ) incelemiş ve bu eklerin kullanıldığı cümlelere yer vermiştir. Başka bir başlık altında eylemlerden oluşturulan ikilemelere değinmiş ve şu örnek cümleleri kullanmıştır.

### **Eylemliklerden ikilemeler**

“Bazı eylemliklerden ikilemeler yapılır:

Adam bir türlü bıkmak usanmak bilmiyordu.

Artık yalvarmak yakarmak boşunaydı.

Arabaları değiş tokuş yaptık.

Müdürün konuşması bitmek tükenmek bilmiyordu.” (Hengirmen, 2002: 251).

Eylemlerin belli eklerle oluşarak ad görevinde kullanılan biçimlerine eylemlik diyoruz. (Atabey- Özel- Kutluk, 2003: 224). Adeylem olarak da bilinen isim filer sözcüklere –mek, -me,- iş ve –meklik eklerinin getirilmesiyle oluşur. İsim filer isimler gibi hal ekleri alırlar ve isimler gibi isim tamlamalarında tamlayan görevini üstlenebilirler.

### **1.2. SIFAT FİİL**

Eylemin sıfat olarak kullanılmasına *ortaç* denir. “ Türkiye Türkçesinin ve genel olarak Türkçenin yapı, sözdizimi ve anlatım yolları açısından önemli bir özelliği, ortaçların varlığı ve sık kullanımlarıdır.( Atabey, 1983: 266). Ortaçlar bazen ad olarak da kullanılır. Ortaçlar çatı eklerini alır, olumsuz ve edilgen biçimleri yapılır ve zaman kavramı taşır. Bu nedenle diğer sıfatlardan ve eylemliklerden ayrı özellikler gösterir. Ortaçlar bağlı buldukları zaman göre üçe ayrılır:

Geniş zaman ortacı

Gelecek zaman ortacı

Geçmiş zaman ortacı

Geniş zaman ortacı: -ar (-er,-ır.-ir.-ur,-ür)

-an (-en)

-ıcı (-ici, -ucu,-ücü)

Geniş zaman eki –r eki aynı zamanda geniş zaman ortacı yapar. Eylemin ortaç görevi yapabilmesi için bir adım önüne gelerek sıfat görevini üstlenmesi gerekir. Bu ortaç genellikle geniş zaman ortacının olumsuzu –maz, -mez, ekiyle yapılır:

çalmak-----çalar saat



Akmak-----akarsu

Dönmek-----döner kebab

Gölmek-----güler yüz

Erken uyanmak için çalar saati kurdum.

Türkiye’de, özellikle Antalya yöresinde pek çok akarsu vardır.

Bu akşam lokantada döner kebab yiyeceğiz.

Güler yüzlü insanları herkes sever.

-an (-en)

Bu ekle yapılan ortaçlar genellikle geniş zaman ve şimdiki zaman da durum anlamı verir. Olumsuzu –ma (-me) ekiyle yapılır.

Dün büroya gelen adamı tanıyor musun?

Dünyada çalışan kadınların sayısı her geçen gün artıyor.

Dedikodu yapmayan insanlar, sevilen insanlardır.

-ıcı (-ici,-ucu,-ücü)

Size sevindirici haberlerim var.

Geçici hevesler yüzünden yaşamınıza zarar vermeyin.

Dün akşam düğünde doyurucu yemekler yedik.

Sizlere üzücü haberler vermek istemem.

**Gelecek Zaman Ortacı: -acak (-ecek)**

Gelecek zaman ortacı, gelecek zaman eki –acak(-ecek) ile yapılır. Gelecek zaman ortacının olumsuzu –ma(-me) eklerini alır.

Kırmak-----kırılacak eşya

Okumak-----okunacak kitap

Bitmek-----bitecek iş

Postalamak----postalanacak mektup

Lütfen paketlere dikkat edin, içinde kırılacak eşyalar var.

Okunacak kitapları kendi odama aldım.

Okunmayacak kitapları kütüphaneye verdim.

Bitecek işlerle uğraşın, bitmeyecek işlerle uğraşıp vakit kaybetmeyin.

Yarın postalanacak mektupların hepsini bugün yazın.

### **Geçmiş Zaman Ortacı**

Geçmiş zaman ortaçları genellikle geçmiş zaman anlamı verir ve olumsuzları  
-ma (-me) ekiyle yapılır.

-dık (-dik, -duk, -dük)

Tanımak-----tanıdık kadın

Bilmek-----bildik biri

Okumak---- okuduk kitap

Görmek-----gördüğüm adam

Siz benim yıllardan beri tanıdığım bir kadınsınız.

Tanımadığım insanlarla samimi olmayı hiç sevmem.

Dünkü adamın adını hatırladım ama bana bildik biri gibi geldi.

Bilmediğiniz insanlara sırrınızı söylemeyiniz.

Okuduğunuz kitapları arkadaşlarınıza veriniz.

Okumadığınız kitaplar hakkında önce bilgi edininiz, sonra okuyunuz.

Bu sabah gördüğüm kadın ünlü bir film yıldızıymış.

Göremediğim, bilmediğim şeyler hakkında fikir yürütemem.

### **-miş (-miş, -muş, -müŝ)**

yazılmak-----yazılmış mektup

bitmek-----bitmiş iş

okumak-----okunmuş kitap

görölmek-----görölmüş olay

Yazılmış mektupları bana getirin.

Yazılmamış mektupların hepsini tamamlayın.

İŝçilere bitmiş işin ücretini ödeyin.

Bitmemiş işlerin ücretini ödemeyin.

Önad gibi kullanılabilen eylemsilere ortaç denir. (Koç,1996:391).Ortaçlar zaman kavramı taşır, değişik çatılara girer, olumsuzluk eki alırlar.

- ✓ Güler yüz
- ✓ Döner merdiven
- ✓ Çalar saat gibi...

Ancak kişi kavramı taşımaz. Bu yönüyle diğer sıfatlardan ve eylemliklerden ayrı özellikler gösterir. Ortaçlar cümlede genellikle sıfat görevinde, adları niteleyen ya da belirten sıfat tamlamalarında kullanılırlar. Türkçede sıfat fiiller fiil kök ve gövdelerine -dık, (-ı/a)r, -maz, -mış, -an, -acak, -ası, eklerinin getirilmesiyle oluşturulur.

- ✓ Tanıdık kişi
- ✓ Bilmiş çocuk
- ✓ Güler yüz gibi...

### 1.3. ZARF FİİL

Türkiye Türkçesinde eylemden türeyen, ancak tümce içinde çoğunlukla belirteç görevini yapan sözcüklere ulaç denir. (Atabey- Özel- Kutluk, 2003: 235 ).

“Eylemden türeyen ve belirteç görevini yapan sözcüklere ulaç denir. Ulaçlar eylem çekimine girmez, kişi kavramı taşımaz. Ulaçlar, cümlede belirteç olarak tümleç görevini üstlenirler. Bu yönleriyle ortaçlardan ayrılırlar.” (Hengirmen, 2002: 249). Ergin’in “gerundium” olarak ifade ettiği zarf- fiil tanımı şu şekildedir:

“ Gerundiumlar hareket hâli ifade eden fiil şekilleridir. Bunlar ne fiil gibi şekle, zamana, şahsa bağlanmış bir hareket, ne de partisipler gibi nesne ifade ederler. Gerundiumlar şahsa ve zamana bağlanmayan mücerret bir hareket hâli karşırlar. Hal ve durum karşılayan kelimelere zarf diyoruz. şu halde gerundiumlar fiilerin zarf şekilleridir. Onun için partisipe isim fiil dediğimiz gibi, gerundiuma da zarf fiil diyebiliriz.”( Ergin, 2006: 338).

Ulaçların kullanım alanları daha geniştir. Ulaçlar anlamları yönünden beş bölüme ayrılır:

- Bağlama ulaçları
- Durum ulaçları
- Zaman ulaçları
- Sebep ulaçları
- Kıyaslama ulaçları

**a. Bağlama Ulaçları:** “Bağlama ulaçları genellikle eylemin belirttiği bir işi başka eyleme bağlar ve iki işin birbiri ardınca, aynı zamanda yapıldığını gösterir. Bağlama ulaçları, çoğu zaman **ve** bağlacının yerine kullanılır.”

**-p (-ıp, -ip, -up, -üp)**

Şapkasını aldı ve gitti.-----Şapkasını alıp gitti.

Gazetesini okudu ve yattı.-----Gazetesini okuyup yattı.

Arabaya bindi ve gitti.-----Arabaya binip gidip.

Çocuk süt içti ve uyudu.-----Çocuk süt içip uyudu.

Bütün yıl boyunca derslerine çalışıp sınavı başarıyla verdi.

Babam çok okuyup, az konuşmayı severdi.

Polisler hırsızı yakalayıp karakola götürdüler.

Yaşlı kadının elinden tutup karşıya geçirdim.

Bağlama ulaçının olumsuz -ma (-me) ekiyle yapılır:

Gelip-----gelmeyip                      bilip-----bilmeyip

Gidip-----gitmeyip                      görüp-----görmeyip

Verip-----vermeyip                      okuyup-----okumayıp

Bağlama ulaçları ikileme oluşturur:

Bana bakıp bakıp güldüler.

Güzel kadına dönüp dönüp baktılar.

Çiftlikte yiyip içip eğlendiler.

Bir hafta boyunca yatıp kalkıp hep bu işi düşündük.

**b. Durum Ulaçları:** “Eylemin belirttiği işin durumunu gösterir. Durum ulaçları diğer bağlaçlar gibi genellikle bağlama görevi de yapar. Durum ulaçlarının pek çok çeşidi vardır. Bunlardan başlıcaları şunlardır:

**-arak (-erek)**

Çocuk ağlayarak vitrindeki bütün oyuncakları istiyordu.

Yaşlı adam, bana gülerek baktı ve sigarasını yaktı.

Hızlı yaşayarak erken ölmek istemem.

İnsanlar sağlıklarına dikkat ederek ömürlerini uzatabilirler.

Eşimle eskilerden konuşarak uzun süre yürüdük.

Bu ulaçların -araktan(-erekten) biçimi de vardır:

Ağlayaraktan, gülerekten, bakaraktan... gibi.

Ağlayaraktan eve gitti.

Gülerekten bana baktı.

Vitrinlere bakaraktan saatlerce oyalandı.

**-a...-a (-e...-e), (-e...-a)**

Küçük kardeşim ağlaya ağlaya eve geldi.  
Sirkte palyaçonun yaptıklarına güle güle bir hal olduk.  
Musluk bozulmuş, sular aka aka evin her tarafını berbat etmiş.  
Sarhoş adam düşe kalka yürümeye çalışıyordu.  
Düğünden sonra güle oynaya evlerimize gittik.

### **-madan (-meden)**

Bu adamla konuşmadan sakın karar vermeyiniz.  
Sizinle görüşmeden geri dönmek istemiyorum.  
Gözleri yaşlıydı. Bana bakmadan konuşmaya çalışıyordu.  
Parayı almadan bu işi yapmamız mümkün değil.  
Düşünmeden konuşmayın, görmeden karar vermeyin.  
Sakın bilmeden bir iş yapmayın.  
Hava kararmadan yola çıkalım.  
Şemsiye almadan evden çıkma.  
Güneş doğmadan uyandım.  
Okula gitmeden tüm ödevlerimi yaptım.  
İşini bırakmadan iyi düşün.

-meden eki genellikle önce sözcüğü ile birlikte kullanılır:

Yatmadan önce bir duş alsan iyi olur.  
İyi bir iş bulmadan, güzel bir ev almadan önce evlenmek istemiyorum.  
Eşinden ayrılmadan önce iyi düşün.  
Bu ulaç ekinin –maksızın (-meksizin) biçimi de vardır:

Bakmaksızın, görmeksizin, düşünmeksizin, konuşmaksızın... gibi.

### **-ken**

-ken eki ünlü uyumuna uymaz. Durum ve zaman kavramları taşır.

Okula giderken bir gazete aldım.  
Ders dinlerken başka işle meşgul olmayınız.  
Televizyona bakarken gözlerim ağrıyor.  
İnsanlar yaşarken zamanı iyi değerlendirmelidirler.

-ken eki bazı ortaçlarla birlikte kullanılır:

Bize gelecekken birden vazgeçti  
İstanbul'a gitmişken kendine yeni bir araba satın al.

İşler hazır bitmişken biraz uyumak istiyorum.

Bu kötü olaya üzülecekken seviniyorsunuz.

**-dığı (-diği, -duğu, -düğü)**

Bu ek, durum ve karşıtlık kavramı veren ulaçlar yapar:

Erol, çok çalıştığı halde sınavı başaramadı.

Serpil, bana söz verdiği halde geziye gelmedi.

Hamdi Bey, bilmediği halde her işe karışıyor.

O büyük insan, çok güçlü olduğu halde gücünü asla kötüye kullanmadı.

Gülser, her şeyi gördüğü halde bir türlü gerçeklere inanmak istemiyor.

Süleyman Bey, arabası olduğu halde her gün işe yürüyerek giderdi.

**c. Zaman Ulaçları:** “Zaman ulaçları, eylemin belirttiği işin yapılacağı zamanı gösterir. Bu nedenle de eylemi zaman yönünden etkileyen belirteçler oluşturur. Genellikle zaman ulaçları eylemin belirttiği işin durumunu da gösterir. Bu bakımdan zaman ulaçlarının çoğu, zaman kavramının yanı sıra durum kavramlarını da verir.”

Başlıca zaman ulaçları şunlardır:

**-diğında (-dığı zaman)**

Parayı aldığımda size borcumu ödeyeceğim.

Yeşim geldiğinde ona her şeyi söyleyeceğim.

Bu kitabı okuduğunda çok şey öğreneceksin.

Yarın Gülser’ i gördüğümde paketi ona veririm.

İstanbul’a gittiğimizde bütün müzeleri gezdik.

Bu işe başladığımızda çok az paramız, ama büyük umutlarımız vardı.

Ulaç eki –diğında genellikle –dığı zaman ekiyle aynı anlamı verir.

Parayı aldığımda size borcumu ödeyeceğim.

Parayı aldığı zaman size borcumu ödeyeceğim.

Yeşim geldiğinde ona her şeyi söyleyeceğim.

Yeşim geldiği zaman ona her şeyi söyleyeceğim.

**-dığı sırada (-dığı zaman):** Ulaç eki –dığı sırada genellikle –diğında, -dığı zaman ekiyle aynı anlamı verir.

Tam sokağa çıktığımız sırada, kar yağmaya başladı.

Okula gittiğimiz sıralar, bir kitapçıda çalışıyordum.

Ders çalıştığım sırada, kapının zili çaldı.

Yağmur yağdığı sırada hiçbirimizin şemsiyesi yoktu.

**-dıktan (-dikten, -duktan, -dükten) sonra: Bu ek ünlü ve ünsüz benzeşmesine uyar.**

Trenden indikten sonra, bir gazete aldım.

Ayşen, duş aldıktan sonra uyudu.

Bu akşam yemek yedikten sonra, yürüyüşe çıkacağız.

Tatilden döndükten sonra, kendimizi çok daha genç hissettik.

Yağmur yağdıktan sonra, hava yeniden açtı.

Ahmet iyileştikten sonra, aynı işte yeniden çalışmaya başladı.

Bazen –dıktan sonra eki kısaltılarak sonra biçiminde söylenebilir.

Yemek yedikten sonra yürüyüşe çıkacağız.-----Yemekten sonra yürüyüşe çıkacağız.

**-alı (-eli) :** Bu ek genellikle ikileme sözcüklerle kullanılır.

Müdür oldu olalı kendini bir şey sanıyor.

Sen gittin gideli dünya bana cehennem oldu.

Annemi görmeye geleli bir hafta oldu.

Kendimi bildim bileli bu işte çalışıyorum.

Bu kitabı okudum okuyalı çok değiştim.

Ben kendimi bildim bileli bu evde hep böyledir.

Seni gördüm görelili seviyorum.

-alı eki bazen –alı beri, -den beri ekinin verdiği anlamı verir.

Seni gördüm görelili seviyorum.

Seni görelili beri çok seviyorum.

Seni gördüğümünden beri seviyorum.

**-ınca (-ince, -unca, -ünce) :**

Yaz gelince hep birlikte tatile çıkarız.

Köşeyi dönünce pastaneyi görürsün.

Ankara'ya gelince, lütfen bize de uğrayın.

Hasta olunca, hemen doktora gitmelisiniz.

Seninle evlenince, dünyanın en mutlu insanı olacağım.

Sorunlar büyüyünce, iş yerini kapatmak zorunda kaldık.

-ınca eki genellikle –dığı zaman ekinin anlamını verir:

Kış gelince kayak yaparız.

Kış geldiği zaman kayak yaparız.

Seni görünce içime huzur doluyor.

Seni gördüğüm zaman içime huzur doluyor.

**-incaya kadar:**

Bu iş bitinceye kadar burada kalacağız.

Ölünceye kadar seni seveceğim.

Otobüs gelinceye kadar seni burada bekleyeceğim.

Bu işi başarıncaya kadar hep birlikte çalışacağız.

Evleninceye kadar bu işte çalışacağım.

Çocuğumuz oluncaya kadar bol bol gezmeyi düşünüyoruz.

Annem iyileşinceye kadar hastanede kalacak.

Güneş batıncaya kadar çalıştık.

Yaş on sekize gelinceye kadar araba kullanamazsın.

**-r... maz (-r... mez) :**Eylemin belirttiği işin kısa süre içerisinde acele olarak yapıldığını belirtir:

Telgrafını alır almaz hemen buraya geldim.



Okulu bitirir bitirmez hemen kendimde bir iş bulacağım.

Mektubu yazar yazmaz postaya veririm.

Bu yaz evlenir evlenmez hemen tatile çıkacağız.

Sizi görür görmez beynimden vurulmuşa döndüm.

Babam kapıdan girer girmez hemen annemi sordu.

Sınavdan çıkar çıkmaz hemen annemi aradım.

Hırsız arabama biner binmez hızla uzaklaştı.

**ç. Sebep Ulaçları: Eylemin** belirttiği işin hangi nedenden dolayı olduğunu gösteren ulaçlara sebep ulaçları denir. Başlıca sebep ulaçları şunlardır:

Sebep ulaçları yapan eklerin yerine ya da yanında genellikle için, dolayı gibi sözcükler kullanılır.

Param olmadığından araba alamıyorum.

Param olmadığı için araba alamıyorum.

Param olmadığından dolayı araba alamıyorum.

Sizi çok beklediğimden dolayı özür dilerim.

Sizi çok beklediğim için özür dilerim.

Yaşlandığımdan artık gözlerim zor görüyor.

Yaşlandığımdan dolayı gözlerim zor görüyor.

Yaşlandığım için gözlerim zor görüyor.

**-maktan (-mekten):**

Yaşamaktan büyük bir zevk alıyorum.

Adamın sözlerine gülmekten katıldık.

Bu konuda düşünmekten yoruldum.

Akşama kadar yürümekten, gezmekten yorulmadınız mı?

**d. Kıyaslama Ulaçları:** Birden çok eylemin belirttiği işler arasında nicelik ve nitelik yönünden kıyaslama yapan ulaçlara kıyaslama ulaçları denir. Bu kıyaslamalar

bazen gerçek, bazen de kuramsal olabilir.Kıyaslama ulaçları yapılırken genellikle gibi ve kadar ilgeçleri kullanılır.

İşler düşündüğüm gibi gitmedi.

Her şeyi sizin istediğiniz gibi yaparız.

Geldikleri gibi giderler.

Ali Bey, umduğum gibi bir adam değilmiş.

Onu sevdiğim kadar saygı da duyuyorum.

İşler, sandığım kadar kolay olmadı.

İsteddiğiniz kadar burada kalabilirisiniz.

Tabaklarınıza yiyebileceğiniz kadar yemek alınız.

Lütfen, benden ödeyebileceğiniz kadar borç isteyiniz.

Tiyatroda, Elif'i görmemiş gibi davrandım.

Biraz oturduktan sonra kalkıyor gibi yaptım.

Bana sanki hiçbir şey olmamış gibi davrandı.

Zarf fiiller cümlede çoğunlukla sözcükler arasında ilgi kurarlar, bağlayıcı olma gibi bir özellikleri bulunduğundan Türkiye Türkçesinde özne, tümleç ve yüklem oluşlarına rastlanmaz. Zarflar cümlede eylemin nasıl olduğunu, durumunu, yerini ve zamanını belirtirler. Zarf fiiller de eylemi bu yönüyle etkiler. Bu bakımdan zarf fiilleri zaman ve durum zarf fiili ayırmak mümkündür.

# DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

## 1. BULGULAR VE DEĞERLENDİRMELER

Fiilimsiler Türkçeye bir anlatım gücü ve kıvraklığı kazandırır. Anlatılacakları, kısa yoldan aktarmayı sağlayan bir özellik kazandırması bakımından fiilimsilerin kullanılması dilin inceliklerinden yararlanmada önemli bir seçenektir. Fiilimsiler birkaç duyguyu, birkaç isteği, birkaç düşünceyi ya da bunların her çeşidinden bir ikisini bir cümle içinde anlatma kolaylığı sağlar. Fiilimsi kullanmak demek, bir eylemi veya bir durumu başka bir eyleme bağlayarak anlatmak demektir. Bu yapılar dilbilgisinde birleşik cümle olarak değerlendirilmektedir. Birleşik cümleler ya uzun ya da uzatmaya müsait cümlelerdir.

Ankara ilinin Çamlıdere ilçesinde bulunan Merkez Atatürk Ortaokulunda eğitim görmekte olan 54 öğrenciye ait 216 ödev incelenmiştir. Öğrenciler yazılı anlatım türlerinden düzeylerine uygun olan anlatım türleri ( öykü, deneme, anı ve gezi yazısı) öncelikle öğrencilere özellikleri hatırlatılmak şartıyla belli bir konu belirlenerek tüm öğrencilerin bu konu ve belirlenmiş türle yazı yazmalarını sağlanmıştır.

Aşağıdaki tablo öğrencilerin yazdıkları yazılı anlatım türlerinin arkasında yer alarak, yazılı olan kâğıtlarda yer alan cümlelerden veri toplanmak üzere hazırlanmıştır. Tabloda yazılı anlatım türünün hangi öğrenciye ait olduğu, öğrencinin hangi okulda eğitim gördüğü, öğrencinin her iki dönemin ortalamasını içeren Türkçe notu, ağırlıklı ortalaması, her iki dönemde okuduğu toplam kitap sayısı, yazıyı hangi türde yazmış olduğu, yazısında toplam kaç cümle kurduğu, bu cümlelerde kullandığı kelimelerin çeşidinin ne oldu teker teker incelenmiş, değerlendirmede asıl önemli olan fiilimsi sayısı, çeşidi ve toplamına yer verilmiştir.

**Tablo 3:** Yazılı Dokümanlarda Yer Alan Veriler Tablosu

Öğrencinin Adı ve Soyadı:		
Okulu:	Sınıfı:	Numarası:
Türkçe Notu:	Ağırlıklı Ortalaması:	Okuduğu Kitap Sayısı:
Yazılı Anlatımın Türü:		
Toplam Cümle Sayısı	Toplam Çeşit Sözcük Sayısı	Toplam Fiilimsi Sayısı
İsim Sayısı:	Zamir Sayısı:	Sıfat Sayısı:
Zarf Sayısı:	Edat Sayısı:	Bağlaç Sayısı:
Ünlem Sayısı:	Fiil Sayısı:	Ek Fiil Almış İsim Sayısı:
İsim Fiil Sayısı:	Sıfat Fiil Sayısı:	Zarf Fiil Sayısı:
Toplam Bozuk Cümle Sayısı:		
İsim Fiile Bağlı Bozuk Cümle:	Sıfat Fiile Bağlı Bozuk Cümle:	Zarf Fiile Bağlı Bozuk Cümle:
Sonuç:		

Bu tablonun hazırlanma amacı ödevlendirilen öğrencilerin dokümanlarında yer alan verileri teker teker inceleme imkânı bulmak ve bu veriler aracılığıyla yeni tablolar oluşturabilmektir.

Aşağıda yer alan tabloda öğrencilerin yazılmış olan anlatım türünün ne olduğu, hangi okulda eğitim gördüğü ve kaçınıcı sınıf olduğu başta belirtmek üzere, her öğrencinin ayrı ayrı adı soyadı, cinsiyeti, numarası, Türkçe dersi ağırlıklı not ortalaması, dönem sonu genel not ortalaması, her iki dönemde okudu toplam kitap sayısı, yazıda yer alan toplam cümle sayısı, her cümlede teker teker incelenmek üzere kullanılmış olan toplam çeşit sözcük sayısı ( isim, zamir, sıfat, zarf, edat, bağlaç, ünlem, fiil, ek fiil almış isim sayı) incelenmekle birlikte, diğerleri içinde oranı incelenen fiilimsi sayısı ve her fiilimsi türleri ayrı ayrı belirtilerek toplam sayılarına yer verilmiştir.

Bu verilerden yola çıkarak hangi sözcük türünün öğrenciler tarafından daha çok kullanıldığı, bu sözcük türlerinin içinde fiilimsilerin oranın ne olduğu ve hangi fiilimsi türlerinin incelenen yazılı anlatımda daha çok kullanıldığı bilgilerine ulaşmak mümkün olacaktır. Öğrencilerin dönem sonu not ortalamalarının kullandığı sözcük sayısı ve bu sözcük türleri arasında fiilimsi sayılarıyla bir orantı olup olmadığını da görmek mümkün olacak ve Türkçe başarısının öğrencinin yazılı anlatımda kendisini ifade edebilme beceresi arasında bir bağlantı olup olmadığı incelenerek bu sonuç doğrultusunda öğrencilerin başarısını artırmada izlenebilecek farklı yöntemler ortaya koymada yardımcı olunabilecektir.

Yine aynı tabloda her öğrencinin toplamda okuduğu kitap sayısı yer almaktadır. Bu veri ışığında öğrencinin okuduğu kitap sayısı ile kendisini yazılı anlatımda daha fazla sözcük türüyle ifade edip edemediğini ve kullandığı sözcük türleri arasında fiilimsilerin oranının ne olduğu görmek mümkün olacaktır. Çok fazla sözcük türü kullanan öğrencinin kendisini ifade etmede zorlanmayacağı göz önünde bulundurulursa, fazla sayıda kitap okumuş olan öğrencinin de diğerlerine oranla daha fazla sözcük türü ve fiilimsilerden daha fazla yararlanmış olması gerektiği varsayılarak bunun ne derece doğru bir varsayım olduğuna bu tablo aracılığıyla ulaşmak mümkün olacaktır.

**Tablo 4: Anı Türündeki Dokümanların Verileri**

Yazılı Anlatımın Türü:		Anı																									
Okulun Adı:		Merkez Atatürk Ortaokulu																									
Sınıfı:		8																									
Sıra	Öğrencinin Adı Soyadı	SBS Puanı	Cinsiyeti	Numarası	Türkçe Dersi Ağırlıklı Not Ortalaması	Dönem Sonu Genel Not Ortalaması	Toplam Okuduğu Kitap Sayısı	Toplam Cümle Sayısı	Toplam Çeşit Sözcük Sayısı	Toplam Fıllimsi Sayısı	İsim Sayısı	Zamir Sayısı	Sıfat Sayısı	Zarf Sayısı	Edat Sayısı	Bağlaç Sayısı	Ünlem Sayısı	Fıll Sayısı	Ek Fıll Almış İsim Sayısı	İsim Fıll Sayısı	Sıfat Fıll Sayısı	Zarf Fıll Sayısı	Toplam Bozuk Cümle Sayısı	İsim Fıllı Bağlı Bozuk Cümle Sayısı	Sıfat Fıllı Bağlı Bozuk Cümle Sayısı	Zarf Fıllı Bağlı Bozuk Cümle Sayısı	Sonuç
1	Ebubekir Horat	357.303	E	87	4	70	4	34	201	20	80	8	34	12	3	7	0	28	6	5	6	9	0	0	0	0	
2	Ahmet Ekiciler	326.689	E	263	3	59	5	22	92	2	34	4	13	7	1	9	0	16	6	0	1	1	0	0	0	0	
3	Murat Halis Alkan	330.945	E	264	3	75	5	20	117	4	54	6	12	8	0	13	0	18	2	1	0	3	0	0	0	0	
4	Musa Başaran	346.925	E	265	3	51	6	21	119	13	33	4	14	6	1	6	0	20	1	2	2	9	0	0	0	0	
5	Elif Büşra Ayrancı	329.925	K	266	4	64	10	42	204	23	67	11	21	13	6	9	0	39	8	4	7	11	0	0	0	0	
6	Esra Coşkun	531.962	K	267	5	96,9	21	45	245	20	85	19	30	18	0	28	0	40	5	4	4	12	0	0	0	0	
7	Murtaza Akyol	314.166	E	268	3	68	5	48	180	14	76	7	17	6	0	9	0	46	2	2	0	15	0	0	0	0	
8	Elife İset	325.940	K	269	4	72	6	31	154	15	39	7	11	21	1	15	0	26	5	9	2	4	0	0	0	0	
9	Velat Akar	Girmedi	E	270	1	46	4	22	101	12	37	6	11	7	2	4	0	20	2	3	1	8	0	0	0	0	
10	Yazgül Dönmez	329.897	K	271	3	64	5	33	202	28	82	5	17	17	3	22	0	31	2	5	13	10	0	0	0	0	
11	Münevver Eyleneoğ	359.698	K	273	4	77	8	21	110	6	40	11	14	7	1	10	0	19	2	0	2	4	0	0	0	0	
12	Erdem Topaloğlu	487.348	E	273	5	76	6	42	197	21	59	9	19	13	5	8	0	33	9	3	5	13	0	0	0	0	
13	Veysel Acar	311.097	E	274	2	57	26	19	106	8	44	3	15	4	2	3	0	18	1	1	2	5	0	0	0	0	
14	Hasan Koçak	Girmedi	E	276	1	41	3	25	88	3	27	3	13	11	0	6	0	24	1	0	0	3	0	0	0	0	
15	Şerike Çiçekçi	564.637	K	277	5	96,8	4	26	137	19	57	2	13	13	0	7	0	22	4	6	3	10	0	0	0	0	
16	Mehmet Yalçın	Girmedi	E	278	1	41	3	24	70	1	30	8	6	6	2	3	0	22	2	0	0	1	0	0	0	0	
17	Sefa Aksoy	410.490	E	279	3	58	4	29	100	7	31	6	10	9	2	6	0	24	5	1	2	4	0	0	0	0	
18	Şevval Harmancı	285.694	K	280	2	56	6	24	103	10	33	9	6	14	0	7	0	24	0	2	1	7	0	0	0	0	
19	Fatma Nur Gök	277.616	K	281	3	70	5	24	175	15	74	15	21	10	2	14	0	22	2	5	5	5	0	0	0	0	
20	Harun Öndağ	213.241	E	282	1	38	3	21	103	13	34	3	7	8	3	7	0	17	4	3	4	6	0	0	0	0	
21	Mustafa Çiçekçi	248.043	E	283	3	56	3	28	100	2	30	14	9	6	2	9	0	25	3	1	0	1	0	0	0	0	
22	Mehmet Ali Ceylan	321.272	E	284	3	70	4	37	211	12	77	11	36	16	2	10	0	29	8	1	3	8	0	0	0	0	
23	Turgut Can	240.000	E	285	1	38	2	26	107	7	42	9	9	4	1	9	1	25	4	0	3	3	0	0	0	0	
24	Emre Can	217.012	E	286	2	49	3	18	115	7	8	41	7	10	13	2	3	0	15	3	2	1	5	0	0	0	
25	Nazlı Topal	495.638	K	287	5	94,1	30	24	154	16	61	8	16	13	3	12	1	23	1	4	2	10	0	0	0	0	
26	Kadir Çetin	246.110	E	288	2	52	3	10	68	1	36	7	6	2	0	6	0	8	2	0	0	1	0	0	0	0	

27	Emin Özgür	250.232	E	289	2	52	5	31	149	14	43	4	30	17	3	7	0	27	4	2	5	7	0	0	0	0	
28	Satılmış Göven	249.077	E	290	1	51	5	28	75	4	29	2	4	7	1	3	0	25	3	2	2	0	0	0	0	0	
29	Mehmet Doğan	231.327	E	291	2	54	3	27	149	11	43	7	17	10	4	8	1	23	4	3	4	4	0	0	0	0	
30	Afife Esra İset	304.021	K	292	3	74	5	25	165	21	55	8	25	20	1	10	0	22	3	4	1	16	0	0	0	0	
31	Leyla Aktar	334.100	K	293	4	73	11	44	211	31	68	13	23	17	4	13	0	36	8	13	3	13	0	0	0	0	
32	Şeyma Zeybekoğlu	310.324	K	295	2	59	5	21	96	6	33	3	17	8	2	6	0	16	5	1	2	3	0	0	0	0	
33	Abdullah Altunolu	361.739	E	297	4	64	6	28	152	9	51	3	14	14	3	10	0	26	2	4	1	4	0	0	0	0	
34	Hüseyin Yıldırım	402.202	E	298	4	78	5	22	134	16	52	8	22	9	1	4	0	21	1	6	0	10	0	0	0	0	
35	Maviye Şafak	481.399	K	299	5	90,8	26	35	208	19	75	3	34	29	1	13	0	31	4	2	8	9	0	0	0	0	
36	Meryem Tekcan	505.486	K	300	5	91,3	21	38	195	11	63	14	31	21	3	14	0	30	8	5	4	2	0	0	0	0	
37	Gökhan Ceylan	255.037	E	301	3	56	4	24	194	14	61	13	31	9	3	24	0	22	2	3	3	8	0	0	0	0	
38	Samet Gencer	375.461	E	302	4	90	8	42	183	12	74	6	20	16	1	10	2	38	4	6	0	6	0	0	0	0	
39	Fatma Feyza Göve	503.973	K	303	5	98	13	44	241	35	84	17	26	21	2	12	0	40	4	11	9	15	0	0	0	0	
40	Muharrem Varlı	243.506	E	304	1	51	2	20	102	6	39	9	7	8	2	11	0	18	2	1	1	4	0	0	0	0	
41	Serdar Karamahm	275.729	E	305	2	63	3	22	103	0	34	3	11	11	0	10	0	20	2	4	2	6	0	0	0	0	
42	Mehmet Atalık	258.320	E	306	3	64,6	4	21	121	17	41	6	19	7	2	6	0	19	4	8	0	9	0	0	0	0	
43	Batuhan Ünsal	347.493	E	308	4	75	4	29	156	23	56	6	17	10	4	11	0	22	7	7	5	11	0	0	0	0	
44	Kübra Çetin	347.493	K	309	4	64,4	8	33	183	12	69	11	27	17	4	10	0	30	3	3	2	7	0	0	0	0	
45	Yasin Çiçek	Girmed	E	310	1	47	3	24	91	5	29	4	10	9	2	8	0	23	1	1	0	4	0	0	0	0	
46	Emin Çiçek	250.232	E	311	1	43	2	19	72	4	25	4	9	7	2	2	0	16	3	1	0	3	0	0	0	0	
47	İrfan Ceylan	214.507	E	313	1	68	2	45	154	0	56	10	5	15	9	5	0	41	4	3	0	6	0	0	0	0	
48	Gülşay Ekciler	281.875	K	315	2	50	8	23	110	10	37	4	13	13	2	8	0	21	2	3	2	5	0	0	0	0	
49	Fatih İşler	292.469	E	316	2	48	3	27	95	4	29	4	11	12	0	8	0	26	1	0	1	3	0	0	0	0	
50	Cengiz Ölmez	281.354	E	317	2	58	4	22	114	6	42	8	17	8	2	9	0	18	4	0	3	3	0	0	0	0	
51	Cihan Ceylan	276.230	E	318	1	42	2	50	180	9	60	12	22	13	0	14	0	48	2	2	3	4	0	0	0	0	
52	Furkan Çınkır	421.050	E	319	4	78	7	31	119	2	43	7	11	19	0	6	0	28	3	0	1	1	0	0	0	0	
53	Esmanur Öztürk	278.002	K	320	1	70	4	20	125	9	49	17	12	12	4	13	0	17	3	3	1	5	0	0	0	0	
54	Oğuzhan Doğaner	258.692	E	321	2	57	6	20	69	5	20	5	10	6	2	1	0	17	3	2	0	3	0	0	0	0	
Toplam								363	1531	7505	614	2630	447	882	626	119	497	8	1340	198	165	133	335	5	0	0	0
Ortalama				2,8	63,8	6,72	28,4	139	11,4	48,7	8,28	16,3	11,6	2,2	9,2	0,15	24,8	3,67	3,06	2,46	6,2	0,09	0	0	0	0	

Tablo 4 incelendiğinde araştırma evreninin 18 'i kız ve 36'sı erkek olmak üzere toplam 54 öğrencinden oluştuğu görülmektedir. Anı türünde yazılan bu yazıların her birinin arka sayfasına tablo 1 eklenmiş, böylece tablo 2 ortaya konmuştur. Tablo 2 yer alan bilgiler incelendiğinde 54 öğrencinin toplamda 1384 cümle kullanmış olduğu görülmektedir. Bu cümlelerin 1137'si fiil cümlesi, 247 'si ek fiil almış isim cümlesidir. Sözcük türlerine ve ayrı ayrı sayılarına baktığımızda toplam 6955 sözcük türünden 2607'sinin isim, 427'sinin zamir, 659'unun sıfat, 624'ünün zarf, 190'ının edat, 409'unun bağlaç olduğu ve hiç ünlem bulunmadığı görülmektedir. Bu sözcük türleri içinde fiilimsilere ve bu fiilimsilerin türlerine baktığımızda ise toplamda 655 fiilimsinin kullanılmış olduğu, bu fiilimsilerin ise 136'sının isim- fiil, 185'inin sıfat- fiil ve 334'ünün zarf-fiil olduğunu görülmektedir. Bu sözcük türlerinin ortalamalarına baktığımızda ise kullanış sayılarıyla doğru orantılı olarak en yüksek ortalamanın isme ait olduğu, en düşük ortalamanın ise hiç kullanılmamış olan ünleme ait olduğu görülmektedir. Fiilimsilerin ortalamalarına baktığımızda isim-fiil ortalamasının 2,52, sıfat-fil ortalamasının 3,43 ve zarf-fiil ortalamasının ise 6,19 olduğu gözlenmektedir. Fiilimsiler arasında zarf-fiilin en yüksek ortalamaya sahip olması dikkatimizi çekmektedir. Bunun nedenin ne olduğu düşünüldüğünde zarf-fiil ekinin diğerlerine göre daha çok eke sahip olması olarak düşünülebileceği gibi zarf- fiilin görev yönünden de diğerlerine göre daha işlevsel olması gösterilebilir. İsim- fiil sadece isim görevini görürken, sıfat fiil de niteleme ve belirtme görevini görmektedir ama zarf-fiil durum, zaman, yön, miktar, soru olmak üzere beş farklı görevde kullanılabilir. Bu faktörler göz önüne alındığında hem ek hem de görev yönünden fazla olan zarf-fiilin diğerlerine oranla fazla sayıda çıkmasının normal olduğu söylenebilir.



**Tablo 5:** Anı Türünde SBS Puanın Kullanılan Fiilimsilerle Çaprazlaması

Öğrenci Sayısı	10	18	22
Sbs Puanı	570-401	301-400	0-300
Kullanılan Toplam Fiilimsi Sayısı	166	259	168
Kullanılan Toplam İsim Fiil Sayısı	42	68	51
Kullanılan Toplam Sıfat Fiil Sayısı	38	52	42
Kullanılan Toplam Zarf Fiil Sayısı	86	139	94

Sbs puanı 400 ve üzerinde olan öğrencilerin anı türünde yazmış oldukları dokümanlarda fiilimsiyi kullanma becerileri incelenmiştir. Bu öğrencilerin toplam 166 fiilimsi kullandıkları görülmüştür. Bu fiilimsilerin 42'si isim-fiil, 38'i sıfat-fiil ve 86'sı zarf-fiildir. Bu öğrencilerin ortalama olarak kişi başına 16 fiilimsi kullanmış oldukları tespit edilmiştir. Bu fiilimsilerin 4'ü isim-fiil, 3'ü sıfat-fiil ve 8'i zarf-fiildir. Bu öğrencilerin en fazla zarf-fiili, en az sıfat fiili kullanmış oldukları görülmektedir. Sbs puanı 300 ve 400 arasında olan öğrencilerin sayısı 18'dir. Bu öğrenciler toplamda 259 fiilimsi kullanmışlardır. Bu fiilimsilerin 68'i isim-fiil, 52'si sıfat-fiil ve 139'u zarf-fiildir. Bu öğrenciler ortalama olarak 14'er fiilimsi kullanmışlardır. Bu fiilimsilerin 3'ü isim-fiil, 2'si sıfat-fiil ve 7'si zarf-fiildir. Sbs puanı 300'ün altında olan öğrencilerin sayısı 22'dir ve bu öğrenciler toplamda 168 fiilimsi kullanmışlardır. Bu fiilimsilerin 51'i isim-fiil, 42'si sıfat-fiil ve 94'ü zarf-fiildir. Bu öğrencilerin ortalama olarak yazılarında 7 fiilimsi kullandıkları; bu fiilimsilerin de 2'sinin isim-fiil, 1'inin sıfat-fiil ve 4'ünün zarf-fiil olduğu görülmektedir. Bu veriler incelendiğinde Sbs puanı yüksek olan öğrencilerin anı türünde yazmış oldukları yazılarında Sbs puanı düşük olan öğrencilere göre daha başarılı oldukları sonucuna ulaşılmaktadır.

**Tablo 6:** Anı Türünde Yazılmış Olan Dokümanlarda Yer Alan Fiil Sayısıyla Fiilimsilerin Çaprazlaması

Öğrenci Sayısı	8	29	17
Toplam Kullanılan Fiil Sayısı	50 ve 35	34 ve 21	0-20
Kullanılan Toplam Fiilimsi Sayısı	144	351	119
Kullanılan Toplam İsim Fiil Sayısı	45	87	33
Kullanılan Toplam Sıfat Fiil Sayısı	26	84	23
Kullanılan Toplam Zarf Fiil Sayısı	82	179	74

54 öğrenciye yazdırılmış olan anı türünde 8 öğrencinin 35 ve üzerinde fiil kullandığı gözlemlenmiştir. Bu öğrenciler toplamda kullandığı fiil sayısı 144'tür. Bunlardan 45'i isim-fiil, 26'sı sıfat-fiil ve 82'si zarf-fiildir. Bu veriler dikkate alındığında her öğrencinin ortalama 18 fiilimsi kullandıkları söylenebilir. Bu fiilimsilerin 5' isim-fiil, 3'ü sıfat-fiil ve 10'u zarf-fiildir. Kullandığı fiil sayısı 34 ve 21 arasında olan 29 öğrenci bulunmaktadır. Bu öğrenciler toplamda 351 fiilimsi kullanmıştır. Bu fiilimsiler 87'si isim-fiil, 84'ü sıfat-fiil ve 179'u zarf-fiildir. Her öğrenciye ortalama 12 fiilimsi düşmektedir. Bu 12 fiilimsinin 3'ü isim-fiil, 3'ü sıfat-fiil ve 6'sı zarf-fiildir. Kullandığı fiil sayısı 21'in altında olan 17 öğrenci bulunmaktadır. Bu öğrenciler toplamda 119 fiilimsi kullanmışlardır. 33'ü isim-fiil, 23'ü sıfat-fiil ve 74'ü zarf-fiildir. Bu öğrenciler ortalama olarak yazılarında 7 fiilimsi kullanmışlardır. Bu fiilimsilerin 2'si isim-fiil, 1'i sıfat-fiil ve 4'ü zarf-fiildir. Bu da gösteriyor ki yazısında kullandığı fiil sayısı fazla olan öğrenci fiilimsiyi de diğerlerine göre daha çok kullanmıştır. Fiilin çokluğu yazının uzunluğunu gösterir. Yazısı uzun olan öğrenciler kendilerini daha iyi ifade edebilir. İfade edişlerinde kullandıkları fiilimsiler de birleşik cümle kurmaya olan yatkınlıklarını ve fiilimsi kullanma becerisini kazandıklarını göstermektedir.

**Tablo 7:** Anı Türünde Ortalama Türkçe Notu ile Kullanılan Fiilimsilerin Çaprazlaması

Öğrenci Sayısı	7	23	24
Ortalama Türkçe Notu	5	3-4	1-2
Kullanılan Toplam Fiilimsi Sayısı	141	318	155
Kullanılan Toplam İsim Fiil Sayısı	35	90	40
Kullanılan Toplam Sıfat Fiil Sayısı	35	59	39
Kullanılan Toplam Zarf Fiil Sayısı	71	169	95

54 öğrenciden 7'sinin Türkçe not ortalaması, 5'tir. Bu öğrencilerin kullandığı toplam fiilimsi sayısı 141'dir. Bunlardan 35'i isim-fiil, 35'i sıfat fiil ve 71'i de zarf-fiildir. Her öğrenci ortalama olarak 20 fiilimsi kullanmıştır. Bu fiilimsilerin 5'i isim fiil, 5'i sıfat-fiil ve 10'u zarf-fiildir.

23 öğrencinin Türkçe notu 3 ve 4 arasındadır. Bu öğrencilerin kullandığı toplam fiilimsi sayısı 318'dir. Bunlardan 90'ı isim-fiil, 59'u sıfat-fiil ve 169'u zarf-fiildir. Öğrenci başına ortalama olarak 13 fiilimsi düşmektedir. Bu fiilimsilerin 4'ü isim-fiil, 2'si isim-fiil ve 7'si zarf-fiildir.

Diğer taraftan 24 öğrencinin Türkçe notu 1 ve 2 arasındadır. Bu öğrencilerin kullandığı toplam fiilimsi sayısı 155'tir. Bunlardan 40'ı isim-fiil, 39'u sıfat-fiil ve 95'i zarf-fiildir. Her öğrencinin ortalama 6 fiilimsi kullanmış olduğu tespit edilmiştir. Bu fiilimsilerden 1'inin isim-fiil, 1'inin sıfat-fiil ve 4'ünün zarf-fiil olduğu belirlenmiştir.

Bu veriler gösteriyor ki Türkçe ders notu zayıf olan öğrenciler, fiilimsileri kullanma becerisini kazanamamışlardır. Öğrencilerin bu eksikleri, anı türünde yazmış oldukları ödevde ortaya çıkmıştır.

Türkçe not ortalaması yüksek olan öğrencilerin ise yazılı anlatımda fiilimsileri kullanma becerisini kazandıklarını söylemek mümkündür.

**Tablo 8:** Anı Türünde Genel Not Ortalaması ile Kullanılan Fiilimsi Sayısının Çaprazlaması

Öğrenci Sayısı	7	30	17
Genel Not Ortalaması	100-85	84-55	54-0
Kullanılan Toplam Fiilimsi Sayısı	132	358	124
Kullanılan Toplam İsim Fiil Sayısı	38	101	26
Kullanılan Toplam Sıfat Fiil Sayısı	30	73	30
Kullanılan Toplam Zarf Fiil Sayısı	64	205	66

Genel not ortalaması 85 ve üstü olan 7 öğrenci bulunmaktadır. Bu öğrenciler toplamda 132 fiilimsi kullanmışlardır. Bu fiilimsilerden 32'si isim-fiil, 30'u sıfat fiil ve 64'ü zarf-fiildir. Bu verilerden yola çıkılarak her öğrencinin ortalama olarak 18 fiilimsi kullandığı; bu fiilimsilerin 5'inin isim-fiil, 4'ünün sıfat-fiil ve 9'unun zarf-fiil olduğu tespit edilmiştir. Genel not ortalaması 84 ve 55 arasında olan 30 öğrenci bulunmaktadır. Bu öğrenciler toplamda 358 fiilimsi kullanmışlardır. Bu fiilimsilerin 101'i isim-fiil, 73'ü sıfat-fiil ve 205'i zarf-fiildir. Bu verilerden yola çıktığımızda her öğrencinin ortalama olarak 12 fiilimsi kullanmış olduğu sonucuna varılmaktadır. Bu fiilimsilerin çeşidine baktığımızda 3'ü isim fiil, 2'si sıfat-fiil ve 7 zarf-fiildir. Genel not ortalaması 55'in altında olan 17 öğrenci bulunmaktadır. Toplamda 124 fiilimsi kullanılmıştır. Bunlardan 26'sı isim-fiil, 30'u sıfat fiil ve 66'sı zarf-fiildir. Her öğrenci başına 7 fiilimsi düşmektedir. Bu fiilimsilerden 1'i isim-fiil, 2'si sıfat-fiil ve 4'ü zarf-fiildir. Bu durum genel not ortalaması yüksek olan öğrencilerin yazmış olduğu anı türünde fiilimsileri kullanma becerilerinin not ortalaması düşük olan öğrencilerden daha yüksek olduğunu göstermektedir. Bu veriler ışığında akademik başarı ile yazılı anlatımda fiilimsiyi kullanma derecesi arasında doğru bir orantı olduğunu göstermektedir.

**Tablo 9:** Anı Türünde Okunan Kitap Sayılarıyla Fiilimsilerin Çaprazlaması

Öğrenci Sayısı	5	2	47
Okuduğu Kitap Sayısı	30-21	20-11	10-0
Kullanılan Toplam Fiilimsi Sayısı	74	66	474
Kullanılan Toplam İsim Fiil Sayısı	16	24	125
Kullanılan Toplam Sıfat Fiil Sayısı	20	12	101
Kullanılan Toplam Zarf Fiil Sayısı	38	28	269

54 öğrenciden 5 tanesinin bir eğitim-öğretim döneminde 20 kitaptan fazla okuduğunu belirtmişlerdir. Bu öğrencilerin verdikleri dokümanlar incelendiğinde toplam 74 fiilimsi kullandıkları tespit edilmiştir. Bu öğrencilerin ortalama olarak 14 fiilimsi kullanmış oldukları görülmektedir. Bu fiilimsilerin 16'sı isim fiil, 20'si sıfat-fiil ve 38'i zarf-fiildir. Buradan öğrenci başına 3 isim-fiil, 4 sıfat-fiil ve 7 zarf-fiil düştüğü görülmektedir. 11 ve 19 arasında kitap okuyan 2 öğrenci bulunmaktadır. Bu öğrenciler toplamda 66 fiilimsi kullanmış; bu fiilimsilerin 24'ü isim-fiil, 12'si sıfat-fiil ve 28'i zarf-fiildir. Ortalamaya vurulduğunda bu öğrencilerin 33'er fiilimsi kullandığı belirlenmiştir. 10 ve altında kitap okuyan 47 öğrenci vardır. Bu öğrenciler ise toplamda 474 fiilimsi kullanmıştır. Fiilimsilerin çeşitlerine bakıldığında 125'inin isim-fiil, 101'inin sıfat-fiil ve 269'unun zarf-fiil olduğu görülmektedir. Öğrenci başına 10 fiilimsi düşmektedir. Bu durum çok kitap okuyan öğrencilerin eylem cümlelerini başka eylemlerle destekleyerek kurdukları anlamına gelmektedir. Bu da fiilimsileri kullanma becerisinin çok kitap okuyan öğrencide daha yüksek olduğunu göstermektedir.

**Tablo 10:** Anı Türünde Kurulan Toplam Cümle Sayısıyla Kullanılan Fiilimsi Sayılarının Çaprazlaması

Öğrenci Sayısı	9	9	36
Toplam Cümle Sayısı	50-41	40-31	30-0
Kullanılan Toplam Fiilimsi Sayısı	165	133	316
Kullanılan Toplam İsim Fiil Sayısı	48	32	85
Kullanılan Toplam Sıfat Fiil Sayısı	31	44	58
Kullanılan Toplam Zarf Fiil Sayısı	95	57	183

54 öğrenciden kurduğu cümle sayısı 41 ve 50 arasında olan 9 öğrenci bulunmaktadır. Bu öğrenciler toplamda 165 fiilimsi kullanmıştır. Bu fiilimsilerin 48'i isim-fiil, 31' sıfat-fiil ve 95'i de zarf-fiildir. Öğrenci başına ortalama olarak 18 fiilimsi düşmektedir. Bu fiilimsilerin 5' isim fiil, 3'ü sıfat-fiil ve 10'u da zarf-fiildir. Kurduğu cümle sayısı 40 ve 31 arasında olan 9 öğrenci bulunmaktadır. Bu öğrenciler yazılarında toplamda 133 fiilimsi kullanmıştır. Bu fiilimsilerin 32'si isim-fiil,44'ü sıfat-fiil ve 57'si zarf-fiildir. Ortalamaya vurulduğunda öğrenci başına 14 fiilimsi düşmekte ve bu fiilimsilerin 3'ü isim-fiil, 4'ü sıfat-fiil ve 6'sı zarf-fiildir. Kurduğu cümle sayısı 30'un altında olan 36 öğrenci vardır. Bu öğrenciler toplamda 316 fiilimsi kullanmıştır.Bu fiilimsilerin 85'i isim-fiil, 58'i sıfat-fiil ve 183'ü zarf-fiildir.Her öğrenciye yazısında 8 fiilimsi düşmektedir.İncelenen dokümanlardaki veriler göstermektedir ki öğrenciler yazılarında ne kadar çok cümle kurarlarsa fiilimsileri kullanma sıklıkları da o derece artmaktadır.

**Tablo 11:** Anı Türünde Kullanılan Toplam Çeşit Sözcük Sayısıyla Kullanılan Fiilimsi Sayılarının Çaprazlaması

Öğrenci Sayısı	22	20	12
Toplam Çeşit Sözcük Sayısı	250-151	150-101	100-0
Kullanılan Toplam Fiilimsi Sayısı	380	190	44
Kullanılan Toplam İsim Fiil Sayısı	105	51	9
Kullanılan Toplam Sıfat Fiil Sayısı	86	39	8
Kullanılan Toplam Zarf Fiil Sayısı	198	110	27

Yazılan dokümanlar incelendiğinde öğrencilerin her sözcük türünün kullanılmış oldukları belirlenmiştir: isim, zamir, sıfat, zarf, edat, bağlaç, ünlem, fiil, ek fiil almış isim ve fiilimsi. Öğrenciler kullanmış oldukları çeşit sözcük sayısına göre gruplandırılmıştır. 250 ve 151 arasında sözcük kullanan 22 öğrenci mevcuttur ve bu öğrenciler toplamda 380 fiilimsi kullanmıştır. Bu fiilimsilerin 105'i isim-fiil, 86'sı sıfat-fiil ve 198'i zarf-fiildir. Bu öğrencilere ortalama olarak 17'şer fiilimsi kullanmış oldukları belirlenmiştir.4'ü isim-fiil,4'ü sıfat-fiil ve 9'u zarf-fiildir. Kullanmış olduğu sözcük sayısı 150 ve 101 arasında olan 20 öğrenci vardır. Bu

öğrenciler toplamda 190 fiilimsi kullanmıştır. Bu fiilimsilerin 51'i isim-fiil, 39'u sıfat-fiil ve 110'u da zarf-fiildir. Öğrenci başına 9'ar fiilimsi düşmekte; bu fiilimsilerin 4'ü isim-fiil, 1'i sıfat-fiil ve 5'inin zarf-fiil olduğu görülmektedir. 100'ün altında sözcük kullanan öğrenci sayısı 12'dir. Bu 12 öğrenciler toplamda 44 fiilimsi kullanmıştır. Bunlardan 9'u isim-fiil, 8'i sıfat-fiil ve 27'si zarf-fiildir. Ortalama olarak öğrenci başına 3 fiilimsi düştüğü hiç fiilimsi kullanmamış olan öğrencilerin de olduğu görülmektedir. Bu verilerden elde edilen sonuca göre öğrenciler ne kadar sözcük kullanırsa, fiilimsiyi de kullanma becerisinin o düzeyde yüksek olduğunu söylemek mümkündür.

Aşağı yer alan tabloda 54 öğrencinin anı türünde yazmış olduğu yazılı anlatımlarında yer alan toplam çeşit sözcük sayısı, toplam fiilimsi sayısı ve tüm sözcük türleri arasında fiilimsilerin sayısı yüzdelik oranda yer verilmiştir.

**Tablo 12:** Anı Türünde Öğrencilerin Toplamda Kullandıkları Sözcük Türleri Arasında Fiilimsinin Yeri.

Toplam Öğrenci Sayısı	Toplam Çeşit Sözcük Sayısı	Toplam Fiilimsi Sayısı	Sözcük Türleri İçinde Fiilimsi Oranı (%)
54	7505	614	8,18

Tabloyu incelediğimizde 54 öğrencinin yazmış olduğu kompozisyonlarda toplam olarak 7505 sözcük kullanılmış olduğu ve bu sözcük türlerinden 614'ünün fiilimsi olduğu görülmektedir. Bu verilerden yola çıktığımızda kullanılmış olan toplam sözcük türü arasında fiilimsi yüzdelik oranının 8,18 olduğunu görmekteyiz.

Aşağı yer alan tabloda 54 öğrencinin anı türünde yazmış olduğu yazılı anlatımlarında yer alan toplam fiilimsi sayısı, toplam isim fiil, sıfat fiil ve zarf fiil sayısı verilmiş, bu fiilimsi çeşitlerinin kendi içinde oranının yüzdelik dilimleri belirtilmiştir.

**Tablo 13:** Anı Türünde Toplamda Kullanılan Fiilimsiler Arasında Fiilimsi Türlerinin Oranı

Toplam Öğrenci Sayısı	Toplam Fiilimsi Sayısı	İsim Fiil Sayısı	Sıfat Fiil Sayısı	Zarf Fiil Sayısı
54	614	165	133	335
Fiilimsi/Çeşit Oranı(%)	100	26,87	21,66	54,56

Yukarıda yer alan tablo incelendiğinde toplam fiilimsiler arasında tüm fiilimsi çeşitlerinin yüzdeler oranları yer almaktadır.614 fiilimsi arasında 165 isim-fiilin, 133 sıfat-fiilin ve 335 zarf-fiilin kullanılmış olduğunu görülmüştür. Yüzdeler oran olarak değerlendirdiğimizde ise isim-fiilin % 26, 87, sıfat-fiilin % 21,66 ve zarf-fiilin %54,56 olduğu gözlemlenmiştir. Anı türünde yazılmış olan kompozisyonlar incelendiğinde öğrencilerin fiilimsi çeşitleri içerisinde en çok zarf-fiili kullandıkları ortaya çıkmaktadır.

Aşağıdaki tabloda 18’i kız ve 36’sı erkek olan öğrencilerin yazılarında kullanmış oldukları toplam fiilimsi sayıları, bu fiilisi çeşitlerinin sayıları yüzdeler oranlarıyla birlikte verilmiştir.

**Tablo 14:** Anı Türünde Kız Ve Erkek Öğrenciler Arasında Kullanılan Fiilimsi Çeşitlerinin Oranları

Cinsiyet	Kişi Sayısı	Toplam Fiilimsi Sayısı	İsim Fiil Sayısı	%	Sıfat Fiil Sayısı	%	Zarf Fiil Sayısı	%
Kız Öğrenci	18	306	84	27,45	71	23,20	148	48,37
Erkek Öğrenci	36	308	81	26,30	62	20,13	187	60,71

Yukarıda yer alan tabloda kız ve erkek öğrencilerin kullandığı fiilimsi sayıları ve fiilimsi çeşit sayıları ayrı ayrı verilmiştir. Kız öğrenci sayılarının erkek öğrencilerin yarısı olduğu görülmekte bu da karşılaştırma yapmamızı



kolaylaştırmaktadır. Şöyle ki kız öğrenciler toplamda 306 fiilimsi kullanırken iki katı olan erkek öğrencilerin toplamda 308 fiilimsi kullanmış olduğu görülmektedir. Buradan erkek öğrencilerin anı türünde kız öğrencilere göre daha az sayıda fiilimsi kullanmış olduğu sonucu çıkmaktadır. Kızlar öğrencilerinin erkek öğrencilere göre fiilimsi kullanma dereceleri daha yüksektir. Kızlar 84 fiilimsi kullanırken erkek öğrenciler 81, kızlar 71 sıfat fiil kullanırken erkek öğrenciler 62, kızlar 148 zarf fiil kullanırken erkek öğrencilerin 187 zarf-fiil kullanmış olduklarını görmekteyiz. Oranlarını karşılaştırdığımızda kız öğrencilerin % 27,47 isim fiil kullanırken erkek öğrencilerin %26,30 fiilimsi kullanmış olduğu görülmekle birlikte kızlar anı türünde erkeklere göre isim fiil kullanma derecesi yönünden erkeklerden önde olduklarını söyleyebiliriz. Sıfat fiile baktığımızda kızlar % 23,7 oranında sıfat fiil kullanmışken erkek öğrencilerde bu oranın %23,13 olduğu görülmektedir. Kız öğrencilerin sıfat fiili kullanma dereceleri erkeklere oranla daha yüksek olduğu söylenebilir. Son olarak zarf fiil oranlarını incelediğimizde kız öğrenciler % 48,37 oranında zarf fiil kullanırken erkek öğrencilerin %60,71 oranında zarf fiil kullanmış olduğunu görmekteyiz. Diğer fiilimsi türlerine göre zarf fiili kullanma derecelerinin erkek öğrencilerde daha yüksek olduğu gözlemlenmiştir.

**Tablo 15:** Deneme Türüne Ait Veriler

Yazılı Anlatımın Türü:		Deneme																									
Okulun Adı:		Merkez Atatürk Ortaokulu																									
Sınıfı:		8																									
Sıra	Öğrencinin Adı Soyadı	SBS Puanı	Cinsiyeti	Numarası	Türkçe Dersi Ağırlıklı Not Ortalaması	Dönem Sonu Genel Not Ortalaması	Toplam Okuduğu Kitap Sayısı	Toplam Cümle Sayısı	Toplam Çeşit Sözcük Sayısı	Toplam Fıllimsi Sayısı	İsim Sayısı	Zamir Sayısı	Sıfat Sayısı	Zarf Sayısı	Edat Sayısı	Bağlaç Sayısı	Ünlem Sayısı	Fııl Sayısı	Ek Fııl Almış İsim Sayısı	İsim Fııl Sayısı	Sıfat Fııl Sayısı	Zarf Fııl Sayısı	Toplam Bozuk Cümle Sayısı	İsim Fııle Bağlı Bozuk Cümle Sayısı	Sıfat Fııle Bağlı Bozuk Cümle Sayısı	Zarf Fııle Bağlı Bozuk Cümle Sayısı	Sonuç
1	Ebubekir Horat	357.303	E	87	4	70	4	53	268	27	121	5	24	25	4	9	0	42	11	5	9	13	0	0	0	0	
2	Ahmet Ekiciler	326.689	E	263	3	59	5	17	115	12	53	4	9	7	3	10	0	15	2	2	3	7	0	0	0	0	
3	Murat Halis Alkan	330.945	E	264	3	75	5	25	118	9	51	5	11	5	3	9	0	18	7	1	3	5	0	0	0	0	
4	Musa Başaran	346.925	E	265	3	51	6	19	129	17	41	5	21	15	4	7	0	18	1	7	3	7	0	0	0	0	
5	Elif Büşra Ayrancı	329.925	K	266	4	64	10	30	176	21	53	11	13	27	7	14	0	21	9	4	5	11	0	0	0	0	
6	Esra Coşkun	531.962	K	267	5	96,9	21	57	297	33	121	11	37	18	7	13	0	41	16	9	7	17	0	0	0	0	
7	Murtaza Akyol	314.166	E	268	3	68	5	16	93	3	31	3	13	3	2	5	0	1	3	1	0	2	0	0	0	0	
8	Elife İset	325.940	K	269	4	72	6	35	153	9	53	13	13	16	5	9	0	29	6	1	3	5	0	0	0	0	
9	Velat Akar	Girmedi	E	270	1	46	4	11	88	9	33	8	13	7	2	5	0	10	1	1	3	5	0	0	0	0	
10	Yazgül Dönmez	329.897	K	271	3	64	5	23	156	15	71	7	21	13	3	3	0	21	2	6	7	3	0	0	0	0	
11	Münevver Eyleneoğlu	359.698	K	273	4	77	8	27	122	15	43	10	13	7	3	4	0	24	3	2	4	9	0	0	0	0	
12	Erdem Topaloğlu	487.348	E	273	5	76	6	22	123	12	51	5	17	13	3	5	0	18	4	2	4	6	0	0	0	0	
13	Veysel Acar	311.097	E	274	2	57	26	26	141	9	53	11	19	11	3	9	0	24	2	1	3	5	0	0	0	0	
14	Hasan Koçak	Girmedi	E	276	1	41	3	13	70	3	35	2	9	4	1	3	0	12	1	1	0	2	0	0	0	0	
15	Şerike Çiçekçi	564.637	K	277	5	96,8	4	32	195	24	89	13	17	7	6	7	0	27	5	6	5	13	0	0	0	0	
16	Mehmet Yalçın	Girmedi	E	278	1	41	3	14	146	11	67	11	13	21	4	5	0	13	1	1	7	3	0	0	0	0	
17	Sefa Aksoy	410.490	E	279	3	58	4	27	129	18	51	12	16	4	1	10	0	24	3	3	5	10	0	0	0	0	
18	Şevval Harmancı	285.694	K	280	2	56	6	13	101	9	42	7	7	11	3	9	0	11	2	2	2	5	0	0	0	0	
19	Fatma Nur Gök	277.616	K	281	3	70	5	50	342	37	141	17	29	39	11	18	0	37	13	7	11	19	0	0	0	0	
20	Harun Öndağ	213.241	E	282	1	38	3	17	115	9	47	9	19	9	2	3	0	15	2	0	2	7	0	0	0	0	
21	Mustafa Çiçekçi	248.043	E	283	3	56	3	41	174	11	73	8	15	11	4	11	0	38	3	1	3	7	0	0	0	0	
22	Mehmet Ali Ceylan	321.272	E	284	3	70	4	15	124	12	53	7	17	7	3	9	0	10	6	0	3	9	0	0	0	0	
23	Turgut Can	240.000	E	285	1	38	2	17	98	6	39	2	11	10	3	10	0	14	10	1	2	3	0	0	0	0	
24	Emre Can	217.012	E	286	2	49	3	19	93	6	41	7	7	8	1	4	0	14	5	0	1	5	0	0	0	0	
25	Nazlı Topal	495.638	K	287	5	94,1	30	34	215	24	97	11	23	13	4	9	0	25	9	4	7	13	0	0	0	0	
26	Kadir Çetin	246.110	E	288	2	52	3	21	121	8	45	4	16	11	3	13	0	17	4	2	1	5	0	0	0	0	
27	Emin Özgür	250.232	E	289	2	52	5	21	107	8	43	7	11	9	3	5	0	15	6	1	3	4	0	0	0	0	

28	Satılmış Göven	249.077	E	290	1	51	5	21	74	4	31	4	5	3	2	4	0	18	3	0	1	3	0	0	0	0		
29	Mehmet Doğan	231.327	E	291	2	54	3	17	106	7	43	5	15	11	2	6	0	14	3	1	1	5	0	0	0	0		
30	Afife Esra İset	304.021	K	292	3	74	5	30	156	23	54	9	15	11	6	8	0	23	7	3	7	13	0	0	0	0		
31	Leyla Aktar	334.100	K	293	4	73	11	27	174	19	73	13	22	4	5	11	0	19	8	4	8	7	0	0	0	0		
32	Şeyma Zeybekoğlu	310.324	K	295	2	59	5	13	113	16	53	3	19	3	1	5	0	10	3	4	3	9	0	0	0	0		
33	Abdullah Altunoluk	361.739	E	297	4	64	6	30	185	13	81	15	23	12	7	7	0	24	3	4	6	3	0	0	0	0		
34	Hüseyin Yıldırım	402.202	E	298	4	78	5	37	204	21	73	19	31	11	6	6	0	28	9	5	7	9	0	0	0	0		
35	Maviye Şafak	481.399	K	299	5	90,8	26	50	199	25	61	10	27	11	6	9	0	41	9	5	7	13	0	0	0	0		
36	Meryem Tekcan	505.486	K	300	5	91,3	21	63	269	33	99	11	26	15	9	14	0	46	17	13	7	13	0	0	0	0		
37	Gökhan Ceylan	255.037	E	301	3	56	4	27	130	5	33	8	19	13	2	23	0	22	5	0	2	3	0	0	0	0		
38	Samet Gencer	375.461	E	302	4	90	8	26	157	14	58	9	21	17	4	6	0	19	7	2	3	9	0	0	0	0		
39	Fatma Feyza Gövez	503.973	K	303	5	98	13	17	110	14	43	7	11	9	3	5	0	16	2	3	4	7	0	0	0	0		
40	Muharrem Varlı	243.506	E	304	1	51	2	14	87	7	31	5	9	11	4	2	0	13	1	1	2	4	0	0	0	0		
41	Serdar Karamahmut	275.729	E	305	2	63	3	23	142	8	31	15	19	9	3	9	0	18	5	3	1	4	0	0	0	0		
42	Mehmet Atalık	258.320	E	306	3	64,6	4	31	148	15	67	5	19	3	3	5	0	24	7	5	3	7	0	0	0	0		
43	Batuhan Ünsal	347.493	E	308	4	75	4	41	174	11	73	8	15	11	4	11	0	38	3	1	3	7	0	0	0	0		
44	Kübra Çetin	347.493	K	309	4	64,4	8	31	150	16	57	6	11	7	13	9	0	18	13	8	3	5	0	0	0	0		
45	Yasin Çiçek	Girmedi	E	310	1	47	3	15	86	5	42	4	7	6	1	6	0	15	0	2	1	2	0	0	0	0		
46	Emin Çiçek	250.232	E	311	1	43	2	22	87	4	38	4	8	7	1	3	0	19	3	1	0	3	0	0	0	0		
47	İrfan Ceylan	214.507	E	313	1	68	2	11	71	2	29	11	8	6	0	4	0	11	0	0	1	1	0	0	0	0		
48	Gülay Ekiciler	281.875	K	315	2	50	8	30	175	19	79	5	17	11	3	11	0	25	5	3	7	9	1	0	0	0	Çatı uyumsuzluğu	
49	Fatih İşler	292.469	E	316	2	48	3	26	89	7	33	4	9	4	3	3	0	21	5	2	2	3	0	0	0	0		
50	Cengiz Ölmez	281.354	E	317	2	58	4	27	88	3	23	3	11	7	5	9	0	22	5	1	0	2	0	0	0	0		
51	Cihan Ceylan	276.230	E	318	1	42	2	31	102	6	36	6	9	5	1	8	0	28	3	2	1	3	0	0	0	0		
52	Furkan Çinkır	421.050	E	319	4	78	7	29	120	10	45	4	11	11	3	7	0	26	3	1	2	7	0	0	0	0		
53	Esmanur Öztürk	278.002	K	320	1	70	4	37	161	13	67	11	14	14	2	3	0	33	4	2	3	8	0	0	0	0		
54	Oğuzhan Doğaner	258.692	E	321	2	57	6	21	103	8	47	3	11	3	3	7	0	18	3	1	3	4	0	0	0	0		
Toplam								363	1442	7669	705	3038	422	846	566	200	419	0	1163	273	148	194	363	1	0	0	0	
Ortalama						2,8	63,8	6,72	26,7	142	13,1	56,3	7,81	15,7	10,5	3,7	7,76	0	21,5	5,06	2,74	3,59	6,72	0	0	0	0	

Tablo 15 incelendiğinde araştırma evreninin 18'i kız ve 36'sı erkek olmak üzere toplam 54 öğrenciden oluştuğu görülmektedir. Deneme türünde yazılan bu yazıların her birinin arka sayfasına tablo 1 eklenmiş, böylece tablo 6 ortaya konmuştur. Tablo 6 yer alan bilgiler incelendiğinde 54 öğrencinin toplamda 1442 cümle kullanmış olduğu görülmektedir. Bu cümlelerin 1163'ü fiil cümlesiyken 273'ü ek fiil almış isim cümlesidir. Sözcük türlerine ve ayrı ayrı sayılarına baktığımızda toplam 7669 sözcük türünden 3038'inin isim, 422'sinin zamir, 846'sının sıfat, 566'sının zarf, 200'ünün edat, 419'unun bağlaç olduğu ve hiç ünlem bulunmadığı görülmektedir. Bu sözcük türleri içinde fiilimsilere ve bu fiilimsilerin türlerine baktığımızda ise toplamda 705 fiilimsinin kullanılmış olduğu, bu fiilimsilerin ise 148'inin isim- fiil, 194'ünün sıfat- fiil ve 363'ünün zarf-fiil olduğunu görülmektedir. Bu sözcük türlerinin ortalamalarına baktığımızda ise kullanış sayılarıyla doğru orantılı olarak en yüksek ortalamanın isme ait olduğu, en düşük ortalamanın ise hiç kullanılmamış olan ünleme ait olduğu görülmektedir. Fiilimsilerin ortalamalarına baktığımızda isim-fiil ortalamasının 2,74, sıfat-fil ortalamasının 3,59 ve zarf-fiil ortalamasının ise 6,72 olduğu gözlenmektedir. Fiilimsiler arasında zarf-fiilin en yüksek ortalamaya sahip olması dikkatimizi çekmektedir. Bunun nedenin ne olduğu düşünüldüğünde zarf-fiil ekinin diğerlerine göre daha çok eke sahip olması olarak düşünülebileceği gibi zarf- fiilin görev yönünden de diğerlerine göre daha işlevsel olması gösterilebilir. İsim- fiil sadece isim görevini görürken, sıfat fiil de niteleme ve belirtme görevini görmektedir ama zarf-fiil durum, zaman, yön, miktar, soru olmak üzere beş farklı görevde kullanılabilir. Bu faktörler göz önüne alındığında hem ek hem de görev yönünden fazla olan zarf-fiilin diğerlerine oranla fazla sayıda çıkmasının normal olduğu söylenebilir.

**Tablo 16:** Deneme Türünde Sbs Puanın Kullanılan Fiilimsilerle Çaprazlaması

Öğrenci Sayısı	10	18	22
Sbs Puanı	570-401	400-301	300-0
Kullanılan Toplam Fiilimsi Sayısı	214	261	202
Kullanılan Toplam İsim Fiil Sayısı	51	56	36
Kullanılan Toplam Sıfat Fiil Sayısı	55	76	52
Kullanılan Toplam Zarf Fiil Sayısı	108	129	114

Sbs puanı 400 ve üzerinde olan öğrencilerin anı türünde yazmış oldukları dokümanlarda fiilimsiyi kullanma becerileri incelenmiştir. Bu öğrencilerin toplam 214 fiilimsi kullandıkları görülmüştür. Bu fiilimsilerin 51'i isim-fiil, 55'i sıfat-fiil ve 108'i zarf-fiildir. Bu öğrencilerin ortalama olarak kişi başına 21 fiilimsi kullanmış oldukları tespit edilmiştir. Bu fiilimsilerin 5'i isim-fiil, 5'i sıfat-fiil ve 10'u zarf-fiildir. Bu öğrencilerin en fazla zarf-fiili, en az sıfat fiili kullanmış oldukları görülmektedir. Sbs puanı 300 ve 400 arasında olan öğrencilerin sayısı 18'dir. Bu öğrenciler toplamda 261 fiilimsi kullanmışlardır. Bu fiilimsilerin 56'sı isim-fiil, 76'sı sıfat-fiil ve 129'u zarf-fiildir. Bu öğrenciler ortalama olarak 14'er fiilimsi kullanmışlardır. Bu fiilimsilerin 3'ü isim-fiil, 4'i sıfat-fiil ve 7'si zarf-fiildir. sbs puanı 300'ün altında olan öğrencilerin sayısı 22'dir ve bu öğrenciler toplamda 202 fiilimsi kullanmışlardır. Bu fiilimsilerin 36'sı isim-fiil, 52'si sıfat-fiil ve 114'ü zarf-fiildir. Bu öğrencilerin ortalama olarak yazılarında 9 fiilimsi kullandıkları; bu fiilimsilerin de 1'inin isim-fiil, 2'sinin sıfat-fiil ve 7'sinin zarf-fiil olduğu görülmektedir. Bu veriler incelendiğinde sbs puanı yüksek olan öğrencilerin deneme türünde yazmış oldukları yazılarında sbs puanı düşük olan öğrencilere göre daha başarılı oldukları sonucuna ulaşılmaktadır.

**Tablo 17:** Deneme Türünde Toplamda Kullanılan Fiil Sayısıyla Fiilimsilerin Çaprazlaması

Öğrenci Sayısı	7	19	28
Toplam Kullanılan Fiil Sayısı	50-35	34-21	20-0
Kullanılan Toplam Fiilimsi Sayısı	117	270	258
Kullanılan Toplam İsim Fiil Sayısı	41	55	52
Kullanılan Toplam Sıfat Fiil Sayısı	47	79	68
Kullanılan Toplam Zarf Fiil Sayısı	89	136	138

54 öğrenciye yazdırılmış olan anı türünde 7 öğrencinin 35 ve üzerinde fiil kullandığı gözlemlenmiştir. Bu öğrenciler toplamda kullandığı fiil sayısı 177'dir. Bunlardan 41'i isim-fiil, 47'si sıfat-fiil ve 89'u zarf-fiildir. Bu veriler dikkate alındığında her öğrencinin ortalama 25 fiilimsi kullandıkları söylenebilir. Bu fiilimsilerin 5'i isim-fiil, 6'sı sıfat-fiil ve 14'ü zarf-fiildir. Kullandığı fiil sayısı 34 ve 21 arasında olan 19 öğrenci bulunmaktadır. Bu öğrenciler toplamda 270 fiilimsi kullanmıştır. Bu fiilimsiler 55'i isim-fiil, 79'u sıfat-fiil ve 136'sı zarf-fiildir. Her öğrenciye ortalama 14 fiilimsi düşmektedir. Bu 14 fiilimsinin 2'si isim-fiil, 4'ü sıfat-fiil ve 7'si zarf-fiildir. Kullandığı fiil sayısı 21'in altında olan 28 öğrenci bulunmaktadır. Bu öğrenciler toplamda 258 fiilimsi kullanmışlardır. 52'si isim-fiil, 68'i sıfat-fiil ve 138'i zarf-fiildir. Bu öğrenciler ortalama olarak yazılarında 9 fiilimsi kullanmışlardır. Bu fiilimsilerin 2'si isim-fiil, 3'ü sıfat-fiil ve 4'ü zarf-fiildir. Bu da gösteriyor ki yazısında kullandığı fiil sayısı fazla olan öğrenci fiilimsiyi de diğerlerine göre daha çok kullanmıştır. Fiilin çokluğu yazının uzunluğunu gösterir. Yazısı uzun olan öğrenciler kendilerini daha iyi ifade edebilir. İfade edişlerinde kullandıkları fiilimsiler de birleşik cümle kurmaya olan yatkınlıklarını ve fiilimsi kullanma becerisini kazandıklarını göstermektedir.

**Tablo 18:** Deneme Türünde Ortalama Türkçe Notu İle Kullanılan Fiilimsilerin Çaprazlaması

Öğrenci Sayısı	7	23	24
Ortalama Türkçe Notu	5	3-4	1-2
Kullanılan Toplam Fiilimsi Sayısı	165	353	187
Kullanılan Toplam İsim Fiil Sayısı	42	73	33
Kullanılan Toplam Sıfat Fiil Sayısı	41	103	50
Kullanılan Toplam Zarf Fiil Sayısı	82	177	104

54 öğrenciden 7'sinin Türkçe not ortalamasının 5'tir. Bu öğrencilerin kullandığı toplam fiilimsi sayısı 165'tir. Bunlardan 42'si isim-fiil, 41'i sıfat fiil ve 82'si de zarf-fiildir. Her öğrenci ortalama olarak 23 fiilimsi kullanmıştır. Bu fiilimsilerin 6'sı isim fiil, 5'i sıfat-fiil ve 12'si zarf-fiildir. 23 öğrencinin Türkçe notu 3 ve 4 arasındadır. Bu öğrencilerin kullandığı toplam fiilimsi sayısı 353'tür. Bunlardan 73'ü isim-fiil, 103'ü sıfat-fiil ve 177'si zarf-fiildir. Öğrenci başına ortalama olarak 15 fiilimsi düşmektedir. Bu fiilimsilerin 3'ü isim-fiil, 4'ü sıfat-fiil ve 8'i zarf-fiildir. Diğer taraftan 24 öğrencinin Türkçe notu 1 ve 2 arasındadır. Bu öğrencilerin kullandığı toplam fiilimsi sayısı 187'dir. Bunlardan 33'ü isim-fiil, 50'si sıfat-fiil ve 104'ü zarf-fiildir. Her öğrencinin ortalama olarak 7 fiilimsi kullanmış olduğu tespit edilmiştir. Bu fiilimsilerden 1'inin isim-fiil, 2'sinin sıfat-fiil ve 4'ünün zarf-fiil olduğu belirlenmiştir. Bu veriler gösteriyor ki Türkçe notu zayıf olan öğrencilerin anı türünde yazmış oldukları yazılı anlatımda fiilimsileri kullanma becerisini kazanamamışlardır. Buna paralel olarak da Türkçe not ortalaması yüksek olan öğrencilerin yazılı anlatımda fiilimsileri kullanma becerisini kazandıklarını söylemek mümkündür.

**Tablo 19:** Deneme Türünde Genel Not Ortalaması ile Kullanılan Fiilimsi Sayısının Çaprazlaması

Öğrenci Sayısı	7	30	17
Genel Not Ortalaması	100-85	84-55	54-0
Kullanılan Toplam Fiilimsi Sayısı	167	402	136
Kullanılan Toplam İsim Fiil Sayısı	42	80	26
Kullanılan Toplam Sıfat Fiil Sayısı	40	117	37
Kullanılan Toplam Zarf Fiil Sayısı	85	205	73

Genel not ortalaması 85 ve üstü olan 7 öğrenci bulunmaktadır. Bu öğrenciler toplamda 167 fiilimsi kullanmışlardır. Bu fiilimsilerden 42'si isim-fiil, 40'ı sıfat fiil ve 85'i zarf-fiildir. Bu verilerden yola çıkılarak her öğrencinin ortalama olarak 23 fiilimsi kullandığı; bu fiilimsilerin 7'sinin isim-fiil, 5'inin sıfat-fiil ve 11'inin zarf-fiil olduğu tespit edilmiştir. Genel not ortalaması 84 ve 55 arasında olan 30 öğrenci bulunmaktadır. Bu öğrenciler toplamda 402 fiilimsi kullanmışlardır. Bu fiilimsilerin 80'i isim-fiil, 117'si sıfat-fiil ve 205'i zarf-fiildir. Bu verilerden yola çıktığımızda her öğrencinin ortalama olarak 12 fiilimsi kullanmış olduğu sonucuna varılmaktadır. Bu fiilimsilerin çeşidine baktığımızda 2'si isim fiil, 4'ü sıfat-fiil ve 6 zarf-fiildir. Genel not ortalaması 55'in altında olan 17 öğrenci bulunmaktadır. Toplamda 136 fiilimsi kullanılmıştır. Bunlardan 26'sı isim-fiil, 37'si sıfat fiil ve 73'ü zarf-fiildir. Her öğrenci başına 8 fiilimsi düşmektedir. Bu fiilimsilerden 2'i isim-fiil, 2'si sıfat-fiil ve 4'ü zarf-fiildir. Bu durum genel not ortalaması yüksek olan öğrencilerin yazmış olduğu anı türünde fiilimsileri kullanma becerilerinin not ortalaması düşük olan öğrencilerden daha yüksek olduğunu göstermektedir. Bu veriler ışığında akademik başarı ile yazılı anlatımda fiilimsiyi kullanma derecesi arasında doğru bir orantı olduğunu göstermektedir.



**Tablo 20:** Deneme Türünde Okunan Kitap Sayılarıyla Fiilimsilerin Çaprazlaması

Öğrenci Sayısı	5	2	47
Okuduğu Kitap Sayısı	30-21	20-11	10-0
Kullanılan Toplam Fiilimsi Sayısı	124	33	548
Kullanılan Toplam İsim Fiil Sayısı	32	7	109
Kullanılan Toplam Sıfat Fiil Sayısı	31	12	151
Kullanılan Toplam Zarf Fiil Sayısı	61	14	288

54 öğrenciden 5 tanesinin bir eğitim-öğretim döneminde 20 kitaptan fazla okuduğunu belirtmişlerdir. Bu öğrencilerin verdikleri dokümanlar incelendiğinde toplam 124 fiilimsi kullandıkları tespit edilmiştir. Bu öğrencilerin ortalama olarak 24 fiilimsi kullanmış oldukları görülmektedir. Bu fiilimsilerin 32'si isim fiil, 31'i sıfat-fiil ve 61'i zarf-fiildir. Buradan öğrenci başına 6 isim-fiil, 6 sıfat-fiil ve 12 zarf-fiil düştüğü görülmektedir. 11 ve 19 arasında kitap okuyan 2 öğrenci bulunmaktadır. Bu öğrenciler toplamda 33 fiilimsi kullanmış; bu fiilimsilerin 7'si isim-fiil, 12'si sıfat-fiil ve 14'ü zarf-fiildir. 10 ve altında kitap okuyan 47 öğrenci vardır. Öğrenciler ise toplamda 548 fiilimsi kullanmıştır. Fiilimsilerin çeşitlerine bakıldığında 109'unun isim-fiil, 151'inin sıfat-fiil ve 288'inin zarf-fiil olduğu görülmektedir. Öğrenci başına 11 fiilimsi düşmektedir. Bu durum çok kitap okuyan öğrencilerin eylem cümlelerini başka eylemlerle destekleyerek kurdukları anlamına gelmektedir. Bu da fiilimsileri kullanma becerisinin çok kitap okuyan öğrencide daha yüksek olduğunu göstermektedir.

**Tablo 21:** Deneme Türünde Kurulan Toplam Cümle Sayısıyla Kullanılan Fiilimsi Sayılarının Çaprazlaması

Öğrenci Sayısı	7	8	39
Toplam Cümle Sayısı	50-41	40-31	30-0
Kullanılan Toplam Fiilimsi Sayısı	177	128	400
Kullanılan Toplam İsim Fiil Sayısı	41	33	74
Kullanılan Toplam Sıfat Fiil Sayısı	47	32	115
Kullanılan Toplam Zarf Fiil Sayısı	89	63	211

54 öğrenciden kurduğu cümle sayısı 41 ve 50 arasında olan 7 öğrenci bulunmaktadır. Bu öğrenciler toplamda 177 fiilimsi kullanmıştır. Bu fiilimsilerin 41'i isim-fiil, 47'si sıfat-fiil ve 89'u da zarf-fiildir. Öğrenci başına ortalama olarak 25 fiilimsi düşmektedir. Bu fiilimsilerin 6'sı isim fiil, 7'si sıfat-fiil ve 12'si de zarf-fiildir. Kurduğu cümle sayısı 40 ve 31 arasında olan 8 öğrenci bulunmaktadır. Bu öğrenciler yazılarında toplamda 128 fiilimsi kullanmıştır. Bu fiilimsilerin 33'ü isim-fiil, 32'si sıfat-fiil ve 63'ü zarf-fiildir. Ortalamaya vurulduğunda öğrenci başına 16 fiilimsi düşmekte ve bu fiilimsilerin 4'ü isim-fiil, 4'ü sıfat-fiil ve 9'u zarf-fiildir. Kurduğu cümle sayısı 30'un altında olan 39 öğrenci vardır. Bu öğrenciler toplamda 400 fiilimsi kullanmıştır. Bu fiilimsilerin 74'ü isim-fiil, 115'i sıfat-fiil ve 211'i zarf-fiildir. Her öğrenciye yazısında 10 fiilimsi düşmektedir. İncelenen dokümanlardaki veriler öğrenciler yazılarında ne kadar çok cümle kurarlarsa fiilimsileri de o derecede çok kullandıklarını göstermektedir.

**Tablo 22:** Deneme Türünde Yazılı Anlatımda Kullanılan Toplam Çeşit Sözcük Sayısıyla Kullanılan Fiilimsi Sayılarının Çaprazlaması

Öğrenci Sayısı	19	23	12
Toplam Çeşit Sözcük Sayısı	250-151	150-101	100-0
Kullanılan Toplam Fiilimsi Sayısı	392	254	59
Kullanılan Toplam İsim Fiil Sayısı	85	52	11
Kullanılan Toplam Sıfat Fiil Sayısı	115	66	13
Kullanılan Toplam Zarf Fiil Sayısı	192	136	35

Yazılan dokümanlar incelendiğinde öğrencilerin her sözcük türünün kullanılmış oldukları belirlenmiştir: isim, zamir, sıfat, zarf, edat, bağlaç, ünlem, fiil, ek fiil almış isim ve fiilimsi. Öğrenciler kullanmış oldukları çeşit sözcük sayısına göre gruplandırılmıştır. 250 ve 151 arasında sözcük kullanan 19 öğrenci mevcuttur ve bu öğrenciler toplamda 392 fiilimsi kullanmıştır. Bu fiilimsilerin 85'i isim-fiil, 115'i sıfat-fiil ve 192'si zarf-fiildir. Bu öğrencilere ortalama olarak 20'şer fiilimsi kullanmış oldukları belirlenmiştir. 4'ü isim-fiil, 6'sı sıfat-fiil ve 10'u zarf-fiildir. Kullanmış olduğu sözcük sayısı 150 ve 101 arasında olan 23 öğrenci vardır. Bu

öğrenciler toplamda 254 fiilimsi kullanmıştır. Bu fiilimsilerin 52'si isim-fiil, 66'sı sıfat-fiil ve 136'sı de zarf-fiildir. Öğrenci başına 11'er fiilimsi düşmekte; bu fiilimsilerin 2'sinin isim-fiil, 3'ünün sıfat-fiil ve 6'sının zarf-fiil olduğu görülmektedir.100'ün altında sözcük kullanan öğrenci sayısı 12'dir.Bu 12 öğrenciler toplamda 59 fiilimsi kullanmıştır. Bunlardan 11'i isim-fiil, 13'ü sıfat-fiil ve 35'i zarf-fiildir. Ortalama olarak öğrenci başına 5 fiilimsi düştüğü hiç fiilimsi kullanmamış olan öğrencilerin de olduğu görülmektedir. Bu verilerden öğrenciler ne kadar sözcük kullanırsa fiilimsiyi de kullanma becerisinin o düzeyde yüksek olduğunu söylemek mümkündür.

Aşağıda yer alan tabloyu incelediğimizde 54 öğrencilerin deneme türünde yazmış oldukları kompozisyonlarda toplam olarak 7669 sözcük kullanılmış olduğu ve bu sözcük türlerinden 705'inin fiilimsi olduğu görülmektedir. Bu verilerden yola çıktığımızda kullanılmış olan toplam sözcük türü arasında fiilimsi yüzdeler oranının 9,19 olduğunu görmekteyiz.

**Tablo 23:** Deneme Türünde Öğrencilerin Toplamda Kullandıkları Sözcük Türleri Arasında Fiilimsinin Yeri.

Toplam Öğrenci Sayısı	Toplam Çeşit Sözcük Sayısı	Toplam Fiilimsi Sayısı	Sözcük Türleri İçinde Fiilimsi Oranı (%)
54	7669	705	9,19

Aşağıda yer alan tablo incelendiğinde deneme türünde yazılmış olan kompozisyonlarda toplam fiilimsi sayısı ve bu fiilimsiler arasında tüm fiilimsi çeşitlerinin yüzdeler oranları yer almaktadır. 705 fiilimsi arasında 148 isim-fiilin, 194 sıfat-fiilin ve 363 zarf-fiilin kullanılmış olduğunu görülmüştür. Yüzdeler oran olarak değerlendirdiğimizde ise isim-fiilin % 20,99, sıfat-fiilin % 27,52 ve zarf-fiilin %51,49 olduğu gözlemlenmiştir. Deneme türünde yazılmış olan kompozisyonlar incelendiğinde öğrencilerin fiilimsi çeşitleri içerisinde en çok zarf-fiili kullandıkları ortaya çıkmaktadır. Zarf fiilden sonra sıfat fiil ve en az sayıda isim fiilin kullanılmış olduğu gözlenmektedir.

**Tablo 24:** Deneme Türünde Toplamda Kullanılan Fiilimsiler Arasında Fiilimsi Türlerinin Oranı.

Toplam Öğrenci Sayısı	Toplam Fiilimsi Sayısı	İsim Fiil Sayısı	Sıfat Fiil Sayısı	Zarf Fiil Sayısı
54	705	148	194	363
Fiilimsi/Çeşit Oranı(%)	100	20,99	27,52	51,49

Aşağıda yer alan tabloda kız ve erkek öğrencilerin kullandığı fiilimsi sayıları ve fiilimsi çeşit sayıları ayrı ayrı verilmiştir.

**Tablo 25:** Deneme Türünde Kız Ve Erkek Öğrenciler Arasında Kullanılan Fiilimsi Çeşitlerinin Oranları

Cinsiyet	Kişi Sayısı	Toplam Fiilimsi Sayısı	İsim Fiil Sayısı	%	Sıfat Fiil Sayısı	%	Zarf Fiil Sayısı	%
Kız Öğrenci	18	365	86	23,56	100	27,40	179	49,04
Erkek Öğrenci	36	340	62	18,24	94	27,65	184	54,12

Kız öğrenci sayılarının erkek öğrencilerin yarısı olduğu görülmektedir. Tablo incelendiğinde kız öğrenciler toplamda 365 fiilimsi kullanırken iki katı olan erkek öğrencilerin toplamda 340 fiilimsi kullanmış olduğu görülmektedir. Buradan erkek öğrencilerin deneme türünde kız öğrencilere göre daha az sayıda fiilimsi kullanmış olduğu görülmektedir. Kızlar öğrencilerinin erkek öğrencilere göre fiilimsi kullanma dereceleri daha yüksektir. Kızlar 86 isim fiil kullanırken erkek öğrenciler 62, kızlar 100 sıfat fiil kullanırken erkek öğrenciler 94, kızlar 179 zarf fiil kullanırken erkek öğrencilerin 184 zarf-fiil kullanmış olduklarını görmekteyiz. Oranlarını karşılaştırdığımızda kız öğrencilerin % 23,56 isim fiil kullanırken erkek öğrencilerin %18,24 isim fiil kullanmış olduğu görülmekle birlikte kızlar anı türünde erkeklere

göre isim fiil kullanma derecesi yönünden erkeklerden önde olduklarını söyleyebiliriz. Sıfat fiile baktığımızda kızlar % 27,40 oranında sıfat fiil kullanmışken erkek öğrencilerde bu oranın %27,65 olduğu görülmektedir. Kız öğrencilerin sıfat fiili kullanma dereceleri erkeklere oranla daha yüksek olduğu söylenebilir. Son olarak zarf fiil oranlarını incelediğimizde kız öğrenciler % 49,04 oranında zarf fiil kullanırken erkek öğrencilerin %54,12 oranında zarf fiil kullanmış olduğunu görmekteyiz. Diğer fiilimsi türlerine göre zarf fiili kullanma derecelerinin erkek öğrencilerde daha yüksek olduğu gözlemlenmiştir.

**Tablo 26:** Gezi Yazısına Ait Veriler

Yazılı Anlatımın Türü:		Gezi Yazısı																									
Okulun Adı:		Merkez Atatürk Ortaokulu																									
Sınıfı:		8																									
Sıra	Öğrencinin Adı Soyadı	SBS Puanı	Cinsiyeti	Numarası	Türkçe Dersi Ağırlıklı Not Ortalaması	Dönem Sonu Genel Not Ortalaması	Toplam Okuduğu Kitap Sayısı	Toplam Cümle Sayısı	Toplam Çeşitli Sözcük Sayısı	Toplam Fiilimsi Sayısı	İsim Sayısı	Zamir Sayısı	Sıfat Sayısı	Zarf Sayısı	Edat Sayısı	Bağlaç Sayısı	Ünlem Sayısı	Fiil Sayısı	Ek Fiil Almış İsim Sayısı	İsim Fiil Sayısı	Sıfat Fiil Sayısı	Zarf Fiil Sayısı	Toplam Bozuk Cümle Sayısı	İsim Fiile Bağlı Bozuk Cümle Sayısı	Sıfat Fiile Bağlı Bozuk Cümle Sayısı	Zarf Fiile Bağlı Bozuk Cümle Sayısı	Sonuç
1	Ebubekir Horat	357.303	E	87	4	70	4	13	112	13	59	2	9	8	2	6	0	9	4	2	8	3	0	0	0	0	0
2	Ahmet Ekiçiler	326.689	E	263	3	59	5	19	106	8	53	7	3	3	2	11	0	17	2	1	2	5	0	0	0	0	0
3	Murat Halis Alkan	330.945	E	264	3	75	5	17	137	10	69	13	1	7	2	18	0	13	4	5	1	4	0	0	0	0	0
4	Musa Başaran	346.925	E	265	3	51	6	21	124	13	42	6	18	11	6	7	0	15	6	2	8	3	0	0	0	0	0
5	Elif Büşra Ayrancı	329.925	K	266	4	64	10	32	153	15	44	7	8	33	4	10	0	25	7	3	3	9	0	0	0	0	0
6	Esra Coşkun	531.962	K	267	5	97	21	44	209	22	80	13	21	9	7	13	0	37	7	4	5	13	0	0	0	0	0
7	Murtaza Akyol	314.166	E	268	3	68	5	31	150	17	67	7	9	6	3	10	0	30	1	2	0	15	0	0	0	0	0
8	Elife İset	325.940	K	269	4	72	6	18	118	15	41	10	8	13	4	9	0	15	3	4	4	7	0	0	0	0	0
9	Velat Akar	Girmedi	E	270	1	46	4	17	80	4	39	5	6	3	2	4	0	10	7	0	1	3	0	0	0	0	0
10	Yazgül Dönmez	329.897	K	271	3	64	5	13	140	12	62	5	18	19	3	8	0	12	1	2	8	2	0	0	0	0	0
11	Münevver Eyleneç	359.698	K	273	4	77	8	39	161	7	66	11	16	14	2	6	0	28	11	2	4	1	0	0	0	0	0
12	Erdem Topaloğlu	487.348	E	273	5	76	6	27	132	13	45	6	20	16	0	5	0	21	6	3	4	6	0	0	0	0	0
13	Veysel Acar	311.097	E	274	2	57	26	27	127	17	39	5	10	13	7	9	0	22	5	2	5	10	0	0	0	0	0
14	Hasan Koçak	Girmedi	E	276	1	41	3	17	111	12	36	9	11	10	3	13	0	14	3	3	3	6	0	0	0	0	0
15	Şerike Çiçekçi	564.637	K	277	5	97	4	43	183	26	63	6	19	15	5	6	0	35	8	8	3	15	0	0	0	0	0
16	Mehmet Yalçın	Girmedi	E	278	1	41	3	13	42	0	18	3	2	4	2	0	0	13	0	0	0	0	0	0	0	0	0
17	Sefa Aksoy	410.490	E	279	3	58	4	20	93	7	47	5	7	1	1	5	0	8	12	4	1	2	0	0	0	0	0
18	Şevval Harmancı	285.694	K	280	2	56	6	23	125	9	51	7	10	13	4	8	0	21	2	1	3	5	0	0	0	0	0
19	Fatma Nur Gök	277.616	K	281	3	70	5	30	140	13	53	14	10	9	5	6	0	25	5	2	4	7	0	0	0	0	0
20	Harun Öndağ	213.241	E	282	1	38	3	16	69	3	31	3	5	6	2	3	0	16	0	0	1	2	0	0	0	0	0
21	Mustafa Çiçekçi	248.043	E	283	3	56	3	23	129	11	42	13	13	11	7	9	0	18	5	3	2	6	0	0	0	0	0
22	Mehmet Ali Ceylan	321.272	E	284	3	70	4	37	148	12	56	13	9	11	6	4	0	32	5	0	1	11	0	0	0	0	0
23	Turgut Can	240.000	E	285	1	38	2	14	70	3	23	6	7	9	3	5	0	11	3	0	1	2	0	0	0	0	0
24	Emre Can	217.012	E	286	2	49	3	17	93	10	39	4	10	7	2	4	0	13	4	1	3	6	0	0	0	0	0
25	Nazlı Topal	495.638	K	287	5	94	30	53	198	31	61	9	16	12	7	9	0	42	11	7	9	15	0	0	0	0	0
26	Kadir Çetin	246.110	E	288	2	52	3	25	110	7	37	6	10	14	3	8	0	18	7	2	2	3	0	0	0	0	0
27	Emin Özgür	250.232	E	289	2	52	5	23	109	10	39	5	13	11	2	6	0	17	6	3	2	5	0	0	0	0	0
28	Satılmış Güven	249.077	E	290	1	51	5	12	77	5	31	7	7	8	1	6	0	11	1	0	2	3	0	0	0	0	0

29	Mehmet Doğan	231.327	E	291	2	54	3	13	105	7	41	9	13	14	2	6	0	10	3	1	3	3	0	0	0	0
30	Afife Esra İset	304.021	K	292	3	74	5	18	106	15	42	2	13	12	1	3	0	11	7	3	2	10	0	0	0	0
31	Leyla Aktar	334.100	K	293	4	73	11	30	147	9	52	12	21	13	3	7	0	22	8	3	4	2	0	0	0	0
32	Şeyma Zeybekoğlu	310.324	K	295	2	59	5	13	65	3	20	7	6	10	2	4	0	9	4	1	1	1	0	0	0	0
33	Abdullah Altunolu	361.739	E	297	4	64	6	43	182	18	78	4	19	7	3	10	0	37	6	4	3	11	0	0	0	0
34	Hüseyin Yıldırım	402.202	E	298	4	78	5	27	121	3	49	14	5	11	5	7	0	26	1	1	0	2	0	0	0	0
35	Maviye Şafak	481.399	K	299	5	91	26	54	221	23	73	13	24	16	7	11	0	43	11	4	6	13	0	0	0	0
36	Meryem Tekcan	505.486	K	300	5	91	21	52	197	21	65	11	19	14	3	12	0	37	15	3	7	11	0	0	0	0
37	Gökhan Ceylan	255.037	E	301	3	56	4	29	165	23	53	14	21	13	5	7	0	24	5	4	8	11	0	0	0	0
38	Samet Gencer	375.461	E	302	4	90	8	34	134	10	56	10	4	10	2	8	0	33	1	1	2	7	0	0	0	0
39	Fatma Feyza Göve	503.973	K	303	5	98	13	34	183	25	65	11	15	19	3	11	0	28	6	9	8	8	0	0	0	0
40	Muharrem Varlı	243.506	E	304	1	51	2	17	59	6	21	3	3	5	0	4	0	17	0	4	1	1	0	0	0	0
41	Serdar Karamahm	275.729	E	305	2	63	3	13	140	12	62	5	18	19	3	8	0	12	1	2	8	2	0	0	0	0
42	Mehmet Atalık	258.320	E	306	3	65	4	39	177	26	63	4	19	13	5	8	0	32	7	5	7	14	0	0	0	0
43	Batuhan Ünsal	347.493	E	308	4	75	4	22	125	13	34	12	20	12	4	8	0	19	3	3	1	9	0	0	0	0
44	Kübra Çetin	347.493	K	309	4	64	8	26	118	6	34	4	14	23	2	9	0	19	7	4	2	0	0	0	0	0
45	Yasin Çiçek	Girmedi	E	310	1	47	3	16	88	6	25	6	8	12	10	5	0	14	2	2	1	3	0	0	0	0
46	Emin Çiçek	250.232	E	311	1	43	2	13	85	7	29	7	12	9	2	6	0	13	0	1	1	5	0	0	0	0
47	İrfan Ceylan	214.507	E	313	1	68	2	46	203	9	78	22	19	14	5	10	0	37	9	3	3	3	0	0	0	0
48	Gülây Ekiciler	281.875	K	315	2	50	8	32	178	25	67	6	11	17	8	12	0	29	3	1	6	18	0	0	0	0
49	Fatih İşler	292.469	E	316	2	48	3	24	128	11	43	12	16	8	4	10	0	22	2	2	2	7	0	0	0	0
50	Cengiz Ölmez	281.354	E	317	2	58	4	40	163	15	67	7	10	15	2	7	0	37	3	2	2	11	0	0	0	0
51	Cihan Ceylan	276.230	E	318	1	42	2	15	104	5	42	5	14	12	2	9	0	15	0	0	1	4	0	0	0	0
52	Furkan Çınkır	421.050	E	319	4	78	7	24	107	12	39	7	5	12	3	5	0	23	1	4	4	4	0	0	0	0
53	Esmenur Öztürk	278.002	K	320	1	70	4	13	100	9	33	7	15	9	5	9	0	8	5	1	7	1	0	0	0	0
54	Oğuzhan Doğaner	258.692	E	321	2	57	6	13	108	11	43	6	19	9	2	5	0	12	1	2	5	4	0	0	0	0
Toplam						363	1384	6955	655	2607	427	659	624	190	409	0	1137	247	136	185	334	0	0	0	0	0
Ortalama				2,8	64	6,7	25,6	129	12,1	48,3	7,91	12,2	11,6	3,52	7,57	0	21,1	4,57	2,52	3,43	6,19	0	0	0	0	0

Tablo 26 incelendiğinde araştırma evreninin 18'i kız ve 36'sı erkek olmak üzere tablo 8 ile aynı araştırma evreniyle aynı olduğu görülmektedir. Gezi yazısı türünde yazılan bu yazıların her birinin arka sayfasına tablo 1 eklenmiş, böylece tablo 10 ortaya konmuştur. Tablo 10 yer alan bilgiler incelendiğinde 54 öğrencinin toplamda 1384 cümle kullanmış olduğu görülmektedir. Bu cümlelerin 1137'si fiil cümlesiyken 247'si ek fiil almış isim cümlesidir. Sözcük türlerine ve ayrı ayrı sayılarına baktığımızda toplam 6955 sözcük türünden 2607'sinin isim, 427'sinin zamir, 659'unun sıfat, 624'ünün zarf, 190'ının edat, 409'unun bağlaç olduğu ve hiç ünlem bulunmadığı görülmektedir. Bu sözcük türleri içinde fiilimsilere ve bu fiilimsilerin türlerine baktığımızda ise toplamda 655 fiilimsinin kullanılmış olduğu, bu fiilimsilerin ise 136'sının isim- fiil, 185 sıfat- fiil ve 334'ünün zarf-fiil olduğunu görülmektedir. Bu sözcük türlerinin ortalamalarına baktığımızda ise kullanım en yüksek ortalamanın isme ait olduğu, en düşük ortalamanın ise hiç kullanılmamış olan ünleme ait olduğu görülmektedir. Fiilimsilerin ortalamalarına baktığımızda isim-fiil ortalamasının 2,52, sıfat-fiil ortalamasının 3,43 ve zarf-fiil ortalamasının ise 6,19 olduğu gözlenmektedir. Diğer yazılı anlatım türlerinde olduğu gibi fiilimsiler arasında zarf-fiilin en yüksek ortalamaya sahip olduğu görülmektedir. Öğrencilerin zarf fiili daha kullanıyor olması zarf fiilin diğer fiilimsilere oranla daha işlevsel olduğu söylenebilir.

**Tablo 27:** Gezi Yazısında SBS Puanın Kullanılan Fiilimsilerle Çaprazlaması

Öğrenci Sayısı	10	18	22
Sbs Puanı	570-401	301-400	0-300
Kullanılan Toplam Fiilimsi Sayısı	183	213	237
Kullanılan Toplam İsim Fiil Sayısı	47	44	40
Kullanılan Toplam Sıfat Fiil Sayısı	47	59	74
Kullanılan Toplam Zarf Fiil Sayısı	89	110	123

Sbs puanı 400 ve üzerinde olan 10 öğrencinin gezi yazısı türünde yazmış oldukları dokümanlarda fiilimsiyi kullanma becerileri incelenmiştir. Bu öğrencilerin toplam 183 fiilimsi kullandıkları görülmüştür. Bu fiilimsilerin 47'si isim-fiil, 47'si sıfat-fiil ve 89'u zarf-fiildir. Bu öğrencilerin ortalama olarak kişi başına 18 fiilimsi kullanmış oldukları tespit edilmiştir. Bu fiilimsilerin 4'ü isim-fiil, 4'ü sıfat-fiil ve 9'u



zarf-fiildir. Bu öğrencilerin en fazla zarf-fiili, en az sıfat fiili kullanmış oldukları görülmektedir. Sbs puanı 300 ve 400 arasında olan öğrencilerin sayısı 18'dir. Bu öğrenciler toplamda 213 fiilimsi kullanmışlardır. Bu fiilimsilerin 44'i isim-fiil, 59'u sıfat-fiil ve 110'u zarf-fiildir. Bu öğrenciler ortalama olarak 11'er fiilimsi kullanmışlardır. Bu fiilimsilerin 2'si isim-fiil, 3'ü sıfat- fiil, ve 6'sı zarf-fiildir. Sbs puanı 300'ün altında olan öğrencilerin sayısı 22'dir ve bu öğrenciler toplamda 237 fiilimsi kullanmışlardır. Bu fiilimsilerin 40'ı isim-fiil, 74'i sıfat-fiil ve 123'ü zarf-fiildir. Bu öğrencilerin ortalama olarak yazılarında 10 fiilimsi kullandıkları; bu fiilimsilerin de 1'inin isim-fiil, 3'ünün sıfat-fiil ve 6'sının zarf-fiil olduğu görülmektedir. Bu veriler incelendiğinde sbs puanı yüksek olan öğrencilerin gezi yazısı türünde yazmış oldukları yazılarında sbs puanı düşük olan öğrencilere göre daha başarılı oldukları sonucuna ulaşılmaktadır.

**Tablo 28:** Gezi Yazısında Toplamda Kullanılan Fiil Sayısıyla Fiilimsilerin Çaprazlaması

Öğrenci Sayısı	8	17	29
Toplam Kullanılan Fiil Sayısı	50-35	34-21	20-0
Kullanılan Toplam Fiilimsi Sayısı	165	247	243
Kullanılan Toplam İsim Fiil Sayısı	35	45	56
Kullanılan Toplam Sıfat Fiil Sayısı	38	65	82
Kullanılan Toplam Zarf Fiil Sayısı	92	137	105

54 öğrenciye yazdırılmış olan gezi yazısı türünde 8 öğrencinin 35 ve üzerinde fiil kullandığı gözlemlenmiştir. Bu öğrenciler toplamda kullandığı fiil sayısı 165'tir. Bunlardan 35'i isim-fiil, 38'i sıfat-fiil ve 92'si zarf-fiildir. Bu veriler dikkate alındığında her öğrencinin ortalama 20 fiilimsi kullandıkları söylenebilir. Bu fiilimsilerin 4'ü isim-fiil, 4'ü sıfat-fiil ve 12'si zarf-fiildir. Kullandığı fiil sayısı 34 ve 21 arasında olan 17 öğrenci bulunmaktadır. Bu öğrenciler toplamda 247 fiilimsi kullanmıştır. Bu fiilimsiler 45'i isim-fiil, 65'i sıfat-fiil ve 105'i zarf-fiildir. Her öğrenciye ortalama 14 fiilimsi düşmektedir. Bu 14 fiilimsinin 2'si isim-fiil, 4'ü sıfat-fiil ve 8'i zarf-fiildir. Kullandığı fiil sayısı 21'in altında olan 29 öğrenci bulunmaktadır. Bu öğrenciler toplamda 243 fiilimsi kullanmışlardır. 56'sı isim-fiil, 82'si sıfat-fiil ve 105'i zarf-fiildir. Bu öğrenciler ortalama olarak yazılarında 8 fiilimsi

kullanmışlardır. Bu fiilimsilerin 2'si isim-fiil, 2'si sıfat-fiil ve 4'ü zarf-fiildir. Bu da gösteriyor ki yazısında kullandığı fiil sayısı fazla olan öğrenci fiilimsiyi de diğerlerine göre daha çok kullanmıştır. Fiilin çokluğu yazının uzunluğunu gösterir. Yazısı uzun olan öğrenciler kendilerini daha iyi ifade edebilir. İfade edişlerinde kullandıkları fiilimsiler de birleşik cümle kurmaya olan yatkınlıklarını ve fiilimsi kullanma becerisini kazandıklarını göstermektedir.

**Tablo 29:** Gezi Yazısında Ortalama Türkçe Notu İle Kullanılan Fiilimsilerin Çaprazlaması

Öğrenci Sayısı	7	23	24
Toplam Kullanılan Fiil Sayısı	5	3-4	1-2
Kullanılan Toplam Fiilimsi Sayısı	161	288	206
Kullanılan Toplam İsim Fiil Sayısı	38	64	34
Kullanılan Toplam Sıfat Fiil Sayısı	42	79	64
Kullanılan Toplam Zarf Fiil Sayısı	81	145	108

54 öğrenciden 7'sinin Türkçe not ortalamasının 5'tir. Bu öğrencilerin kullandığı toplam fiilimsi sayısı 161'tir. Bunlardan 38'i isim-fiil, 42'si sıfat fiil ve 81'i de zarf-fiildir. Her öğrenci ortalama olarak 23 fiilimsi kullanmıştır. Bu fiilimsilerin 5'i isim fiil, 6'sı sıfat-fiil ve 12'si zarf-fiildir. 23 öğrencinin Türkçe notu 3 ve 4 arasındadır. Bu öğrencilerin kullandığı toplam fiilimsi sayısı 288'dir. Bunlardan 64'ü isim-fiil, 79'u sıfat-fiil ve 145'i zarf-fiildir. Öğrenci başına ortalama olarak 12 fiilimsi düşmektedir. Bu fiilimsilerin 3'ü isim-fiil, 3'ü isim-fiil ve 6'sı zarf-fiildir. Diğer taraftan 24 öğrencinin Türkçe notu 1 ve 2 arasındadır. Bu öğrencilerin kullandığı toplam fiilimsi sayısı 206'dır. Bunlardan 34'ü isim-fiil, 64'ü sıfat-fiil ve 108'i zarf-fiildir. Her öğrencinin ortalama olarak 8 fiilimsi kullanmış olduğu tespit edilmiştir. Bu fiilimsilerden 1'inin isim-fiil, 3'ünün sıfat-fiil ve 4'ünün zarf-fiil olduğu belirlenmiştir. Bu veriler gösteriyor ki Türkçe notu zayıf olan öğrencilerin anı türünde yazmış oldukları yazılı anlatımda fiilimsileri kullanma becerisini kazanamamışlardır. Buna paralel olarak da Türkçe not ortalaması yüksek olan öğrencilerin yazılı anlatımda fiilimsileri kullanma becerisini kazandıklarını söylemek mümkündür.

**Tablo 30:** Gezi Yazısında Genel Not Ortalaması ile Kullanılan Fiilimsi Sayısının Çaprazlaması

Öğrenci Sayısı	7	30	17
Genel Not Ortalaması	100-85	84-55	54-0
Kullanılan Toplam Fiilimsi Sayısı	158	363	134
Kullanılan Toplam İsim Fiil Sayısı	36	78	22
Kullanılan Toplam Sıfat Fiil Sayısı	40	107	38
Kullanılan Toplam Zarf Fiil Sayısı	82	178	74

Genel not ortalaması 85 ve üstü olan 7 öğrenci bulunmaktadır. Bu öğrenciler toplamda 158 fiilimsi kullanmışlardır. Bu fiilimsilerden 36'sı isim-fiil, 40'ı sıfat fiil ve 82'si zarf-fiildir. Bu verilerden yola çıkılarak her öğrencinin ortalama olarak 22 fiilimsi kullandığı; bu fiilimsilerin 5'inin isim-fiil, 5'inin sıfat-fiil ve 12'sinin zarf-fiil olduğu tespit edilmiştir. Genel not ortalaması 84 ve 55 arasında olan 30 öğrenci bulunmaktadır. Bu öğrenciler toplamda 363 fiilimsi kullanmışlardır. Bu fiilimsilerin 78'sinin isim-fiil, 107'sinin sıfat-fiil ve 178'inin zarf-fiildir. Bu verilerden yola çıktığımızda her öğrencinin ortalama olarak 12 fiilimsi kullanmış olduğu sonucuna varılmaktadır. Bu fiilimsilerin çeşidine baktığımızda 3'ü isim fiil, 2'si sıfat-fiil ve 5'i zarf-fiildir. Genel not ortalaması 55'in altında olan 17 öğrenci bulunmaktadır. Toplamda 134 fiilimsi kullanılmıştır. Bunlardan 22'si isim-fiil, 38'i sıfat fiil ve 74'ü zarf-fiildir. Her öğrenci başına 7 fiilimsi düşmektedir. Bu fiilimsilerden 1'i isim-fiil, 2'si sıfat-fiil ve 4'ü zarf-fiildir. Bu durum genel not ortalaması yüksek olan öğrencilerin yazmış olduğu anı türünde fiilimsileri kullanma becerilerinin not ortalaması düşük olan öğrencilerden daha yüksek olduğunu göstermektedir. Bu veriler ışığında akademik başarı ile yazılı anlatımda fiilimsiyi kullanma derecesi arasında doğru bir orantı olduğunu göstermektedir.

**Tablo 31:** Gezi Yazısında Okunan Kitap Sayılarıyla Fiilimsilerin Çaprazlaması

Öğrenci Sayısı	5	2	47
Okuduğu Kitap Sayısı	30-21	20-11	10-0
Kullanılan Toplam Fiilimsi Sayısı	114	34	507
Kullanılan Toplam İsim Fiil Sayısı	20	12	104
Kullanılan Toplam Sıfat Fiil Sayısı	32	12	141
Kullanılan Toplam Zarf Fiil Sayısı	62	10	262

54 öğrenciden 5 tanesinin bir eğitim-öğretim döneminde 20 kitaptan fazla okuduğunu belirtmişlerdir. Bu öğrencilerin verdikleri dokümanlar incelendiğinde toplam 114 fiilimsi kullandıkları tespit edilmiştir. Bu öğrencilerin ortalama olarak 20 fiilimsi kullanmış oldukları görülmektedir. Bu fiilimsilerin 20'si isim fiil, 32'si sıfat-fiil ve 62'si zarf-fiildir. Buradan öğrenci başına 4 isim-fiil, 6 sıfat-fiil ve 10 zarf-fiil düştüğü görülmektedir. 11 ve 19 arasında kitap okuyan 2 öğrenci bulunmaktadır. Bu öğrenciler toplamda 66 fiilimsi kullanmış; bu fiilimsilerin 34'ü isim-fiil, 12'si sıfat-fiil ve 10'u zarf-fiildir. 10 ve altında kitap okuyan 47 öğrenci vardır. Bu öğrenciler ise toplamda 507 fiilimsi kullanmıştır. Fiilimsilerin çeşitlerine bakıldığında 104'ünün isim-fiil, 141'inin sıfat-fiil ve 262'inin zarf-fiil olduğu görülmektedir. Öğrenci başına 10 fiilimsi düşmektedir. Bu durum çok kitap okuyan öğrencilerin eylem cümlelerini başka eylemlerle destekleyerek kurdukları anlamına gelmektedir. Bu da fiilimsileri kullanma becerisinin çok kitap okuyan öğrencide daha yüksek olduğunu göstermektedir.

**Tablo 32:** Gezi Yazısında Kurulan Toplam Cümle Sayısıyla Kullanılan Fiilimsi Sayılarının Çaprazlaması

Öğrenci Sayısı	7	9	38
Toplam Cümle Sayısı	50-41	40-31	30-0
Kullanılan Toplam Fiilimsi Sayısı	150	152	353
Kullanılan Toplam İsim Fiil Sayısı	33	25	78
Kullanılan Toplam Sıfat Fiil Sayısı	36	33	116
Kullanılan Toplam Zarf Fiil Sayısı	81	94	159

54 öğrenciden kurduğu cümle sayısı 41 ve 50 arasında olan 7 öğrenci bulunmaktadır. Bu öğrenciler toplamda 150 fiilimsi kullanmıştır. Bu fiilimsilerin 33'ü isim-fiil, 36'sı sıfat-fiil ve 81'i de zarf-fiildir. Öğrenci başına ortalama olarak 20 fiilimsi düşmektedir. Bu fiilimsilerin 4'ü isim fiil, 5'i sıfat-fiil ve 11'i de zarf-fiildir. Kurduğu cümle sayısı 40 ve 31 arasında olan 9 öğrenci bulunmaktadır. Bu öğrenciler yazılarında toplamda 152 fiilimsi kullanmıştır. Bu fiilimsilerin 25'i isim-fiil, 33'ü sıfat-fiil ve 94'ü de zarf-fiildir. Ortalamaya vurulduğunda öğrenci başına 16 fiilimsi düşmekte ve bu fiilimsilerin 2'si isim-fiil, 4'ü sıfat-fiil ve 10'u zarf-fiildir. Kurduğu cümle sayısı 30'un altında olan 38 öğrenci vardır. Bu öğrenciler toplamda 353 fiilimsi kullanmıştır. Bu fiilimsilerin 78'i isim-fiil, 116'sı sıfat-fiil ve 159'u zarf-fiildir. Her öğrenciye yazısında 9 fiilimsi düşmektedir. İncelenen dokümanlardaki veriler göstermektedir ki öğrenciler yazılarında ne kadar çok cümle kurarlarsa fiilimsileri de o derecede çok kullanmaktadırlar.

**Tablo 33:** Gezi Yazısında Yazılı Anlatımda Kullanılan Toplam Çeşit Sözcük Sayısıyla Kullanılan Fiilimsi Sayılarının Çaprazlaması

Öğrenci Sayısı	14	28	12
Toplam Çeşit Sözcük Sayısı	250-151	150-101	100-0
Kullanılan Toplam Fiilimsi Sayısı	286	306	63
Kullanılan Toplam İsim Fiil Sayısı	59	63	14
Kullanılan Toplam Sıfat Fiil Sayısı	74	91	20
Kullanılan Toplam Zarf Fiil Sayısı	153	152	29

Yazılan dokümanlar incelendiğinde öğrencilerin her sözcük türünün kullanılmış oldukları belirlenmiştir: isim, zamir, sıfat, zarf, edat, bağlaç, ünlem, fiil, ek fiil almış isim ve fiilimsi. Öğrenciler kullanmış oldukları çeşit sözcük sayısına göre gruplandırılmıştır. 250 ve 151 arasında sözcük kullanan 14 öğrenci mevcuttur ve bu öğrenciler toplamda 286 fiilimsi kullanmıştır. Bu fiilimsilerin 59'u isim-fiil, 74'ü sıfat-fiil ve 153'ü zarf-fiildir. Bu öğrencilere ortalama olarak 20'şer fiilimsi kullanmış oldukları belirlenmiştir. 4'ü isim-fiil, 5'i sıfat-fiil ve 10'u zarf-fiildir. Kullanmış olduğu sözcük sayısı 150 ve 101 arasında olan 28 öğrenci vardır. Bu öğrenciler toplamda 306 fiilimsi kullanmıştır. Bu fiilimsilerin 63'ü isim-fiil, 91'i sıfat-fiil ve 152'si de zarf-fiildir. Öğrenci başına 11'er fiilimsi düşmekte; bu

fiilimsilerin 2'si isim-fiil, 3'ü sıfat-fiil ve 6'sının zarf-fiil olduğu görülmektedir. 100'ün altında sözcük kullanan öğrenci sayısı 12'dir. Bu 12 öğrenciler toplamda 63 fiilimsi kullanmıştır. Bunlardan 14'ü isim-fiil, 20'si sıfat-fiil ve 29'u zarf-fiildir. Ortalama olarak öğrenci başına 5 fiilimsi düştüğü; hiç fiilimsi kullanmamış olan öğrencilerin de olduğu görülmektedir. Bu verilerden öğrenciler ne kadar sözcük kullanırsa fiilimsiyi de kullanma becerisinin o düzeyde yüksek olduğunu söylemek mümkündür.

Aşağıda yer alan tabloyu incelediğimizde 54 öğrencilerin gezi yazısı türünde yazmış oldukları kompozisyonlarda toplam olarak 6955 sözcük kullanılmış olduğu ve bu sözcük türlerinden 655'inin fiilimsi olduğu görülmektedir. Bu verilerden yola çıktığımızda kullanılmış olan toplam sözcük türü arasında fiilimsi yüzdeler oranının 9,42 olduğunu görmekteyiz.

**Tablo 34:** Gezi Yazısında Öğrencilerin Toplamda Kullandıkları Sözcük Türleri Arasında Fiilimsinin Yeri.

Toplam Öğrenci Sayısı	Toplam Çeşit Sözcük Sayısı	Toplam Fiilimsi Sayısı	Sözcük Türleri İçinde Fiilimsi Oranı (%)
54	6955	655	9,42

Aşağı yer alan tabloda 54 öğrencinin gezi yazısı türünde yazmış olduğu yazılı anlatımlarında yer alan toplam fiilimsi sayısı, toplam isim fiil, sıfat fiil ve zarf fiil sayısı verilmiş, bu fiilimsi çeşitlerinin kendi içinde oranının yüzdelik dilimleri belirtilmiştir.

**Tablo 35:** Gezi Yazısında Toplamda Kullanılan Fiilimsiler Arasında Fiilimsi Türlerinin Oranı.

Toplam Öğrenci Sayısı	Toplam Fiilimsi Sayısı	İsim Fiil Sayısı	Sıfat Fiil Sayısı	Zarf Fiil Sayısı
54	655	136	185	334
Fiilimsi/Çeşit Oranı(%)	100	20,76	28,24	50,99

Yukarıda yer alan tablo incelendiğinde toplam fiilimsiler arasında tüm fiilimsi çeşitlerinin yüzdeler oranları yer almaktadır.655 fiilimsi arasında 136 isim-fiilin, 185 sıfat-fiilin ve 334 zarf-fiilin kullanılmış olduğunu görülmüştür. Yüzdeler oran olarak değerlendirdiğimizde ise isim-fiilin % 20,76, sıfat-fiilin % 28,24 ve zarf-fiilin %50,99 olduğu gözlemlenmiştir. Gezi yazısı türünde yazılmış olan kompozisyonlar incelendiğinde öğrencilerin fiilimsi çeşitleri içerisinde en çok zarf-fiili kullandıkları görülmektedir..

Aşağıda yer alan tabloda kız ve erkek öğrencilerin fiilimsi ve çeşitlerini kullanma oranları yer almaktadır.

**Tablo 36:** Gezi Yazısında Kız Ve Erkek Öğrenciler Arasında Kullanılan Fiilimsi Çeşitlerinin Oranları

Cinsiyet	Kişi Sayısı	Toplam Fiilimsi Sayısı	İsim Fiil Sayısı	%	Sıfat Fiil Sayısı	%	Zarf Fiil Sayısı	%
Kız Öğrenci	18	286	62	21,68	86	30,07	138	48,25
Erkek Öğrenci	36	369	74	20,05	99	26,83	196	53,12

Tablo incelendiğinde kız öğrenciler toplamda 286 fiilimsi kullanırken iki katı olan erkek öğrencilerin toplamda 369 fiilimsi kullanmış olduğu görülmektedir. Buradan erkek öğrencilerin gezi yazısı türünde kız öğrencilere göre daha az sayıda fiilimsi kullanmış olduğu görülmektedir. Kızlar öğrencilerinin erkek öğrencilere göre fiilimsi kullanma dereceleri daha yüksektir. Kızlar 62 isim fiil kullanırken erkek öğrenciler 74, kızlar 86 sıfat fiil kullanırken erkek öğrenciler 99, kızlar 138 zarf fiil kullanırken erkek öğrencilerin 196 zarf-fiil kullanmış olduklarını görmekteyiz. Oranlarını karşılaştırdığımızda kız öğrencilerin % 21,68 isim fiil kullanırken erkek öğrencilerin %20,05 isim fiil kullanmış olduğu görülmekle birlikte kızlar gezi yazısı türünde erkeklere göre isim fiil kullanma derecesi yönünden erkeklerden önde

olduklarını söyleyebiliriz. Sıfat fiile baktığımızda kızlar % 30,07 oranında sıfat fiil kullanmışken erkek öğrencilerde bu oranın %26,83 olduğu görülmektedir. Kız öğrencilerin sıfat fiili kullanma dereceleri erkeklere oranla daha yüksek olduğu görülmektedir. Son olarak zarf fiil oranlarını incelediğimizde kız öğrenciler % 48,25 oranında zarf fiil kullanırken erkek öğrencilerin %53,12 oranında zarf fiil kullanmış olduğunu görmekteyiz. Diğer fiilimsi türlerine göre zarf fiili kullanma derecelerinin erkek öğrencilerde daha yüksek olduğu gözlemlenmiştir.



**Tablo 37: Öykü Türüne Ait Veriler**

Yazılı Anlatımın Türü:		Öykü																									
Okulun Adı:		Merkez Atatürk Ortaokulu																									
Sınıfı:		8																									
Sıra	Öğrencinin Adı Soyadı	SBS Puanı	Cinsiyeti	Numarası	Türkçe Dersi Yıl Sonu Puanı	Dönem Sonu Ağırlıklı Ortalaması	Toplam Okuduğu Kitap Sayısı	Toplam Cümle Sayısı	Toplam Çeşitli Sözcük Sayısı	Toplam Fiilimsi Sayısı	İsim Sayısı	Zamir Sayısı	Sıfat Sayısı	Zarf Sayısı	Edat Sayısı	Bağlaç Sayısı	Ünlem Sayısı	Fiil Sayısı	Ek Fiil Almış İsim Sayısı	İsim Fiil Sayısı	Sıfat Fiil Sayısı	Zarf Fiil Sayısı	Toplam Bozuk Cümle Sayısı	İsim Fiile Bağlı Bozuk Cümle Sayısı	Sıfat Fiile Bağlı Bozuk Cümle Sayısı	Zarf Fiile Bağlı Bozuk Cümle Sayısı	Sonuç
1	Ebubekir Horat	357.303	E	87	4	70	4	49	249	24	117	3	22	23	3	8	0	42	7	6	7	11	0	0	0	0	
2	Ahmet Ekiciler	326.689	E	263	3	59	5	16	107	10	47	3	7	8	0	16	0	13	3	2	2	6	0	0	0	0	
3	Murat Halis Alkan	330.945	E	264	3	75	5	22	107	7	45	6	8	6	1	12	0	16	6	2	2	3	0	0	0	0	
4	Musa Başaran	346.925	E	265	3	51	6	16	95	11	35	4	13	11	2	3	0	14	2	5	1	5	0	0	0	0	
5	Elif Büşra Ayrancı	329.925	K	266	4	64	10	33	196	23	99	10	13	4	5	9	0	29	4	7	6	10	0	0	0	0	
6	Esra Coşkun	531.962	K	267	5	96,9	21	50	279	28	110	14	42	19	4	12	0	40	10	11	5	12	0	0	0	0	
7	Murtaza Akyol	314.166	E	268	3	68	5	14	63	3	24	4	10	4	0	4	0	12	2	1	0	2	0	0	0	0	
8	Elife İset	325.940	K	269	4	72	6	40	159	7	49	16	19	14	6	8	0	35	5	1	2	4	0	0	0	0	
9	Velat Akar	Girmedi	E	270	1	46	4	11	56	4	23	5	6	4	1	2	0	10	1	1	0	3	0	0	0	0	
10	Yazgül Dönmez	329.897	K	271	3	64	5	20	148	16	69	5	18	9	2	9	0	19	1	5	9	2	0	0	0	0	
11	Münevver Eyleneoğlu	359.698	K	273	4	77	8	29	130	16	40	17	8	5	1	14	0	27	2	5	3	8	0	0	0	0	
12	Erdem Topaloğlu	487.348	E	273	5	76	6	24	117	11	46	6	11	11	2	6	0	19	5	1	5	5	0	0	0	0	
13	Veysel Acar	311.097	E	274	2	57	26	24	135	12	50	10	16	13	0	8	2	23	1	2	2	8	0	0	0	0	
14	Hasan Koçak	Girmedi	E	276	1	41	3	11	55	0	31	1	7	3	0	2	0	11	0	0	0	0	0	0	0	0	
15	Şerike Çiçekçi	564.637	K	277	5	96,8	4	58	244	18	129	4	28		5	2	0	29	29	7	5	6	0	0	0	0	
16	Mehmet Yalçın	Girmedi	E	278	1	41	3	17	72	3	27	3	11	7	1	3	0	16	1	0	2	1	0	0	0	0	
17	Sefa Aksoy	410.490	E	279	3	58	4	27	111	6	30	10	20	7	2	9	0	22	5	1	2	3	0	0	0	0	
18	Şevval Harmancı	285.694	K	280	2	56	6	23	115	8	39	4	14	14	3	10	0	20	3	1	2	5	0	0	0	0	
19	Fatma Nur Gök	277.616	K	281	3	70	5	56	331	34	130	10	26	36	9	30	0	46	10	6	10	18	0	0	0	0	
20	Harun Öndağ	213.241	E	282	1	38	3	50	167	7	44	13	16	8	0	29	0	49	1	1	1	5	0	0	0	0	
21	Mustafa Çiçekçi	248.043	E	283	3	56	3	48	162	8	62	6	13	11	2	12	0	46	2	0	2	6	0	0	0	0	
22	Mehmet Ali Ceylan	321.272	E	284	3	70	4	17	136	15	60	4	25	5	0	10	0	12	5	0	2	13	0	0	0	0	
23	Turgut Can	240.000	E	285	1	38	2	19	84	4	36	3	5	7	2	8	0	17	2	1	1	2	0	0	0	0	
24	Emre Can	217.012	E	286	2	49	3	27	113	5	51	3	9	9	2	7	0	21	6	2	0	3	0	0	0	0	
25	Nazlı Topal	495.638	K	287	5	94,1	30	35	215	23	92	13	28	10	2	12	0	28	7	3	9	11	0	0	0	0	

26	Kadir Çetin	246.110	E	288	2	52	3	22	113	10	42	1	13	12	1	12	0	19	3	2	2	6	0	0	0	0	0	
27	Emin Özgür	250.232	E	289	2	52	5	21	101	5	43	7	9	9	2	5	0	18	3	0	2	3	0	0	0	0	0	
28	Satılmış Göven	249.077	E	290	1	51	5	23	67	2	28	2	7	2	0	3	0	19	4	0	0	2	0	0	0	0	0	
29	Mehmet Doğan	231.327	E	291	2	54	3	21	88	7	36	3	10	7	0	4	0	19	2	0	1	6	0	0	0	0	0	
30	Afife Esra İset	304.021	K	292	3	74	5	21	88	7	36	3	10	7	0	4	0	19	2	0	1	6	0	0	0	0	0	
31	Leyla Aktar	334.100	K	293	4	73	11	33	144	10	58	7	14	13	3	6	0	26	7	1	3	6	0	0	0	0	0	
32	Şeyma Zeybekoğlu	310.324	K	295	2	59	5	14	106	17	47	6	16	2	2	2	0	12	2	3	2	12	0	0	0	0	0	
33	Abdullah Altunoluk	361.739	E	297	4	64	6	32	191	15	73	16	31	13	5	6	0	30	2	5	6	4	0	0	0	0	0	
34	Hüseyin Yıldırım	402.202	E	298	4	78	5	33	183	18	61	17	34	10	5	5	0	27	6	4	7	7	0	0	0	0	0	
35	Maviye Şafak	481.399	K	299	5	90,8	26	40	168	19	58	8	22	10	5	6	0	34	6	3	6	10	0	0	0	0	0	
36	Meryem Tekcan	505.486	K	300	5	91,3	21	68	270	34	94	14	21	18	6	15	0	54	14	12	8	14	0	0	0	0	0	
37	Gökhan Ceylan	255.037	E	301	3	56	4	33	133	8	29	7	16	9	0	31	0	26	7	3	1	4	0	0	0	0	0	
38	Samet Gencer	375.461	E	302	4	90	8	32	162	17	66	5	18	20	0	4	0	28	4	4	5	8	0	0	0	0	0	
39	Fatma Feyza Gövez	503.973	K	303	5	98	13	15	87	12	40	5	6	7	0	2	0	14	1	1	5	6	0	0	0	0	0	
40	Muharrem Varlı	243.506	E	304	1	51	2	12	58	5	23	5	6	4	1	2	0	10	2	1	1	3	0	0	0	0	0	
41	Serdar Karamahmut	275.729	E	305	2	63	3	21	101	8	23	12	22	7	0	8	0	17	4	2	1	5	0	0	0	0	0	
42	Mehmet Atalık	258.320	E	306	3	64,6	4	27	116	9	57	4	12	5	0	2	0	22	5	3	2	4	0	0	0	0	0	
43	Batuhan Ünsal	347.493	E	308	4	75	4	37	211	19	96	7	20	19	4	9	0	29	8	3	6	10	0	0	0	0	0	
44	Kübra Çetin	347.493	K	309	4	64,4	8	26	141	14	50	7	23	4	11	6	0	15	11	7	4	3	0	0	0	0	0	
45	Yasin Çiçek	Girmedii	E	310	1	47	3	24	74	3	31	3	8	3	0	2	0	20	4	0	1	2	0	0	0	0	0	
46	Emin Çiçek	250.232	E	311	1	43	2	17	63	4	21	3	9	5	1	3	0	15	2	1	0	3	0	0	0	0	0	
47	İrfan Ceylan	214.507	E	313	1	68	2	19	72	3	23	10	7	4	3	3	0	17	2	2	0	1	0	0	0	0	0	
48	Gülây Ekiciler	281.875	K	315	2	50	8	29	160	15	76	4	13	6	0	17	0	26	3	4	5	6	0	0	0	0	0	
49	Fatih İşler	292.469	E	316	2	48	3	23	75	4	34	4	5		3	2	0	19	4	2	1	1	0	0	0	0	0	
50	Cengiz Ölmez	281.354	E	317	2	58	4	24	111	5	51	3	10	9	1	8	0	16	8	2	1	2	0	0	0	0	0	
51	Cihan Ceylan	276.230	E	318	1	42	2	25	111	3	47	7	12	12	0	5	0	21	4	1	2	0	0	0	0	0	0	
52	Furkan Çınkır	421.050	E	319	4	78	7	25	103	7	41	3	17	5	0	5	0	24	1	0	1	6	0	0	0	0	0	
53	Esmanur Öztürk	278.002	K	320	1	70	4	39	213	15	71	9	13	0	36	29	1	36	3	1	7	7	0	0	0	0	0	
54	Oğuzhan Doğaner	258.692	E	321	2	57	6	22	99	8	44	1	13	1	1	9	0	18	4	2	4	2	0	0	0	0	0	
Toplam									363	1514	7255	606	2884	360	812	471	145	460	3	1266	248	140	165	301	0	0	0	0
Ortalama						2,8	63,8	6,72	28	134	11,2	53,4	6,67	15	9,06	2,69	8,52	0,06	23,4	4,59	2,59	3,06	5,6	0	0	0	0	0

Tablo 37 incelendiğinde araştırma evreninin 18’i kız ve 36’sı erkek olmak üzere tablo 16’ün de araştırma evrenin diğer tablolarda yer alan araştırma evreniyle aynı olduğu görülmektedir. Öykü türünde yazılan bu yazıların her birinin arka sayfasına tablo 1 eklenmiş, böylece tablo 14 ortaya konmuştur. Tablo 14’te yer alan bilgiler incelendiğinde 54 öğrencinin toplamda 1514 cümle kullanmış olduğu görülmektedir. Bu cümlelerin 1266’sı fiil cümlesiyken 248’i ek fiil almış isim cümlesidir. Sözcük türlerine ve ayrı ayrı sayılarına baktığımızda toplam 7255 sözcük türünden 2884’ünün isim,360’ının zamir, 812’sinin sıfat, 471’inin zarf, 145’inin edat, 460’ının bağlaç olduğu ve 3 ünlemin kullanılmış olduğu görülmektedir. Bu sözcük türleri içinde fiilimsilere ve bu fiilimsilerin türlerine baktığımızda ise toplamda 606 fiilimsinin kullanılmış olduğu, bu fiilimsilerin ise 140’ının isim- fiil, 165 sıfat- fiil ve 301’inin zarf-fiil olduğunu görülmektedir. Bu sözcük türlerinin ortalamalarına baktığımızda ise kullanım en yüksek ortalamanın isme ait olduğu, en düşük ortalamanın ise hiç kullanılmamış olan ünleme ait olduğu görülmektedir. Fiilimsilerin ortalamalarına baktığımızda isim-fiil ortalamasının 2,59, sıfat-fil ortalamasının 3,06 ve zarf-fiil ortalamasının ise 5,57 olduğu gözlenmektedir. Diğer yazılı anlatım türlerinde olduğu gibi fiilimsiler arasında zarf-fiilin en yüksek ortalamaya sahip olduğu görülmektedir. Öğrencilerin zarf fiili daha kullanıyor olması zarf fiilin diğer fiilimsilere oranla daha işlevsel olduğu söylenebilir.

**Tablo 38:** Öykü Türünde Sbs Puanın Kullanılan Fiilimsilerle Çaprazlaması

Öğrenci Sayısı	10	18	22
Sbs Puanı	570-401	301-400	0-300
Kullanılan Toplam Fiilimsi Sayısı	176	243	177
Kullanılan Toplam İsim Fiil Sayısı	43	59	37
Kullanılan Toplam Sıfat Fiil Sayısı	53	63	46
Kullanılan Toplam Zarf Fiil Sayısı	80	121	94

Sbs puanı 400 ve üzerinde olan öğrencilerin öykü türünde yazmış oldukları dokümanlarda fiilimsiyi kullanma becerileri incelenmiştir. Bu öğrencilerin toplam 176 fiilimsi kullandıkları görülmüştür. Bu fiilimsilerin 43’ü isim-fiil, 53’ü sıfat-fiil ve 80’i zarf-fiildir. Bu öğrencilerin ortalama olarak kişi başına 17 fiilimsi kullanmış oldukları tespit edilmiştir. Bu fiilimsilerin 4’ü isim-fiil, 5’i sıfat-fiil ve 8’i

zarf-fiildir. Bu öğrencilerin en fazla zarf-fiili, en az sıfat fiili kullanmış oldukları görülmektedir. Sbs puanı 300 ve 400 arasında olan öğrencilerin sayısı 18'dir. Bu öğrenciler toplamda 243 fiilimsi kullanmışlardır. Bu fiilimsilerin 59'u isim-fiil, 63'ü sıfat-fiil ve 121'i zarf-fiildir. Bu öğrenciler ortalama olarak 13'er fiilimsi kullanmışlardır. Bu fiilimsilerin 3'ü isim-fiil, 3'ü sıfat-fiil, ve 6'sı zarf-fiildir. Sbs puanı 300'ün altında olan öğrencilerin sayısı 22'dir ve bu öğrenciler toplamda 177 fiilimsi kullanmışlardır. Bu fiilimsilerin 37'si isim-fiil, 46'sı sıfat-fiil ve 94'ü zarf-fiildir. Bu öğrencilerin ortalama olarak yazılarında 8 fiilimsi kullandıkları; bu fiilimsilerin de 1'inin isim-fiil, 2'sinin sıfat-fiil ve 4'ünün zarf-fiil olduğu görülmektedir. Bu veriler incelendiğinde sbs puanı yüksek olan öğrencilerin öykü türünde yazmış oldukları yazılarında sbs puanı düşük olan öğrencilere göre daha başarılı oldukları sonucuna ulaşılmaktadır.

**Tablo 39:** Öykü Türünde Toplamda Kullanılan Fiil Sayısıyla Fiilimsilerin Çaprazlaması

Öğrenci Sayısı	8	18	28
Toplam Kullanılan Fiil Sayısı	50-35	34-21	20-0
Kullanılan Toplam Fiilimsi Sayısı	157	243	206
Kullanılan Toplam İsim Fiil Sayısı	38	58	44
Kullanılan Toplam Sıfat Fiil Sayısı	42	71	52
Kullanılan Toplam Zarf Fiil Sayısı	77	114	110

54 öğrenciye yazdırılmış olan anı türünde 8 öğrencinin 35 ve üzerinde fiil kullandığı gözlemlenmiştir. Bu öğrenciler toplamda kullandığı fiil sayısı 157'dir. Bunlardan 38'i isim-fiil, 42'si sıfat-fiil ve 77'si zarf-fiildir. Bu veriler dikkate alındığında her öğrencinin ortalama 19 fiilimsi kullandıkları söylenebilir. Bu fiilimsilerin 4'i isim-fiil, 6'sı sıfat-fiil ve 9'u zarf-fiildir. Kullandığı fiil sayısı 34 ve 21 arasında olan 18 öğrenci bulunmaktadır. Bu öğrenciler toplamda 243 fiilimsi kullanmıştır. Bu fiilimsiler 58'si isim-fiil, 71'i sıfat-fiil ve 114'ü zarf-fiildir. Her öğrenciye ortalama 13 fiilimsi düşmektedir. Bu 13 fiilimsinin 3'ü isim-fiil, 3'ü sıfat-fiil ve 8'i zarf-fiildir. Kullandığı fiil sayısı 21'in altında olan 28 öğrenci bulunmaktadır. Bu öğrenciler toplamda 206 fiilimsi kullanmışlardır. 44'ü isim-fiil, 52'si sıfat-fiil ve 110'u zarf-fiildir. Bu öğrenciler ortalama olarak yazılarında 7

filimsi kullanmışlardır. Bu fiilimsilerin 1'i isim-fiil, 2'si sıfat-fiil ve 4'ü zarf-fiildir. Bu da gösteriyor ki yazısında kullandığı fiil sayısı fazla olan öğrenci fiilimsiyi de diğerlerine göre daha çok kullanmıştır. Fiilin çokluğu yazının uzunluğunu gösterir. Yazısı uzun olan öğrenciler kendilerini daha iyi ifade edebilir. İfade edişlerinde kullandıkları fiilimsiler de birleşik cümle kurmaya olan yatkınlıklarını ve fiilimsi kullanma becerisini kazandıklarını göstermektedir.

**Tablo 40:** Öykü Türünde Ortalama Türkçe Notu İle Kullanılan Fiilimsilerin Çaprazlaması

Öğrenci Sayısı	7	23	24
Ortalama Türkçe Notu	5	3-4	5
Kullanılan Toplam Fiilimsi Sayısı	145	304	157
Kullanılan Toplam İsim Fiil Sayısı	38	71	31
Kullanılan Toplam Sıfat Fiil Sayısı	43	84	38
Kullanılan Toplam Zarf Fiil Sayısı	64	149	88

54 öğrenciden 7'sinin Türkçe not ortalamasının 5'tir. Bu öğrencilerin kullandığı toplam fiilimsi sayısı 145'dir. Bunlardan 38'i isim-fiil, 43'ü sıfat fiil ve 64'ü de zarf-fiildir. Her öğrenci ortalama olarak 20 fiilimsi kullanmıştır. Bu fiilimsilerin 5'i isim fiil, 7'si sıfat-fiil ve 8'i zarf-fiildir. 23 öğrencinin Türkçe notu 3 ve 4 arasındadır. Bu öğrencilerin kullandığı toplam fiilimsi sayısı 304'dür. Bunlardan 71'i isim-fiil, 84'ü sıfat-fiil ve 149'u zarf-fiildir. Öğrenci başına ortalama olarak 13 fiilimsi düşmektedir. Bu fiilimsilerin 3'ü isim-fiil, 3'ü isim-fiil ve 7'si zarf-fiildir. Diğer taraftan 24 öğrencinin Türkçe notu 1 ve 2 arasındadır. Bu öğrencilerin kullandığı toplam fiilimsi sayısı 157'dir. Bunlardan 31'i isim-fiil, 38'i sıfat-fiil ve 88'i zarf-fiildir. Her öğrencinin ortalama olarak 6 fiilimsi kullanmış olduğu tespit edilmiştir. Bu fiilimsilerden 1'inin isim-fiil, 1'inin sıfat-fiil ve 4'ünün zarf-fiil olduğu belirlenmiştir. Bu veriler gösteriyor ki Türkçe notu zayıf olan öğrencilerin anı türünde yazmış oldukları yazılı anlatımda fiilimsileri kullanma becerisini kazanamamışlardır. Buna paralel olarak da Türkçe not ortalaması yüksek olan öğrencilerin yazılı anlatımda fiilimsileri kullanma becerisini kazandıklarını söylemek mümkündür.

**Tablo 41:** Öykü Türünde Genel Not Ortalaması ile Kullanılan Fiilimsi Sayısının Çaprazlaması

Öğrenci Sayısı	7	30	17
Genel Not Ortalaması	100-85	84-55	54-0
Kullanılan Toplam Fiilimsi Sayısı	151	363	92
Kullanılan Toplam İsim Fiil Sayısı	41	78	21
Kullanılan Toplam Sıfat Fiil Sayısı	43	102	20
Kullanılan Toplam Zarf Fiil Sayısı	67	183	51

Genel not ortalaması 85 ve üstü olan 7 öğrenci bulunmaktadır. Bu öğrenciler toplamda 151 fiilimsi kullanmışlardır. Bu fiilimsilerden 41'i isim-fiil, 43'ü sıfat fiil ve 67'si zarf-fiildir. Bu verilerden yola çıkılarak her öğrencinin ortalama olarak 21 fiilimsi kullandığı; bu fiilimsilerin 6'sının isim-fiil, 6'sının sıfat-fiil ve 9'unun zarf-fiil olduğu tespit edilmiştir. Genel not ortalaması 84 ve 55 arasında olan 30 öğrenci bulunmaktadır. Bu öğrenciler toplamda 363 fiilimsi kullanmışlardır. Bu fiilimsilerin 78'i isim-fiil, 102'si sıfat-fiil ve 183'ü zarf-fiildir. Bu verilerden yola çıktığımızda her öğrencinin ortalama olarak 12 fiilimsi kullanmış olduğu sonucuna varılmaktadır. Bu fiilimsilerin çeşidine baktığımızda 3'ü isim fiil, 3'ü sıfat-fiil ve 6'sı zarf-fiildir. Genel not ortalaması 55'in altında olan 17 öğrenci bulunmaktadır. Toplamda 92 fiilimsi kullanılmıştır. Bunlardan 21'i isim-fiil, 20'si sıfat fiil ve 51'i zarf-fiildir. Her öğrenci başına 5 fiilimsi düşmektedir. Bu fiilimsilerden 1'i isim-fiil, 1'i sıfat-fiil ve 3'ü zarf-fiildir. Bu durum genel not ortalaması yüksek olan öğrencilerin yazmış olduğu öykü türünde fiilimsileri kullanma becerilerinin not ortalaması düşük olan öğrencilerden daha yüksek olduğunu göstermektedir. Bu veriler ışığında akademik başarı ile yazılı anlatımda fiilimsiyi kullanma derecesi arasında doğru bir orantı olduğunu göstermektedir.

**Tablo 42:** Öykü Türünde Okunan Kitap Sayılarıyla Fiilimsilerin Çaprazlaması

Öğrenci Sayısı	5	2	47
Okuduğu Kitap Sayısı	30-21	20-11	10-0
Kullanılan Toplam Fiilimsi Sayısı	116	22	468
Kullanılan Toplam İsim Fiil Sayısı	31	2	107
Kullanılan Toplam Sıfat Fiil Sayısı	30	8	127
Kullanılan Toplam Zarf Fiil Sayısı	55	12	234

54 öğrenciden 5 tanesinin bir eğitim-öğretim döneminde 20 kitaptan fazla okuduğunu belirtmişlerdir. Bu öğrencilerin verdikleri dokümanlar incelendiğinde toplam 116 fiilimsi kullandıkları tespit edilmiştir. Bu öğrencilerin ortalama olarak 23 fiilimsi kullanmış oldukları görülmektedir. Bu fiilimsilerin 31'i isim fiil, 30'u sıfat-fiil ve 55'i zarf-fiildir. Buradan öğrenci başına 6 isim-fiil, 6 sıfat-fiil ve 11 zarf-fiil düştüğü görülmektedir. 11 ve 19 arasında kitap okuyan 2 öğrenci bulunmaktadır. Bu öğrenciler toplamda 22 fiilimsi kullanmış; bu fiilimsilerin 2'si isim-fiil, 8'i sıfat-fiil ve 12'si zarf-fiildir. 10 ve altında kitap okuyan 47 öğrenci vardır. Bu öğrenciler ise toplamda 468 fiilimsi kullanmıştır. Fiilimsilerin çeşitlerine bakıldığında 107'sinin isim-fiil, 127'sinin sıfat-fiil ve 234'ünün zarf-fiil olduğu görülmektedir. Öğrenci başına 10 fiilimsi düşmektedir. Bu durum çok kitap okuyan öğrencilerin eylem cümlelerini başka eylemlerle destekleyerek kurdukları anlamına gelmektedir. Bu da fiilimsileri kullanma becerisinin çok kitap okuyan öğrencide daha yüksek olduğunu göstermektedir.

**Tablo 43:** Öykü Türünde Kurulan Toplam Cümle Sayısıyla Kullanılan Fiilimsi Sayılarının Çaprazlaması

Öğrenci Sayısı	7	11	36
Toplam Cümle Sayısı	50-41	40-31	30-0
Kullanılan Toplam Fiilimsi Sayısı	153	174	279
Kullanılan Toplam İsim Fiil Sayısı	43	35	62
Kullanılan Toplam Sıfat Fiil Sayısı	38	58	69
Kullanılan Toplam Zarf Fiil Sayısı	72	81	148

54 öğrenciden kurduğu cümle sayısı 41 ve 50 arasında olan 7 öğrenci bulunmaktadır. Bu öğrenciler toplamda 153 fiilimsi kullanmıştır. Bu fiilimsilerin 43'ü isim-fiil, 38'i sıfat-fiil ve 72'si de zarf-fiildir. Öğrenci başına ortalama olarak 21 fiilimsi düşmektedir. Bu fiilimsilerin 6'sı isim fiil, 5'i sıfat-fiil ve 10'u da zarf-fiildir. Kurduğu cümle sayısı 40 ve 31 arasında olan 11 öğrenci bulunmaktadır. Bu öğrenciler yazılarında toplamda 174 fiilimsi kullanmıştır. Bu fiilimsilerin 35'i isim-fiil, 58'i sıfat-fiil ve 81'i zarf-fiildir. Ortalamaya vurulduğunda öğrenci başına 15 fiilimsi düşmekte ve bu fiilimsilerin 3'ü isim-fiil, 5'i sıfat-fiil ve 7'si zarf-fiildir. Kurduğu cümle sayısı 30'un altında olan 36 öğrenci vardır. Bu öğrenciler toplamda 279 fiilimsi kullanmıştır. Bu fiilimsilerin 62'si isim-fiil, 69'u sıfat-fiil ve 148'i zarf-fiildir. Her öğrenciye yazısında 8 fiilimsi düşmektedir. İncelenen dokümanlardaki veriler öğrenciler yazılarında ne kadar çok cümle kurarlarsa fiilimsileri de derecede çok kullandıklarını göstermektedir.

**Tablo 44:** Öykü Türünde Yazılı Anlatımda Kullanılan Toplam Çeşit Sözcük Sayısıyla Kullanılan Fiilimsi Sayılarının Çaprazlaması

Öğrenci Sayısı	17	21	16
Toplam Çeşit Sözcük Sayısı	250-151	150-101	100-0
Kullanılan Toplam Fiilimsi Sayısı	324	202	80
Kullanılan Toplam İsim Fiil Sayısı	78	45	17
Kullanılan Toplam Sıfat Fiil Sayısı	97	50	18
Kullanılan Toplam Zarf Fiil Sayısı	149	107	45

Yazılan dokümanlar incelendiğinde öğrencilerin her sözcük türünün kullanılmış oldukları belirlenmiştir: isim, zamir, sıfat, zarf, edat, bağlaç, ünlem, fiil, ek fiil almış isim ve fiilimsi. Öğrenciler kullanmış oldukları çeşit sözcük sayısına göre gruplandırılmıştır. 250 ve 151 arasında sözcük kullanan 17 öğrenci mevcuttur ve bu öğrenciler toplamda 324 fiilimsi kullanmıştır. Bu fiilimsilerin 78'i isim-fiil, 97'si sıfat-fiil ve 149'u zarf-fiildir. Bu öğrencilere ortalama olarak 19'ar fiilimsi kullanmış oldukları belirlenmiştir. 4'ü isim-fiil, 5'i sıfat-fiil ve 8'i zarf-fiildir. Kullanmış olduğu sözcük sayısı 150 ve 101 arasında olan 21 öğrenci vardır. Bu öğrenciler toplamda 202 fiilimsi kullanmıştır. Bu fiilimsilerin 45'i isim-fiil, 50'si sıfat-fiil ve 107'si de zarf-fiildir. Öğrenci başına 9'ar fiilimsi düşmekte; bu fiilimsilerin 2'si isim-fiil,



2'sisifat-fiil ve 5'inin zarf-fiil olduğu görülmektedir.100'un altında sözcük kullanan öğrenci sayısı 16'dır.Bu 16 öğrenci toplamda 80 fiilimsi kullanmıştır. Bunlardan 17'si isim-fiil, 18'i sıfat-fiil ve 45'i zarf-fiildir. Ortalama olarak öğrenci başına 3 fiilimsi düştüğü hiç fiilimsi kullanmamış olan öğrencilerin de olduğu görülmektedir. Bu verilerden öğrenciler ne kadar sözcük kullanırsa fiilimsiyi de kullanma becerisinin o düzeyde yüksek olduğunu söylemek mümkündür.

Aşağıda yer alan tabloyu incelediğimizde 54 öğrencilerin öykü türünde yazmış oldukları kompozisyonlarda toplam olarak 7255 sözcük kullanılmış olduğu ve bu sözcük türlerinden 606'sınınfiilimsi olduğu görülmektedir. Bu verilerden yola çıktığımızda kullanılmış olan toplam sözcük türü arasında fiilimsi yüzdeler oranın 8,35 olduğunu görmekteyiz.

**Tablo 45:** Öykü Türünde Öğrencilerin Toplamda Kullandıkları Sözcük Türleri Arasında Fiilimsinin Yeri.

Toplam Öğrenci Sayısı	Toplam Çeşit Sözcük Sayısı	Toplam Fiilimsi Sayısı	Sözcük Türleri İçinde Fiilimsi Oranı (%)
54	7255	606	8,35

Aşağı yer alan tabloda 54 öğrencinin öykü türünde yazmış olduğu yazılı anlatımlarında yer alan toplam fiilimsi sayısı, toplam isim fiil, sıfat fiil ve zarf fiil sayısı verilmiş, bu fiilimsi çeşitlerinin kendi içinde oranının yüzdelik dilimleri belirtilmiştir.

**Tablo 46:** Öykü Türünde Toplamda Kullanılan Fiilimsiler Arasında Fiilimsi Türlerinin Oranı.

Toplam Öğrenci Sayısı	Toplam Fiilimsi Sayısı	İsim Fiil Sayısı	Sıfat Fiil Sayısı	Zarf Fiil Sayısı
54	606	140	165	301
Fiilimsi/Çeşit Oranı(%)	100	23,10	27,23	49,67

Yukarıda yer alan tablo incelendiğinde toplam fiilimsiler arasında tüm fiilimsi çeşitlerinin yüzdelik oranları yer almaktadır. 606 fiilimsi arasında 140 isim-

fiilin, 165 sıfat-fiilin ve 301 zarf-fiilin kullanılmış olduğunu görülmüştür. Yüzdeler oran olarak değerlendirdiğimizde ise isim-fiilin % 23,10, sıfat-fiilin % 27,23 ve zarf-fiilin % 49,67 olduğu gözlemlenmiştir. Öykü türünde yazılmış olan kompozisyonlar incelendiğinde öğrencilerin fiilimsi çeşitleri içerisinde en çok zarf-fiili kullandıkları görülmektedir.

Aşağıda yer alan tabloda kız ve erkek öğrencilerin yazmış olduğu öykülerde kullanmış oldukları fiilimsi ve çeşitlerini kullanma oranları yer almaktadır.

**Tablo 47:** Öykü Türünde Kız Ve Erkek Öğrenciler Arasında Kullanılan Fiilimsi Çeşitlerinin Oranları

Cinsiyet	Kişi Sayısı	Toplam Fiilimsi Sayısı	İsim Fiil Sayısı	%	Sıfat Fiil Sayısı	%	Zarf Fiil Sayısı	%
Kız Öğrenci	18	316	78	24,68	92	29,11	146	46,20
Erkek Öğrenci	36	290	62	21,38	73	25,17	155	53,45

Tablo incelendiğinde kız öğrenciler toplamda 316 fiilimsi kullanırken iki katı olan erkek öğrencilerin toplamda 290 fiilimsi kullanmış olduğu görülmektedir. Buradan erkek öğrencilerin gezi yazısı türünde kız öğrencilere göre daha az sayıda fiilimsi kullanmış olduğu görülmektedir. Kızlar öğrencilerinin erkek öğrencilere göre fiilimsi kullanma dereceleri daha yüksektir. Kızlar 78 isim fiil kullanırken erkek öğrenciler 62, kızlar 92 sıfat fiil kullanırken erkek öğrenciler 73, kızlar 146 zarf fiil kullanırken erkek öğrencilerin 155 zarf-fiil kullanmış olduklarını görmekteyiz. Oranlarını karşılaştırdığımızda kız öğrencilerin % 24,68 isim fiil kullanırken erkek öğrencilerin %21,38 isim fiil kullanmış olduğu görülmekle birlikte kızlar öykü türünde erkeklere göre isim fiil kullanma derecesi yönünden erkeklerden önde olduklarını söyleyebiliriz. Sıfat fiile baktığımızda kızlar % 29,11 oranında sıfat fiil kullanmışken erkek öğrencilerde bu oranın %25,17 olduğu görülmektedir. Kız öğrencilerin sıfat fiili kullanma dereceleri erkeklere oranla daha yüksek olduğu görülmektedir. Son olarak zarf fiil oranlarını incelediğimizde kız öğrenciler % 46,20 oranında zarf fiil kullanırken erkek öğrencilerin %53,45 oranında zarf fiil kullanmış

olduğunu görmekteyiz. Diğer fiilimsi türlerine göre zarf fiili kullanma derecelerinin erkek öğrencilerde daha yüksek olduğu gözlemlenmiştir.

**Tablo 48:** Öykü Türünde Tüm Sözcük Türleri İçerisinde Türlerle Göre Fiilimsiyi Kullanma Dereceleri

Türün Adı	Anı	Deneme	Gezi yazısı	Öykü
Tüm sözcük türleri içerisinde kullanılma oranları	8,18	9,19	9,42	8,35

Tablo 48 incelendiğinde öğrencilerin tüm türler içinde fiilimsiyi kullanma derecesi en yüksek olan tür gezi yazısıdır. Gezi yazısından sonra deneme ve öykü gelmektedir. Fiilimsiyi kullanma derecesi en düşük tür ise anıdır.

## SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırmada Ortaokul 4. sınıf öğrencilerinin fiilimsileri kullanma becerileri üzerine bir değerlendirme yapılmak üzere öğrencilere belirli zaman aralıklarında anı, deneme, gezi yazısı ve öykü türünde yazılar yazdırılmıştır. Bu yazılı dokümanların verileri incelenmiş ve aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

1. 2005 İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı öğrencilere fiilimsi kullanma becerisi kazandırmışsa da bu yeterli düzeyde değildir.

2. Tüm türler içinde öğrenci grubunun fiilimsiyi kullanma becerisinin en yüksek olduğu tür gezi yazısıdır.

3. Tüm türler içinde öğrenci grubunun yazılı anlatımda fiilimsiyi kullanma becerisinin en düşük olduğu tür anıdır.

4. Araştırmaya katılan öğrenci grubunun yazmış olduğu anı, öykü, deneme ve gezi yazısı türünde öğrenciler en çok zarf fiil kullanmıştır.

5. Araştırmaya katılan öğrenci grubunun yazmış olduğu öykü, deneme ve gezi yazısı türünde öğrenciler en az isim fiil kullanmıştır.

6. Araştırma grubunun fiilimsiyi kullanma becerisi cinsiyete göre değişiklik göstermektedir.

7. Araştırma grubunda yer alan kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre fiilimsi kullanma sıklığı daha yüksektir.

8. Araştırmaya katılan öğrenci grubunda genel akademik başarısı yüksek olan öğrencilerin fiilimsiyi kullanma sıklığı daha yüksektir.

9. Araştırmaya katılan öğrenci grubunda Türkçe dersi not ortalaması yüksek olan öğrencilerin fiilimsiyi kullanma sıklığı daha yüksektir.

10. Araştırmaya katılan öğrenci grubunda okuduğu kitap sayısı fazla olan öğrencilerin fiilimsiyi kullanma sıklığı daha fazla değildir. Dönem sonunda okuduğu kitap sayısı ile kullandığu fiilimsi sayısı arasında doğru bir orantı gözlemlenmemiştir.

11. Araştırmaya katılan öğrenci grubunda akademik başarısı düşük ve okuduğu kitap sayısı az olan öğrenciler zarf fiil kullanarak birleşik cümle oluşturmak yerine kısa cümleleri bağlaçla birleştirmiştir.

12. Araştırmaya katılan öğrenci grubunda sbst puanı yüksek olan öğrencilerin fiilimsi kullanma becerisi de yüksektir.

13. Araştırmaya katılan öğrenci grubunda yazısında fiili çok kullanan öğrenciler fiilimsiyi de çok kullanmıştır.

14. Araştırmaya katılan öğrenci grubunda cümle sayısı fazla olan öğrencilerin fiilimsi kullanma becerisi de yüksektir.

15. Araştırmaya katılan öğrenci grubunda kullandığı sözcük sayısı fazla olan öğrencinin fiilimsiyi kullanma becerisi de yüksektir.

16. Araştırmaya katılan öğrenci grubunda anı türünde en çok zarf fiil, en az sıfat fiil kullanılmıştır. Deneme türünde en çok zarf fiil, en az isim fiil kullanılmıştır. Gezi yazısında ve öyküde de durum aynıdır: en çok zarf-fiil, en az isim fiil kullanılmıştır.

Araştırmadan elde edilen bulgulara ve ulaşılan sonuçlar dikkate alınarak fiilimsileri kullanma becerisi ile ilgili şu öneriler yapılabilir:

1. Birkaç duyguyu, birkaç isteği, birkaç düşünceyi ya da bunların her çeşidinden bir ikisini bir cümle içinde anlatma kolaylığı sağlayan fiilimsilerin öğrencilere kazandırılması ve bunun alışkanlık hâline getirilmesi bakımından okul kitaplarında yer alan etkinliklerle yetinilmeyerek, öğrencilere fiilimsileri kullanmaya teşvik edici yazılar yazdırılmalıdır.

2. Öğrencilere fiilimsilerin Türkçeye bir anlatım gücü ve kıvraklığı kazandıran, anlatılacakları, kısa yoldan aktarmayı sağlayan bir beceri kazandırması bakımından fiilimsilerin kullanılmasının dilin inceliklerinden yararlanmalarında bir seçenek olduğunun farkına vandırılmalıdır.

3. Konuşma ve yazı dilinde fiilimsilerden yararlanmanın onlar için bir avantaj olduğu bilinci kazandırılmalıdır.

4. Öğrencilere fiilimsiyi kullanma beceresi son sınıfa bırakılmamalı 5. sınıftan itibaren Türkçede böyle bir kullanımın olduğu öğrencilere en azından ortaokulun başından itibaren sezdirilmelidir.

5. Ders kitaplarındaki etkinliklerin fiilimsiyi kullanma becerisine olan katkısı tekrar gözden geçirilerek öğrencilerin sadece bilgi boyutuyla yetinmeyip, uygulama boyutuna da taşınmaları sağlanmalıdır.

6. Dil bilgisi öğrencilere kurmaca metinler üzerinden verilmeli ve bol bol yazı çalışmaları yapılmalıdır.

7. Dil bilgisi konuları öğretmenlerce ihmal edilmemeli, başka ana dili çalışmalarının zararına olmayacak şekilde dil bilgisi konularına gereken önem verilmelidir.

8. 2005 İlköğretim İkinci Kademe Türkçe Öğretim Programında yer alan fiilimsilerin kazanımı için ayrılan süre yeterli olmadığından, bu süre ikinci döneme de yayılmalıdır.

9. Fiilimsileri görevine ve anlamına uygun kullanma becerisi kazandırmak için sınıf içi etkinlik çalışmalarına daha çok ağırlık verilmelidir.

10. Fiilimsiler durumları, düşünceleri ve açıklamaları eyleme bağlayarak anlatarak birleşik cümle kurmaya yarar. Bu özellik de öğrencilere dilin işlevlerinden yararlanabilme becerisi kazandırır. Öğretmenler bu beceriyi dikkate alarak fiilimsilerin öğretimine daha çok önem vermelidir.

## KAYNAKÇA

- Adalı, O. (2003). *Anlamak ve Anlatmak*, Ankara: Pan Yayıncılık.
- Agar, M. E. (2001). *Hüseyin Ragıp (Baydur) Türkçenin Usûl-i Tadrîsi*, Pamuk Yayıncılık ve Matbaacılık: İstanbul.
- Ağca, H. , (1999). *Yazılı Anlatım*, Gündüz Eğitim ve Yayıncılık: Ankara.
- Ağca, H. (2001). *Türk Dili*, Gündüz Eğitim ve Yayıncılık: Ankara.
- Akalın, L. (1972). *Edebiyat Terimleri Sözlüğü*, Varlık Yayınları: Ankara.
- Aktaş, Ş. (1991). *Roman Sanatı ve Roman İncelemesine Giriş*, Akçağ Yayınları: Ankara.
- Aktaş, Ş. Gündüz, O. (1991). *Yazılı ve Sözlü Anlatım*, Akçağ Yayınları, Ankara, 2006.
- Akyol, (2006). *Yeni Programa Uygun Türkçe Öğretim Yöntemleri*, Kök Yayıncılık: Ankara.
- Atabey, N. - Özel, S.- Kutluk, İ. (2003). *Sözcük Türleri*, Papatya Yayınları: Ankara.
- Ataç, N. (1998). *Diyelim-Söz Arasında*, YKB Yayınları: İstanbul.
- Avcı, E. (2006). “İlköğretim 8.Sınıf Öğrencilerinin Yaptıkları Yazılı Anlatım Yanlışlarının İncelenmesi” Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Babacan, Mahmut (2010). *Yazılı ve Sözlü Anlatım (Kompozisyon Bilgileri)*, Akademik Kitaplar: İstanbul.
- Banguoğlu, T. (2004). *Türkçenin Grameri*, Türk Dil Kurumları Yayınları: Ankara.
- Barın, E. ve Demir, C. (2008). *Türk Dil Bilgisi 2: Biçim Bilgisi ( 1. Baskı)*, Öncü Kitap: Ankara.
- Baş, B. (2002). “Türkçe Temel Dil Becerilerinin Öğretiminde Atasözlerinin Kullanımı”, <http://pauegitimdergi.pau.edu.tr/> Makaleler/ 336094080 31.10.2010 tarihli erişim,
- Bülbül, A. R. (2000). *Yazılı Anlatım ve Yazılı Türleri*, İletişim Yayınları: Konya.

Coşkun, E. Taş, S. (2008). *Ders Kitaplarına Metin Seçimi Açısından Türkçe Programlarının Değerlendirilmesi*, Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, S.10 s.59-74.

Dara, R. (2000). *Yazılı Anlatıma Giriş*, Asa yayınevi: Bursa.

Demir, C. (2006). Türkçe/Edebiyat Eğitimi ve Kişisel Kelime Serveti, *Milli Eğitim Dergisi*, S.169 Edebiyat Eğitimi Özel Sayısı, s. 207-225.

Demir, C. Yapıcı, M. (2007). “Ana Dili Olarak Türkçenin Öğretimi ve Sorunları”, *Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt. IX, Sayı.2, ss 178-191.

Demir, N. Yılmaz, E. (2009). *Türk Dili Yazılı Anlatım Sözlü Anlatım*, Ankara, Nobel Yayın Dağıtım: Ankara.

Demirel, Ö. (1999). *İlköğretim Okullarında Türkçe Öğretimi*, MEB Yayınları: İstanbul.

Demirel, Ö. (2001). *Eğitimde Program Geliştirme*, Pegem Yayıncılık: Ankara.

Demirel, Ö. (2002). *Türkçe ve Sınıf Öğretmenleri İçin Türkçe Öğretimi*, Pegem A Yayıncılık: Ankara.

Demirel, Ö. (2011). *İlkokullarda Türkçe Öğretimi ve Sorunları*, s.31-38. <http://www.efdergi.hacettepe.edu.tr/19928%C3%96ZCAN%20DEM%C4%B0REL.pdf>, İnternette erişim tarihi 07.12.2011.

Deniz, Kemalettin. (2000). “*Yazılı Anlatım Becerileri Bakımından Köy ve Kent İlköğretim Beşinci Sınıf Öğrencilerinin Durumu.*” Çanakkale On Sekiz

Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Dursunoğlu, H. (2011). “*Cumhuriyetin İlanından Günümüze Türkçe ve Edebiyat Öğretiminin Orta Öğretimdeki Tarihi Gelişimi*” [,http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/169/halit.pdf](http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/169/halit.pdf)

İnternette erişim tarihi 07.12.2011.

Dürderi, B. (1971). *Roman Anlayışı*, Remzi Kitapevi: İstanbul.

Ediskun, H. (1999). *Türk Dilbilgisi*, Remzi Kitapevi: İstanbul.

Ergin, M. (2006). *Türk Dilbilgisi*, Bayrak Basım/ Yayım/ Tanıtım: İstanbul.



- Ergin, M. (1976). *Türk Dili Dersleri I*, Millî Eğitim Bakanlığı Devlet Kitapları: İstanbul.
- Gencan, T. N. (2001). *Dilbilgisi*, Ayraç Yayınevi: Ankara.
- Göçer, A. (2010). Türkçe Öğretiminde Yazma Eğitimi, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, S.12 s. 178-195.
- Göğüş, B. (1978). *Orta Dereceli Okullarda Türkçe ve Yazın Eğitimi*, Kadioğlu Matbaası: Ankara.
- Gömleksiz, M. N. , Sinan, A. T. , Demir, (2007). *İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programındaki Yazma Öğrenme Alanının Etkililiğinin Değerlendirilmesi*, Tuskish Studies İnternational Periodical For the Languages, Literature and History of Turkis or Turkie, S.5(2010), s.1136-1173.
- Güneş, F. (2007). *Türkçe Öğretimi ve Zihinsel Yapılandırma*, Nobel Yayın Dağıtım: Ankara.
- Gürel, Z. Temizyürek F. Şahbaz, N. K. (2007). *Çocuk Edebiyatı*, Öncü Basımevi: Ankara.
- Güzel, A. (2010). *İki Dilli Türk Çocuklarına Türkçe Öğretimi (Almanya Örneği)* Öncü Kitap: Ankara.
- Güzel, A. (2010). “*Türkçe Eğitim Bölümlerinde Kurulması Gerekli Görülen Ana Bilim Dalları*”, *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 27, 371-383.
- Güzel, A. vd. (2013). *Türkçe Öğretimi El Kitabı*, Pegem Akademi: Ankara.
- Hatipoğlu, A. N. (1994). *Türk Dili Yazılı ve Sözlü Anlatım*, Birlik Yayınları: Eskişehir.
- Hengirmen, M. (2002). *Türkçe Dilbilgisi*, Engin Yayınevi: Ankara.
- İpşiroğlu, Z. (2006). *Yaratıcı Yazma Çalışmalarında Yazınsal Metinlerin İşlevi*, Morpa Kültür Yayınları: İstanbul.
- Kangal, S. (2005). *Dilbilgisi*, Hilal Kitapevi: İstanbul.
- Kantemir, E. (1997). *Yazılı ve Sözlü Anlatım*, Engin Yayınları: Ankara.
- Kaplan, Mehmet, *Hikâye Tahlilleri*, Dergâh Yayınları: İstanbul.

- Karatay H. (2007). “Kelime Öğretimi”, <http://www.gefad.gazi.edu.tr/window/dosyapdf/2007.1.2007-1-141-153-halitkaratay.pdf> 30.10.2010 tarihli erişim.
- Kavcar, C. Oğuzkan, F. Sever, S. , (1997). *Türkçe Öğretimi*, Engin Yayınevi: Ankara.
- Kavcar, C. (1999). *Edebiyat ve Eğitim*, Engin Yayın Evi: Ankara.
- Kavcar, C. (2002). “Türkçenin Güncel Sorunları”, *MEB Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi*, Sayı: 27.
- Kavruk, H. vd. (1975). *Türk Dili- Yazılı ve Sözlü Anlatım*, Uğurel Matbaası: Malatya.
- Karaalioglu, S. K. (1975). *Edebiyat Terimleri Kılavuzu*, İnkılâp ve Aka Yayınevi: İstanbul.
- Koç, N. (1996). *Dilbilgisi*, İstanbul, İnkılâp Yayınları: İstanbul.
- Korkmaz ve diğerleri. (2001). *Türk Dili ve Kompozisyon Bilgileri*, Yargı Yayınları: Ankara.
- Küçükahmet, L. (2008). *Öğretimde Planlama ve Değerlendirme*, Nobel Yayın Dağıtım: Ankara.
- MEB, (1995). *Örnekleleriyle Türkçe Sözlük*, Türk Tarih Kurumu Basımevi: Ankara.
- MEB, (2006). *İlköğretim Türkçe Dersi (6, 7, 8. Sınıflar) Öğretim Programı*, Milli Eğitim Basımevi: Ankara.
- Onan, B. (2003). Divan-ü Lügati't-Türk'ün Dil Öğretim Yöntemleri ve Dünya Filolojisine Katkıları Bakımından Bir Değerlendirmesi, *Türklük Bilimi Araştırmaları*, S 11 s.239-253.
- Özbay, Murat. (1995). “Ankara Merkez Ortaokullarındaki Üçüncü Sınıf Öğrencilerinin Yazılı Anlatım Becerileri Üzerine Bir Araştırma.” Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmış Doktora Tezi.
- Özdemir, E. (1992). “Anı ve Anı Dilimiz Üzerine”, *Türk Dili Anı Özel Sayısı 246*, TDK Yayınları: Ankara.

- Özdemir, E. (2008). *Sözlü Yazılı Anlatım Sanatı Kompozisyon*, Remzi Kitapevi: İstanbul.
- Sağır, M. (2002). *İlköğretim Okullarında Türkçe Dil Bilgisi Öğretimi*, Nobel Yayınları: Ankara.
- Tansel, F. A. (1978). *İyi ve Doğru Yazma Usulleri III*, Kubbealtı Neşriyatı: İstanbul.
- Tekışık, H. Hüsnü. (1994). “*Sınıflarda Tek Ders Kitabı Yerine Çok Kitap Okutulmalı*”. *Çağdaş Eğitim*, Ankara: Tekışık Yayıncılık. Sayı: 199, ss. 1-4.
- Temizyürek, F. Balcı, A. (2006). *Cumhuriyet Dönemi İlköğretim Okulları Türkçe Programları*, Nobel Yayınları: Ankara.
- Türkçe Sözlük: Ankara: TDK Yayınları, 1998.
- Uysal, S. (2000). İlköğretim Yazı Dersi Programının Tarihsel Değişim Süreci İçerisinde Bitişik Yazı Eğitimi, *Kastamonu Eğitim Dergisi*, S.1 2000., s.303-309.
- Üstüner, A. (2000). *Anadolu Ağzlarında Sıfat-Fiil Ekleri*, Türk Dil Kurumu Yayınları: Ankara.
- Variş, F. (1994). *Eğitimde Program Geliştirme Teori ve Teknikleri*, Alkım Yayıncılık: Ankara.
- Yakıcı, A. vd. (2006) , *Üniversiteler İçin Yazılı Anlatım Türkçe-1*, Gazi Kitapevi: Ankara.
- Yalçın, A. (2001). Aydınlanma ve Dil, *Türk Yurdu Türkçeye Saygı Özel Sayısı*, 21 (162-163), 430-434.
- Yalçın, C. (1991). *Güzel Konuşma ve Yazma Kılavuzu*, İlayda Yayınları: Ankara.
- Yavuzer, H. (2004). *Eğitim ve Gelişim Özellikleriyle Okul Çağı Çocuğu*, Remzi Kitapevi: İstanbul.

## EKLER DİZİNİ

Sayfa

<b>Ek-1:</b> Öğrencilerin Yazma Çalışmalarından Örnekler-1 .....	134
<b>Ek-2:</b> Öğrencilerin Yazma Çalışmalarından Örnekler-2 .....	135
<b>Ek-3:</b> Öğrencilerin Yazma Çalışmalarından Örnekler-3 .....	136
<b>Ek-4:</b> Öğrencilerin Yazma Çalışmalarından Örnekler-4 .....	137
<b>Ek-5:</b> Öğrencilerin Yazma Çalışmalarından Örnekler-5 .....	138
<b>Ek-6:</b> Öğrencilerin Yazma Çalışmalarından Örnekler-6 .....	130
<b>Ek-7:</b> Öğrencilerin Yazma Çalışmalarından Örnekler-7 .....	140
<b>Ek-8:</b> Öğrencilerin Yazma Çalışmalarından Örnekler-8 .....	141
<b>Ek-9:</b> Öğrencilerin Yazma Çalışmalarından Örnekler-9 .....	142
<b>Ek-10:</b> Öğrencilerin Yazma Çalışmalarından Örnekler-10 .....	143

## EKLER

### Ek-1: Öğrencilerin Yazma Çalışmalarından Örnekler-1

## Kış Günü

Bir kış günüydü dışarda lapa lapa kar yağıyordu. Bu gün babamın aldığı bilgisayar gelcekti ve şimdi okula gitmem gerekiyordu.

Arkadaşımla birlikte yürürken birden kayıp düştüm ve arkadaşlarım Sülmeşe başladı. Ben arkadaşlarımla Sülmeşe'ye çok siniclenmiştim. Ve o sinirle okula doğru hızlı adımlarla yürüdüm. En sonunda okula varmıştık öğretmenimiz niye geç kaldınız diyece binde dışarda çok kar yağıyordu yürümekte çok zorlandığımızı söyledik. Ve derse girdik. Ders matematikti derse fazla odaklanmıyordum. Çünkü bu gün aldığımız bilgisayar gelcekti. En sonunda dersler bitti ve arkadaşlarımla eve doğru yürümeye başladık.

Ben hızlı adımlarla eve gidiyordum. Ve eve varmıştık. Ve bilgisayarımızı karşıladık. Görünce çok heyecanlıydım. Ve çok mutlu olmuştum.

**Ek-2: Öğrencilerin Yazma Çalışmalarından Örnekler-2**

Serdar Karamahmut  
Merkez Atatürk orta okulu

Öğrencinin Adı ve Soyadı:	Serdar Karamahmut	Numarası:
Okulu: Merkez Atatürk	Sınıfı: 8/	1. Dönem Okuduğu kitap Sayısı:
1. Dönem Türkçe Notu:	1. Dönem Not Ortalaması:	2. Dönem Okuduğu kitap Sayısı:
2. Dönem Türkçe Notu:	2. Dönem Not Ortalaması:	
Yazılı Anlatımın Türü:	Anı	
Toplam Cümle Sayısı: 22	Toplam Çeşit Sözcük sayısı: 103	Toplam Fiilimsi Sayısı:
İsim Sayısı: 34	Zamir Sayısı: 3	Sıfat Sayısı: 11
Zarf Sayısı: 11	Edat Sayısı: -	Bağlaç Sayısı: 10
Ünlem Sayısı: -	Fiil Sayısı: 20	Çk Fiil Almış İsim Sayısı: 2
İsim fiil Sayısı: 2	Sıfat Fiil Sayısı: 2	Zarf Fiil Sayısı: 6
Toplam Bozuk Cümle Sayısı:		
İsim Fiile Bağlı Bozuk Cümle:	Sıfat Fiile Bağlı Bozuk Cümle:	Zarf Fiile Bağlı Bozuk Cümle:
Sonuç:		

Handwritten text with annotations, including circled words and numbers, likely related to the student's writing sample.



Ek-4: Öğrencilerin Yazma Çalışmalarından Örnekler-4

Bir bakışta İstanbul  
s. i-  
Her tarafa gittim fakat İstanbul'un hava'sı bir başka  
s. f- B i-  
Boğaz köprü'sü İstanbul'un kalbi. Galata kulesi göz bebeği. atışm  
i- f- i- i- f- i- i- i-

Benim en sevdiğim hadıram Boğaz köprü'sünde geçti. o da  
zml zml s. i- f- zml B  
"İstanbul'da ilk gittiğim yerd. Pam üstünden balık tuttuk.  
Balıklar heps birbirinden farklıyd. Sev inmediğim tam fersi  
i- s. s. e. ai f-  
Üz üldüğüm tek sey yarın gideceğimizi g im hazırladık.  
s. f- zml zml e. ai i- s. f-  
ama tam otuz dk. kala araba bozuldu ve bi ede İstanbul'da kal-  
i- s. zml i- f- zml B  
ma z öründe kald k ba ğama yalvardım ya ğadım süre yi üç gün  
B s. f- f- zml B  
be attim. bu benim en iyi en güzel ve en eğlenceli ge z imdi  
f s. zml zml s. zml s. B zml s. e. ai

Bence anılar en güzel İstanbul'da olur. Güzel anı  
i- zml i- f- s i-  
istiyorsa v ğra bir İstanbul'a.  
zml f- zml i.

Erdem TOPALOĞLU

296/8-A

merkez ATATÜRK

0.





Ek-6: Öğrencilerin Yazma Çalışmalarından Örnekler-6

En sonunda hastaneye vermistim hastanede eshi  
anladım gara memelisi görmüştüm bu mehmet  
ali yaralıydı bu asker kendini vermişti ve  
aglıyordu ona nedensiz agladığını sordum o da  
bara 3 metre önündeki düşman askerini  
vermişti tüfegi ters tutup kendini verdi  
o da komutanını verdi benim icin aglıyordu  
dedi ve bende onu teselli ettim

Ben en sonunda muratın beni kurtarmasını  
düşünüp ona yaptığını hehhehehe anladım  
ve her işimden bu dünya icin cal en çok  
olduğumu anladım.

Mustafa Yıldırım  
Merkez Atatürk İlköğretim  
Okulu 8/A

Ek-7: Öğrencilerin Yazma Çalışmalarından Örnekler-7

SEHİTE VEREMEDİĞİM SUYU LALELERE VERİYORUM

Bir kıs günü sabaha doğru uyandım. Çok korkmuşum. Perdeyi açarak dışarı doğru baktım. Her yer bembeyazdı. Ama benim rüyamda o bembeyaz yerler kan gölü olmuştu.

Mutfağa doğru yöneldim. Su ıktikten sonra geri geri yatağıma yattım. Rüyamda bütün askerler şehit düşmüştü. Yerler kan içindeydi. Ben ise o askerlerin arasında dolanıyordum. Hepsini tanıdık geliyordu. Ama hiçbirini tanımiyordum. Hepsinin başına oturup hepsini kucaklıyor, dualar ediyordum. Biri yastıyordu sanki hemen onun yanına gittim. Su istiyordu. Yörümde şişelerce su vardı. Ama hiçbirinin kapagını açmıyordum. Deliyeye dönmüştüm. O sırada o asker kucaklarımda ölmüştü. İşte o an sıradan yataktan. Hala inanmıyordum. O kadar şişelerce hiçbirinin kapagını açmamam gerçekten çok garipti. Çok üzül müştüm. O askere su vere memistim. Belki su verseydim yaşardı. O kadar askeri içinde tek o yastıyordu. Ama artık o da ölmüştü. Askerleri şehit düşmüştü. Bence şehit düşükleri için çok şanslılardı.

Neden böyle bir rüya gördüm bilmiyorum. Ama iyki de görmüşüm. Her şehitler Mezarlığına gideceğim. Hepsine laleler bırakacağım. Hepsini teker teker gezeceğim. Ve her hafta o laleleri sulayacağım. Gerçekten şehitler bizim için çok ama çok önemlidirler. Şehitleri sevelim ve her zaman övelim. Şehitler ölmez vatan bölünmez..

f.

Elife İset  
8-A 269  
Merkez Atatürk Ortaokulu

Ek-8: Öğrencilerin Yazma Çalışmalarından Örnekler-8

GÜZEL BİR GÜNÜN ANISI

Hava soğuktu. Lapa lapa kar yağıyordu dışarıda. Dersimiz bostu. Hep birlikte dışarıda kartopu oynadık. Sıkıldık. Sessizce yürüdük ve birlikte dışarı çıktık.

Demistim hava soğuktu ama bu bir engel olmadı bize. Dışarı çıktık. Goguzumuzun altında eldiven yok. Yine de devam ettik. Lapa lapa yağdı. Kartopu süvası yaptık. Kızlara - erkekler değil ama tüm erkekler kızlarla birlikte kartopu atıyordu. Sen birini kartopu attuğunda sana da arkandan iki kartopu geliyordu. Arada bir merdivenin altına saklanıyorduk. Çünkü; Ramazan hacıdası habersiz dışarı çıkmıştık ve sesini duyduktan merdivenin altında buluyaduk kendimizi. Her şeyi rağmen güzel bir gün geçirmişlik.

Kar hala lapa lapa yağıyordu. Güle güzel bir manzaraydı ki... İleri girmeyi istemiyorduk. İnsan ama girmemeye kararlıydık. Bir ders vardı.

Şimdi dışarıda kar yağıyor. Hep birlikte yine kartopu dövüştürdük. İstedim ama hasta olmuyorduk. Hiç niyetimiz yok. Erkeklerin kartopu daha iyi kartopu süvası yaptığını bilirsiniz. Hiç değilse bile bizim için geçirdi. Ben ve diğer arkadaşlarımız kartopu oynamadık oluruz her zaman. Kısaca dedim. Çünkü; arkadaşlarımızla yine eğlenmeye çok isterim.

İnsanlar zamanında bilmeli değerini. Bence her insan en değerli kişileriyle özleyecek. Ben arkadaşlarımızın değerini bildiğimi düşünüyorum. Biliyorum ki. Son zamanlarlık fayda almaz...

Meryem Tekcan

Ek-9: Öğrencilerin Yazma Çalışmalarından Örnekler-9

-AV MACERASI-

Bir akşam KAR yağsın diye dua ediyorduk bir kar  
 yağsada ava gitsek diyorduk mehmet aliye biraz oturup  
 yerimize yattık. ve uyuyakalmışız sabah kar yağmıştı  
 hemen kalkıp dama gittik. hayvanların altını dışardık  
 ve attık işler bittiydi artık ava gidebilirdik. evde  
 biraz ısınip üstümüzü giyip tüğesmi: alıp ava gittik  
 hüseyin'in evinin önünden geçerken hüseyin'de çağırıldı  
 da dön ve attık çıktı kapıya ava gelinmişim  
 dedik ka gelme alınyum sombersiz düşün durmu  
 yola çıkıp giderek bir tavşan çıktı önümüze  
 hüseyin sapana gelmişti ava bize fırsat bırakmadın  
 sapanda attı taşı dedim sına sapanda taş yoktu  
 mehmet ali nerde bu sapanın taşı dedi hüso neden buluyum  
 karın altında daşı ben dedi murtan tüğes eline  
 aldı ve bir al atar etti tavşan iki tulla atıp  
 öldü kallesini kesip aldık gidiyordu ton ton diye  
 bir ses geldi bir baktık samet lakabı ton toncu  
 motora durdurup yanına geldi nap.yansun bunda dedi  
 av yapıyoruz dedi karın hüso. Yukarıda bir ses geldi  
 ve herken fırsatın başladı eda bir ayıymış ayını  
 bizim sına hüso ayının yanına çıkıp allah belanı  
 versin hatice deyip katım ayı gılme başladı  
 on ara bitde sametin ton toncu kaçtı. AV macerası  
 burada bitti.

Ek-10: Öğrencilerin Yazma Çalışmalarından Örnekler-10

## Kış Günü

Bir kış günüydü dışarda lapa lapa kar yağıyordu. Bu gün babamın aldığı bilgisayar gelcekti ve şimdi okula gitmem gerekiyordu.

Arkadaşımla birlikte yürürken birden kayıp düştüm ve arkadaşlarım sülmeye başladı. Ben arkadaşlarımla sülmesine çok siniclenmiştim. ve o sinic ile okula doğru hızlı adımlarla yürüdüm. En sonunda okula varmıştık. öğretmenimiz niye geç kaldınız diyece birde dışarda çok kar yağıyordu yürümekte çok zorlandığımızı söyledik. ve derse girdik. Ders matematikti derse fazla odaklanamıyordum. Çünkü bu gün aldığımız bilgisayar gelcekti. En sonunda dersler bitti ve arkadaşlarımla eve doğru yürümeye başladık.

Ben hızlı adımlarla eve gidiyordum. ve eve varmıştık. ve bilgisayar kısmında sözünce çok heyecanlıydım ve çok mutlu olmuştum.